

Tverrfaglig romanse

Den sterkeste er ikke lenger den som står mest alene. Nå er det samarbeid som gjelder. Side 12–17

FORSKERFORBUNDETS TILLEGGSFORSIKRING

Har du gjeld? Eller familie? Eller begge deler?

Hvorfor velger du ikke den rimeligste forsikringen?

Tallene fra Dine Penger er klare. Nedenfor ser du hva det koster med en million i forsikringssum – hos forsikringsselskapene, med gjeldsforsikring i bank og gjennom Forskerforbundet.

Valget er ditt.

Vennlig hilsen Forskerforbundets forsikringskontor

MANN: 1 MILLION I FORSIKRINGSSUM – SLIK BLIR ÅRLIG PREMIE									
Dekning	Mann 30 år			Mann 40 år			Mann 50 år		
Livs- og uføreforsikring	Død	Uførhet	Begge	Død	Uførhet	Begge	Død	Uførhet	Begge
Gjensidige	1 285	2 183	3 468	2 216	4 624	6 840	4 960	14 137	19 097
Storebrand	1 936	3 906	5 842	3 179	5 415	8 594	7 005	14 415	21 420
Vital	1 360	2 223	3 583	2 321	4 322	6 643	5 289	11 966	17 255
Gjeldsforsikring Fokus Bank	1 728	1 704	3 432	2 676	2 952	5 808	5 808	6 480	12 288
Forskerforbundets tilleggsforsikring	195	539	734	446	1 347	1 793	1 313	3 077	4 390
Årlig besparelse ifht nest billigste:	1 090	1 165	2 698	1 770	1 605	4 015	3 647	3 403	7 898
Besparelse i prosent:	85 %	68 %	79 %	80 %	54 %	69 %	74 %	53 %	64 %
KVINNE: 1 MILLION I FORSIKRINGSSUM – SLIK BLIR ÅRLIG PREMIE									
Dekning	Kvinne 30 år			Kvinne 40 år			Kvinne 50 år		
Livs- og uføreforsikring	Død	Uførhet	Begge	Død	Uførhet	Begge	Død	Uførhet	Begge
Gjensidige	659	3 172	3 831	1 110	7 224	8 334	2 633	21 232	23 865
Storebrand	1 332	4 408	5 740	2 096	10 056	12 152	4 456	26 292	30 748
Vital	680	3 329	4 009	1 161	7 305	8 466	2 645	19 598	22 243
Gjeldsforsikring Fokus Bank	1 020	2 232	3 252	1 572	4 536	5 808	3 288	11 076	14 364
Forskerforbundets tilleggsforsikring	195	539	734	446	1 347	1 793	1 313	3 077	4 390
Årlig besparelse ifht nest billigste:	464	1 693	2 157	664	3 189	3 853	1 320	7 999	9 319
Besparelse i prosent:	70 %	76 %	66 %	60 %	70 %	66 %	50 %	72 %	65 %

Tabell fra Dine Penger nr 11/07. Forskerforbundets priser er omregnet fra tilleggsforsikringene med forsikringssummer 11 G (kr 772 816) og 22 G (kr 1 545 632). Disse kan du kjøpe hvis du ikke har reservert deg fra Forskerforbundets obligatoriske forsikring.

Kontakt oss!

**FORSKER
FORBUNDET**

Forskerforbundets forsikringskontor
Tlf: 21 02 34 30
forsikring@forskerforbundet.no
www.forskerforbundet.no/forsikring

12: Sterkere sammen

Framtidens største utfordringer kan bare løses dersom forskere fra flere fagfelt jobber sammen, hevdes det. Tverrfaglighet er blitt en internasjonal trend.

24: – Akademisk apartheid

Tilgangen på kunnskap er blitt selve hovedskillet mellom forskere i sør og nord, hevder professor Rune Nilsen ved UiBs Senter for internasjonal helse.

28: I gode hender

– Jeg kjenner Forskerforbundet. Jeg kjenner sektoren, og har god oversikt over tillitsvalgte, sier Forskerforbundets nye leder for fagpolitisk avdeling, Bjørn T. Berg.

4: Forskningsfond skaper splid

Konfliktene som stanset regionreformen, kan vende tilbake når regjeringen etter nyttår setter inn seks milliarder kroner i mellom fem og sju regionale forskningsfond.

5: Danske forskere bekymret

Danmarks regjering med Anders Fogh-Rasmussen i spissen er i ferd med å toppe sin markedsretting av landets sektor for forskning og høyere utdanning.

6: Ikke museenes budsjett

– Skuffende, sier generalsekretær i Norges museumsforbund, Tron Wigeland Nilsen, om statsbudsjettets satsing på universitetsmuseene. Særlig hardt rammet er selve bygningene.

7: – Vi kan lokkes, men ikke trues

Museumsreformen er inne i sin siste fase, og Trond Giske lokker med millioner til museer som går inn for konsolidering innen 1.april 2009. Men flere steder er motstanden stor.

8: Tid til forskning

– Har en blitt universitet, må en ta konsekvensen av det, og gi lik tid til forskning og undervisning, sier Forskerforbundets leder. Det har Universitetet i Stavanger gjort, mens Agder ikke har råd.

9: – Viktig å sette foten ned

NTNU-rektor Torbjørn Digernes omgikk styrevedtak, og universitetet ble fratatt aksjefullmakten. Nå retter NTNUs styre skarp kritikk mot ledelsens håndtering av saken.

FASTE SIDER

23: Historiske bilder

31: Leder

32: Kronikk

34: Bøker

36: Debatt

36: Stillingsannonser

37: Gjesteskribenten

41: Informasjon fra

Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 9/2008 – 40. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: ELIN H. REKDAL, elin.rekdal@forskerforum.no

REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALIST: HELENE LINDQVIST, helene.lindqvist@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsideillustrasjon: Elisabeth Moseng. Trykk: Øyvind Glomvik AS

ISSN 0800-1715. Opplag: 17 800

– Konflikter og kvalitetsfall

Fordelingen av 285 millioner årlig fra regionale forskningsfond kan føre til kamp mellom regionene. – Dette er småpenger i forhold til utfordringene, sier rektor ved Høgskolen i Bodø.

– Hvis vi inkluderer nordområdene utenfor fastlandet, hvor vi skal satse stort på marin forskning, er Nord-Norge som forskningsregion ganske enkelt kjempediger. De regionale forskningsfondene blir småpenger i forhold til utfordringene, sier rektor Pål Pedersen ved Høgskolen i Bodø (HBO).

Kan bli konfliktfylt

Konfliktene som stanset regionreformen, kan vende tilbake når regjeringen setter inn seks milliarder kroner i mellom fem og sju regionale forskningsfond etter nyttår. Fordelingen av regionfondene kommer høyst sannsynlig til å følge modellen med sju landsdelsregioner fra den strandede regionreformen. Selv om forskningsmiljøene kan søke om midler fra alle fond, er det de enkelte fondsstyrene med flertall utpekt av fylkene som avgjør hvem som får tilslag.

Blant vanskelighetene forskningsfondene vil møte, finner vi Finnmark, som har sagt nei til å bli innlemmet i en Nord-Norge-region. Denne regionen får også problemer med Nordland, som ønsker å utgjøre sin egen region for framtiden. Nordland fylkeskommune har allerede laget sin egen forskningsplan fram til 2011, med innspill fra HBO og andre forskningsinstitusjoner i fylket.

Pål Pedersen fra HBO mener likevel at midlene kan være et viktig supplement på noen områder.

– Vi er selvsagt villige til å stille opp, men det ville ha vært enklere å bruke dagens administrative inndeling av landet, i stedet for å bygge nye strukturer. Spesielt når man vet resultatet av regionreformen, sier Pedersen.

Tyngdepunkt i Tromsø

Rektor Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø (UiT) har på sin side lobbyert i årevis mot Oslo for å få opprettet et forskningsfond for Nord-Norge med utgangspunkt i Tromsø. Dette var et sentralt punkt i hans program til rektorvalget i 2001. Aarbakke mener summen det er snakk om – 285 millioner kroner årlig samlet til hele landet – er atskillig mindre enn forskningen i Nord-Norge trenger, selv om regjeringen lover landsdelen fem prosent tillegg fra den samlede potten. Aarbakke ser det som en vesentlig utfordring at de regionale fondene får flertall utpekt av fylkene.

– Jeg møter meg selv litt i døren når regionen får tildelt statlige forskningsmidler uten at staten er representert underveis. Nå har vi som universitet bare én mulighet, nemlig å være en mest mulig interessant samtalepartner for det

regionale fondet, sier Aarbakke. Han er tilbakeholden med å fastslå at Nord-Norge-fondet må lokaliseres til Tromsø.

– Jeg nøyer meg med å si at Tromsø er et naturlig tyngdepunkt i nord, sier UiT-rektoren.

Krangel i Trøndelag

Trøndelagsfylkene er det neste problemet på listen over regionale fond. I 2005 ønsket fylkestingene ikke å slå seg sammen. Da budsjettforslaget for 2009 ble fremlagt, utløste forslaget om regionfond umiddelbart en krangel om hvor fondet skulle ligge. Ordfører Bjørn Arild Gram (Sp) krever at fondet skal legges til Steinkjer.

– Det er viktig å bygge noen tyngdepunkter utenfor Trondheim, for forskningen trekker i altfor liten grad ut av storbyen. Det betyr lite for Trondheim å få sekretariatet for et regionfond, men det betyr mye for oss, sier Gram til Forskerforum. Ledende politikere i Trondheim insisterer imidlertid på at den største byen skal få regionfondet.

På Vestlandet krangler Bergen og lillebror Stavanger om å få tillagt regionale funksjoner. Rogaland ønsker samtidig å stå utenfor en Vestlandsregion. Møre og Romsdal jobber for å opprette «Universitetet Møre» og nekter å underlegge seg en vestlandshovedstad i Bergen, mens Sogn og Fjordane avviser behovet for storregioner.

På Østlandet ønsker Oslo å være egen region, mens Akershus vil slå seg sammen med Oslo og Østfold. Bare Agder-fylkene, trioene Telemark-Buskerud-Vestfold og innlandsfylkene Oppland og Hedmark har så langt vært noenlunde samstemte i sin tilslutning til å danne storregioner.

– Regionalisering er et politisk prinsipp Professor Knut Holtan Sørensen ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU mener det er liten grunn til å undre seg over at regjeringen setter av penger til forskning i regionalt styrte fond.

– Det er et politisk prinsipp som gjelder i Norge som heter regionalisering. Vi glemmer det av og til, men det står klart og tydelig under punktet om høyere utdanning i Soria Moria-erklæringen, påpeker Sørensen. Han mener det er større grunn til å spørre om hvilken forskning fondene kommer til å støtte.

– Regionale fond kan sikkert brukes til gode formål, men det er vanskelig å tolke egne regionale midler annerledes enn at regionale forskningsinitiativer ikke er konkurransedyktige nasjonalt, påpeker Sørensen.

Rådgiver Henning Berby i Kommunenes

Sentralforbund, som vil ha en sentral rolle i innretningen av regionfondene, sier til Forskerforum at de regionale fondene ikke kommer til å rammes av dårlig kvalitet på FoU-prosjektene. Han viser til at Forskningsrådet anbefaler såkalte «vouchers.» Dette er sjekker som deles ut til lokale bedrifter, slik at de kan kjøpe seg FoU-tjenester fra forskningsmiljøer lokalt.

– Det blir en inngang med lav terskel som skal hjelpe bedriftene til å gjøre mer FoU-arbeid, sier Berby. Han tror heller ikke plassering av regionfondene blir særlig vanskelig.

– Det blir en vurdering innad i hver region hvem som skal administrere fondsmidlene, men det avgjørende blir hvem som sitter i styrene, ikke hvor fondet administreres fra, sier Berby.

Alle sider av bordet

Leder av Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, Ine Marie Eriksen Søreide (H),

avviser at regionfond vil sørge for mer forskning i næringslivet ved å flytte pengene nærmere bedriftene.

– Jeg merker meg at NHO-bedriftene er opptatt av å kunne konkurrere om penger fra Forskningsrådet nasjonalt og i EU, hvor programmene og kriteriene er relativt godt kjente, i stedet for å gå gjennom regionale fond, sier Eriksen. Hun mener regionfond betyr en oppsplitting av forskningsbevilgningene i en situasjon hvor norsk forskning trenger å samle seg om nasjonale prioriteringer.

– Fagmiljøene er så små på en rekke områder at det er de samme aktørene som sitter på alle sider av bordet når penger skal fordeles til prosjekter. Dette problemet kan bli ganske mye større dersom man desentraliserer beslutningsstrukturene, sier Eriksen. Hun er bekymret for at dette kan gå ut over kvaliteten på forskningen.

– Hvilke prosjekter vil få støtte – er det de kvalitativt beste eller prosjekter hvor noen kjenner hverandre? spør Søreide.

Ifølge Kunnskapsdepartementet må alle fylker sette av midler til «utvikling av gode og konkurransedyktige forskningsmiljøer» samtidig som regionfondene trer i kraft.

– De regionale fondene skal supplere de nasjonale FoU-virkemidlene og styrke samarbeidet mellom næringsliv, høyskoler og regionene, sier forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Regionale forskningsfond

- Regjeringen setter av 6 milliarder kroner til regionale FoU-fond fra 2009. En årlig avkastning på 285 millioner fordeles fra 2010.
- Fondene forventes å følge sju regioner: Nord-Norge, Trøndelag, Vestlandet (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal), Agder-fylkene, Telemark/Buskerud/Vestfold, Oppland/Hedmark og Oslo/Akershus/Østfold.
- Fondsstyrene blir oppnevnt av staten og av fylkeskommunene, sistnevnte får styreflertall og styreleder.
- 80 prosent av avkastningen blir fordelt etter faste kriterier, 15 prosent etter kvalitet og til samarbeidsprosjekter, og fem prosent øremerkes som et tillegg til Nord-Norge.

Strid om globaliseringsmidler:

Forskningskrise i Danmark

En samlet opposisjon, forskningssektor og dansk næringsliv går mot regjeringens forsøk på å presse gjennom «norske» tellekanter og politisk styrt forskning.

Danmarks Venstre-Konservative-regjering med Anders Fogh-Rasmussen i spissen er i ferd med å toppe sin markedsretting av landets sektor for forskning og høyere utdanning. Siden innsettelsen i 2001 har regjeringen innført dyptgripende endringer ved universitetene. Eksternt styreflertall, 40 prosent strategisk andel av basistildelingen, resultatbasert omfordeling av allerede tildelte midler, tvungen sammenslåing og forpliktende utviklingskontrakter med staten er de groveste endringene. Hele tiden har politikken gått på samfunnsnytte, kontroll og prestasjoner.

– Danmarks regjering er utenfor pedagogisk rekkevidde. De tror at universitetene er virksomheter, og at forskerne sitter i noen elfenbenstårn og dagdrømmer, forteller rådgiver Elisabeth Tosti i Dansk Magisterforening, det danske motstykket til Forskerforbundet. Tosti viser til at offentlig ansatte forskere fisker rundt for å få tid til å dekke sine oppgaver.

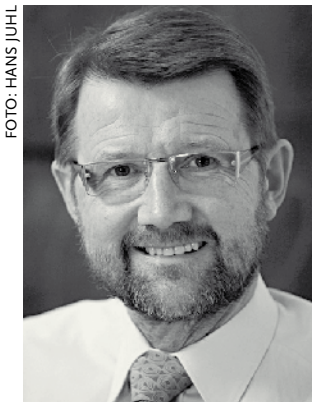
– Hele systemet fungerer takket være ildsjeler som nekter å la mange års innsats gå tapt på grunn av den politiske situasjonen i Danmark, forteller Tosti.

17 milliarder kroner

I 2006 ble regjeringspartiene og Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre enige om den såkalte globaliseringspuljen. Den gir opp til 17 milliarder kroner til forskning og utvikling i tillegg til statsbudsjettet i perioden fram til 2012. Målet er at Danmark skal bruke én prosent av brutto nasjonalprodukt til FoU.

I 2009 kommer over en milliard kroner universitetene til gode. I fjor fikk universitetene fordelt 60/40 mellom frie midler og politisk styrte midler. I år foreslår regjeringen 90/10 mellom politisk styring og frie midler. Regjeringen ønsker å kontrollere pengene via «norske» tellekanter for formidling, publisering og studentproduksjon – i tillegg til en liste over politisk prioriterte forskningsområder.

– Dette er verre enn vi fryktet og en mistillitserklæring fra regjeringen mot universitetene,

Danmarks vitenskapsminister Helge Sander (V) vil bli tvunget til å gå tilbake på en ekstrem øremerking av forskningsmidler.

sier formann i rektorkollegiet Jens Oddershede.

Sporskifte

Under et seminar i regi av Akademikernes Centralorganisation i september gikk alle forlikspartiene ut mot VK-regjeringens fordeling av globaliseringsmidlene.

– Dette blir de nødt til å endre, var kommentaren fra de radikales forskningspolitiske ordfører Marianne Jelved. «På ingen måte tilfredsstillende,» sa Kirsten Brosbøl i Socialdemokraterne. I skrivende stund sitter partiene i forhandlinger med Fogh-Rasmussen, og signalene tyder på at regjeringen vil renonsere på sine krav.

– Danmark har fått et sporskifte i denne debatten om sentralisert detaljstyring av forskningen, sier Elisabeth Tosti. VK-regjeringen sliter med sviktende troverdighet etter at den i

2003 innførte profesjonelle styrer ved universitetene – under henvisning til at dette skulle sette institusjonene i stand til å håndtere mer frihet. Den manglende friheten og tilliten i globaliseringspuljen har fått næringslivets hovedorganisasjon Dansk Erhverv til foreslå at 50 prosent av globaliseringspuljen skal være basismidler, mens opposisjonen sier 60 prosent.

Regjeringen møter dermed stengte dører for videre øremerking og politisk kontroll av dansk forskning.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Globaliseringspuljen i Danmark

- Tverrpolitisk forlik i Danmark om å fordele 16-17 milliarder kroner til forskning og utvikling utenfor statsbudsjettet i perioden 2007-2012. I 2009 får universitetene 1,1 milliarder kroner av dette.
- Venstre-Konservative-regjeringen foreslår å øremerke 90 prosent av midlene, mens universitetene ønsker 50 prosent i frie tildelinger.

Ingen bygg i sikte

Universitetsmusea har liten grunn til å juble. – Vi hadde håpa på sterkare signal om nye bygningar, seier Elen Roaldset ved Naturhistorisk museum i Oslo.

– Problema kjem først og fremst av dei altfor gamle bygningane, seier direktør Elen Roaldset ved Naturhistorisk museum i Oslo.

– Dette var skuffande, seier Elen Roaldset, direktør ved Naturhistorisk museum i Oslo. Heller ikkje i år løyver regjeringa pengar til det nye utstillingsveksthuset i Botanisk hage på Tøyen, eit bygg som har vore planlagt sidan 1930-talet. – I innspelet sitt til statsbudsjettet hadde Universitetet i Oslo (UiO) spelt inn 70 millionar kroner til bygging av nytt utstillingsveksthus, og UiO har dette som ei av hovudsatsingane i strategidokumentet sitt, seier Roaldset. Ho lurar på kva som no kan skje med bygginga av veksthuset. Finansmannen Jens Ulltveit-Moe gav i fjor tilsegn om 50 millionar kroner til utstillingsveksthuset. – Men ein føresetnad var at også staten løyver midlar til nybygget. Vi er klare til å begynne prosjekteringa når som helst, men då treng vi fleire pengar frå staten.

– Bygningane er problemet Undersøkingar utført av Riksrevisjonen har tidlegare konstatert store manglar og dårleg sikring av samlingane ved fleire av universitetsmusea. Og det er dei naturhistoriske samlingane i Oslo og Bergen som har dei aller dårlegaste oppbevaringsforholda. – Problema kjem først og fremst av dei altfor gamle bygningane, og dette har Naturhistorisk museum teke opp i ei rekkje samanhengar, forklarar Roaldset, som også hadde venta seg meir på statsbudsjettet til bevaring av samlingane.

Øyremerkte midlar halvert I fjor fekk universitetsmusea ekstra øyremerkte løyvingar på 40 millionar, men i år er beløpet redusert til 23 millionar.

– Vi hadde håpa at dei øyremerkte midlane til universitetsmusea skulle vere på same nivå som i 2008, eller helst litt høgare, uttaler Roaldset. Også Siri Jansen, direktør ved Bergen Museum, hadde håpa på ei sterkare opptrap-ping av dei øyremerkte midlane. – Slik eg les det, skal to av dei 23 millionane gå til utgreiing av eit Nasjonalt digitalt museum (NDU), og éin million skal brukast i samband med samanslåinga av Arkeologisk museum og Universitetet i Stavanger. Då er vi nede på 20 millionar, halvparten av det vi har fått i 2008.

– Ikkje eit steg vidare Ho meiner det ligg an til at Bergen Museum berre får 3 millionar av dei øyremerkte ekstra-løyvingane som skal gå til forskning, formidling og samlingsforvaltning. – Dette tyder at vi ikkje kjem eit steg vidare når det gjeld dei fysiske forholda i dei gamle museumsbygningane, seier Jansen. For medan Universitetet i Bergen (UiB) kan juble over pengar til nytt odontologibyg-g, får Bergen Museum ingenting til museumsbygg. – Eg er svært skuffa over at vi ikkje får eit konkret signal om midlar til rehabilitering av museumsbygningane. Og vi må ha nye magasinlokalitetar, elles blir det inga betring, seier Jansen.

Fleire positive tiltak Direktøren ved Bergen Museum er likevel glad for at UiB fekk fleire rekrutteringsstillingar og meir pengar til utstyr.

Meir til kulturminne

Regjeringa aukar løyvin-gane til kulturminne i 2009, og gjev 68 millio-nar kroner til nye tiltak.

Miljøverndepartementet løyver tre millionar ekstra til bevaring av rui-nar, og ti utvalde tekniske og indus-trielle kulturminne får til saman ti millionar i auka løyvingar. Blant desse er Kistefos-Museet i Jevn-

aker og Nes jernverksmuseum i Aust-Agder. Norske verdsarvom-råde får til saman tretten millionar til nye tiltak, der fem millionar går til istandsetting av Bryggen i Ber-gen og to millionar går til å for-valte naturdelen i verdsarvområda Vegaøyan og det vestnorske fjord-landskapet med Geirangerfjorden og Nærøyfjorden. Norsk fartøy-vern blir styrkt med ti millionar til istandsetting av fartøy og tre milli-onar til fartøyvernssenter.

Dessutan aukar fondskapitalen i Norsk kulturminnefond med 200 millionar til 1,2 milliardar. Avkast-ninga i 2009 vil utgjere om lag 43,6 millionar kroner.

Kulturminneåret 2009 Regjeringa har vedteke at 2009 skal være markeringsår for kul-turminne. Kultur- og kyrkjedepar-temmentet løyver elleve millionar kroner og Miljøverndepartemen-tet ti millionar i prosjektmidlar til

Av JOHANNE LANDSVERK

– Vi reknar med at museet no vil få fleire rekrutteringsstillingar, seier ho. Også Elen Roaldset synes det er positivt at universiteta får meir til vitskapleg utstyr og at det vil kome fleire rekrutteringsstillingar. – Eg er òg glad for at miljødepartementet set av 20 millionar til norsk artsprosjekt. Prø-veprosjektet «Den naturlege skulesekken» som startar i 2009 i utvalde kommunar for å styrke natur- og miljøfaga i grunnskulen, er òg lovande, seier ho.

– Dette er skuffande Også Tron Wigeland Nilsen, generalsekretær i Noregs museumsforbund, meiner mangelen på nye bygg er det mest alvorlege for universitets-musea i dette statsbudsjettet. – Etter den harde dommen frå Riksrevisjonen om kor dårleg tilstanden er i magasin og sam-lingar, og den breie omtalen dette fekk i Stor-tingsmelding nr.15 om universitetsmusea, er det skuffande, seier Wigeland Nilsen. Men han er svært positiv til den nye satsinga på forskning og fagleg utvikling (FoU-midlar) ved universitetsmusea.

Auke ved andre museum Universitetsmusea høyrer inn under Kunn-skapsdepartementet, og det er særleg desse musea som ikkje får oppfylt ønska om fleire og betre bygg. – Når det gjeld Kultur- og kyrkjedepartemen-tet derimot, blir det løyvd meir pengar til bygg. Sjølv om det også her er mange museumsbygg «på vent», er det her ein stor auke når det gjeld nasjonale kulturbygg, seier Tron Wigeland Nil-sen i Museumsforbundet. Museum under Kultur- og kyrkjedeparte-mentet i det nasjonale museumsnettverket får i 2009 ein samla auke i løyvingane på 120,3 mil-lionar kroner. 39 millionar kroner av desse er midlar til konsolidering av museum i det nasjo-nale museumsnettverket. Wigeland Nilsen er likevel skuffa over at regjeringa ikkje har følgd opp innstillinga til Kulturmomsutvalet. – Ein burde ha følgd innstillinga med over-føring av ein generell låg momssats for musea, på lik linje med filmbransjen, meiner han.

Av JOHANNE LANDSVERK

23 millionar til universitetsmusea

Øyremerkte midlar skal brukast til:

- å sikre og bevare samlingane
- strategisk forskningssatsing og fagleg utvikling
- utgreiing av nasjonalt digitalt universitetsmuseum
- integreringsprosessen mellom Arkeologisk museum i Stavanger og Universitetet i Stavanger

Lokkar med millionar

Trond Giske pressar hardt på for å gjennomføre museumsreforma, og i statsbudsjettet løyver han millionar til museum som vil fusjonere.

Museumsreforma er inne i den siste fasen, og i statsbudsjettet for 2009 har Kultur- og kyrkje-departementet sett av 39 millionar til dei musea som går inn for konsolide-ring innan 1.april 2009. Men fleire stader er motstanden stor.

– Vil bli slukt Styret ved Lillehammer kunstmuseum har sagt nei til konsolidering med Mai-haugen. – Vi kan ikkje godta at Lil-lehammer kunstmuseum blir ei underavdeling av eit stort kulturhistorisk museum. Vi vil bli slukt og usynleggjort, seier Svein Olav Hoff, direk-tør ved Lillehammer kunst-museum. Han presiserer at eit kunstmuseum har ein heilt annan tankegang og ei heilt anna oppgåve enn eit kunst-historisk museum.

– Treng ikkje draghjelp Nyleg vart Lillehammer kunst-museum kåra til Årets museum av Noregs muse-umsforbund. – Vi har vist at vi klarer oss godt aleine. Vi treng ikkje draghjelp frå andre. Men krev departementet at vi må til-bake til forhandlingsbordet, så må vi det. – Men har ikkje kulturminister Trond Giske truga med økonomiske sanksjonar mot dei musea som ikkje vil la seg fusjonere? – Vi kan lokkast til mykje, men ikkje trugast. Eg trur nok Giske er ein såpass oppegåande minister at han ikkje vil straffe eit museum som vårt. Men vi går jo glipp av ekstramidlane som Giske lokkar med i samband med konsoli-deringsprosessen, seier Hoff.

Eidsvoll 1814 seier nei I statsbudsjettet vil kulturminister Giske gie fem ekstra millionar til dei fire musea i Akers-hus om dei slår seg saman. Men museet Eidsvoll 1814 har fram til no nekta å la seg konsolidere. – Styret ved museet har tidlegare sagt nei, og ønskjer å oppretthalde dette standpunktet, seier Erik Jondell, direktør ved Eidsvoll 1814. I statsbudsjettet er det foreslått at Eidsvoll

1814 får to millionar, mellom anna til førebuing av grunnlovsjubileet i 2014. – Får de ingenting til førebuingane om de seier nei til fusjon? – Det kan sjå slik ut. Vi er ikkje så sikre på å få midlar om vi seier nei, uttaler Jon-dell. Han presiserer at museet ikkje har sagt endelig nei til ei eventuell samanslåing etter 2014. – Men vi ser oss ikkje i stand til å gå inn i ein så omfattande prosess før grunnlovsjubileet, seier han.

Drøfting i Stavanger I Stavanger har Rogaland Kunstmuseum og Stavanger museum skrive under på ein intensjonsavtale for å finne ut om fusjonering er aktuelt. Ved Stavanger museum er det no ei positiv haldning til dette, og også ved Rogaland Kunstmuseum er dei tilsette positive til nærare drøftingar. – Det er departementet som ønskjer fusjon. Det vi gjer no, er å prøve å finne ut om det kan vere bra for musea å slå seg saman. Vi har ikkje konkludert enno, seier Inger M. Renberg, tillitsvald for Forskerforbundet ved Roga-land Kunstmuseum. I statsbudsjettet er det sett av to millionar til dei to institusjonane, men berre om dei går inn for konsolidering.

Styrt frå høgare hald Tron Wigeland Nilsen, generalsekretær i Noregs museumsforbund, fortel at han har fått mange telefonar frå museumsleiargar i samband med konsolideringsprosessen. – Museumsforbundet har vald å ikkje enga-sjere seg i kvar enkelt prosess. Musea må sjølve finne ut av kva dei vil gjere, uttaler Wigeland Nilsen. – Eg opplever nok at konsolideringsproses-sen fleire stader i denne siste fasen har blitt styrt politisk frå høgare hald, og at musea i min-dre grad er tekne med i prosessen. Det hadde vore betre å involvere musea i større grad, mei-ner han.

Av JOHANNE LANDSVERK

FOTO: PER E. AAS, NATURHISTORISK MUSEUM

FOTO: GUDBRANDSDØLEN DAGNINGEN

– Som underavdeling til Maihaugen vil vi bli slukt, meiner Svein Olav Hoff, direktør ved Lillehammer kunstmuseum.

Forskingstida sikra i Stavanger

Etter lange forhandlingar er forskarane ved Universitetet i Stavanger no sikra at dei skal få bruka like mykje tid på forskning som på undervisning.

– Vi har fått ein god og framtidretta avtale. Eg er spesielt glad for at vi no fekk sikra forskings-tida, seier Åge Hultgren, som er leiar for For-skerforbundet ved Universitetet i Stavanger (UiS).

Dermed er universiteta i Agder og Tromsø dei einaste universiteta som framleis ikkje har fått ein lokalavtale som sikrar at halvparten av arbeidstida kan gå til forskning.

– Vår lokale avtale er no på høgde med avtalane som finst på dei andre universiteta, og også med den gamle særavtalen, slår Hultgren fast.

Forskningsbasert undervisning

Fleire av UiS sine faglege tilsette fekk jobb medan universitetet framleis var ein høgskole. Nokre av desse vart tilsett i stillingar der det i utgangspunktet ikkje var tenkt at ein skulle driva forskning.

FOTO: T. HAGA

– Avtalen slår fast at dei tilsette skal levera på fire område; forskning, undervisning, formidling og administrasjon, seier Aslaug Mikkelsen, rektor ved UiS.

Den nye arbeidstidsavtalen slår fast at arbeidsgivaren har plikt til å leggja forholda til rette, slik at folk som er i faglege stillingar og som no ønskjer å forska, skal få hjelp til å koma i gang. Dei som ikkje ønskjer å forska, skal få fleire andre oppgåver i staden.

Hultgren har berre rosande ord til overs for motparten i forhandlingane.

– Vi har hatt eit godt samarbeid med leiinga, seier Hultgren.

Fornøgd leiing

Den nye avtalen kjem til å bli sett i verk først i studieåret 2009-2010.

– No er vi alt midt inne i eit studieår, og det lar seg ikkje gjera å gjennomføra alle sider ved avtalen dette året. Vi har alt inngått arbeidsav-talar for åra 2008-2009. Det er også dyrare å køyra etter det nye regelverket, så det vil også måtte bli innarbeidd i budsjettet for 2009, seier Hultgren.

Rektoren ved UiS, Aslaug Mikkelsen, er også svært nøgd med den nye avtalen.

– Dette er veldig bra. Avtalen slår fast at dei tilsette skal levera på fire område; forskning, undervisning, formidling og administrasjon.

Ikkje i mål i Agder

Ved Universitetet i Agder (UiA) er partane fram-leis ikkje i mål med ny avtale om arbeidstidsfor-delning, men leiar i Forskerforbundet ved UiA, Kjell Erik Skaug, seier at avtalen i Stavanger er eit spark i baken for Agder.

– Vi er i gang, men vi kjem nok ikkje til å få ein avtale som er like god for forskingas del som den avtalen i Stavanger. Ved UiA er dette først og fremst eit spørsmål om økonomi. Så det kjem ikkje til å bli ei 50-50-fordeling av for-skingstid og undervisningstid for alle tilsette i første omgang, seier Skaug.

Ingen sentrale avtalar

Leiar i Forskerforbundet, Bjarne Hodne, reage-rer på at universitetet i Agder ikkje ser ut til å gå inn for ein avtale som er like god som det som finst ved dei andre universiteta.

– Dette er eit problem som Agder må løysa. Har ein blitt universitet, må ein ta konsekven-sen av det, og gi lik tid til forskning og undervisning.

– Ville det ha vore betre med ein nasjonal avtale som var lik for alle?

– Då beveger vi oss inn i feltet for den gamle særavtalen. Det viktigaste for oss er at det er

FOTO: ELISABETH TØNNNESSON

– Vår lokale avtale er no på høgde med avtalane som finst på dei andre universiteta, og også med den gamle særavtalen, seier Åge Hultgren, leiar for Forskerforbundet ved Universitetet i Stavanger.

avtalar for heile sektoren. Dette er vi i gang med no. Det sentrale for oss er at forskarane får for-skingstida si, og at det er avtaleregulert. Det er ikkje så viktig for oss om dette skjer lokalt eller sentralt, seier Hodne.

Kunnskapsdepartementet kjem ikkje til å gå inn for ein avtale som gjer regelverket likt for heile sektoren.

– Vi synest det er mest hensiktsmessig at institusjonane sjølv tek stilling i desse spørs-måla. Særleg er dette viktig i ei tid der insti-tusjonskategoriar og oppgåveporteføljer er i endring og blir meir differensierte, seier Karin Steenstrup, som er informasjonsrådgjevar i Kunnskapsdepartementet.

Samtalar i Tromsø

I Tromsø er Forskerforbundet framleis i samtale med leiinga om ny arbeidstidsavtale. Der tek ein sikte på at avtalen skal vera på plass før Univer-sitetet i Tromsø (UiT) og Høgskolen i Tromsø (HiTø) blir slått saman 1. januar 2009.

– Vi skal i gang med samtaleane i slutten av oktober. Akkurat no er vi i gang med å diskutera ulike modellar. Praksisen har vore ulik på høg-skolen og på universitetet, fortel Ellen Karoline Dahl, som er hovudtillitsvald ved HiTø.

Ønsker lik praksis

Ved UiT har dei fagleg tilsette fram til no brukt 50 prosent av arbeidstida si til forskning. På HiTø har fordelinga av tida vore annleis. Professorar har hatt 40 prosent av tida til forskning, og 60 prosent til undervisning og administrasjon. Til-sette i førstestillingar har hatt avtalar der 30 prosent av tida skulle vera forskning og utvikling. Dahl understrekar at fagforeininga arbeider for å unngå differensiering mellom dei som kjem frå universitetet og dei som kjem frå høgskole-sektoren.

– Førstestillingane ved universitetet og ved høgskolen er rangert likt i føresegnene. Det same er lektorstillingane. Like stillingsgrupper må ha lik instruks, seier Dahl.

Ho understrekar at det særleg er på høgsko-lane sine korte profesjonsutdanningar, som ingeniør, sjukepleiar og allmennlærar, at det trengs meir forskning.

– Nokut si evaluering av desse faga under-streka at forskning må få ein større plass innan-for desse fagretningane. Dette er ein fin sjanse til å få dette til, påpeikar Dahl.

AV ASTRID SVERRESDOTTER DYPVIK

Særavtalen

- Den gamle særavtalen regulerte lønns- og arbeidsvilkår for undervisnings- og forskarstillingar ved universiteta og høgskolane.
- Den var inngått mellom staten og arbeidstakarorganisasjonane i sekto-ren.
- I 2007 vart avtalen sagt opp av par-tane. Dette skjedde etter at Kunn-skapsdepartementet oppheva retningslinene som gav dei vitskapleg tilsette individuell rett til lik fordeling av arbeidstida mellom undervisning og forskning. Frå då av vart ansvaret for slike retningslinjer delegert til institu-sjonane.
- Universiteta i Oslo, Bergen, Ås, Sta-vanger og NTNU har no inngått avtalar lokalt som sikrar dei fagleg tilsette at dei kan bruka om lag halvparten av arbeidstida til forskning.
- Universiteta i Tromsø og i Agder er i gang med forhandlingar om dette.
- Høgskolesektoren manglar framleis avtalar som regulerer forskingstida.

– Rektor skaper utryggghet

Vedtaksbrudd førte til at NTNU mistet aksjefullmakten.

– Styret må reagere i saker som dette, sier Jon Øyvind Eriksen.

– Denne saken har to sider. Den ene er at NTNU har mistet aksjefullmakten. Den andre handler om svikt i saksbehandlingen og måten styret får informasjon på. Slik oppsummerer Jon Øyvind Eriksen saken som har skapt splid mellom uni-versitetets styre og ledelse. Han er 1. vara for eksterne representanter i NTNUs styre.

Brøt styrevedtak

I et brev fra Kunnskapsdepartementet (KD) datert 10. april i år ble NTNU fratatt sin fullmakt til å erverve aksjer med umiddel-bar virkning. Bakgrunnen for inndragelsen var universite-tets håndtering av aksjekjøp i NTNU Technology Trans-fer AS. Måten universitetet håndterte aksjehandelen på, viste seg å bryte både med sty-rets vedtak og med KDs opp-fatning av forvaltning. NTNU skal ha ønsket et møte med departementet for å opp-klare saken, noe KD ikke har ønsket. Ifølge Eriksen er det imidlertid ingen som har hatt noen opplagt fordel av at aksje-kjøpet forløp slik det gjorde.

– Det er heller snakk om en vurderingsfeil, sier han.

– Svikt i virksomhets-styringen

Kristin Dæhli, intern repre-sentant i NTNUs styre, beskri-ver saken som alvorlig.

– At rektor har omgått sty-rets vedtak, skaper utryggghet og svekket tillit, sier hun. Hun er også kritisk til måten styret har blitt informert om saken på.

– Saken har i liten grad blitt kommunisert til oss, og ikke før vi selv har bedt om redegjø-relse, forklarer Dæhli. Som en reaksjon på den manglende informeringen av styret fremmet Eriksen et vedtaksforslag på styremøte 9. okto-ber. Her påpekte han at ledelsens informasjon til styret i saken har vært mangelfull, og at årsa-ken til inndragelsen av aksjefullmakten var at styrets vedtak og departementets føringer ikke ble fulgt av ledelsen. I tillegg framholdt han at saken har avdekket en svikt i virksomhetssty-ringen ved NTNU. Hovedtrekkene i vedtaksfor-slaget ble enstemmig vedtatt.

– Vedtak må følges

– Vedtaket gir uttrykk for hva hele styret mener. Det er et viktig signal til departementet om at styret tar sitt ansvar alvorlig. Det er også et sig-nal til administrasjonen om at styret stiller strengere krav til saksbehandlingen, fastslår Eriksen.

Frank Arntsen, NTNUs direktør for økonomi og eiendom, er ikke enig i at styret har blitt dår-lig informert i aksjesaken.

– Styret har fått all rele-vant informasjon. Vi må imidlertid erkjenne at vi ikke har fulgt opp styrets vedtak og departementets føringer så godt som vi skulle. Dette beklager vi, skriver han i en e-post til Forskerforum.

Jon Øyvind Eriksen understreker betydningen av at saker følges opp slik de blir vedtatt, og at styret oriente-res dersom det er snakk om å endre på et vedtak.

– Det var viktig at vi satte foten ned her. Styret må rea-gere i saker som dette, kon-kluderer han.

– Må rydde opp

Kristin Dæhli er bekymret for NTNUs omdømme.

– Jeg er ikke komfortabel med at NTNU framstår som uryddig i håndteringen av saker som omhandler forvaltning av eiendommer og kapi-tal, sier hun. Nå må NTNU

ordne opp, mener styrerepresentanten.

– Mens departementet ber NTNU rydde opp, antyder ledelsen at de er uenige med departe-mentets tolkninger. Det er viktig at ledelsen nå gjenvinner departementets tillit, poengterer Dæhli. Her er hun tilsynelatende på linje med økonomidirektøren.

– Dersom det oppstår tvil om vår interne sty-ring, kan det skade NTNUs omdømme. Vi arbei-der målbevisst med interne rutiner og regelverk for å unngå at det skal oppstå tilsvarende situa-sjoner. Vi er fast bestemt på å vise overfor depar-temenet og omverden at vi er profesjonelle, og har en god forvaltning av våre eierinteresser, skriver Arntsen i sin e-post.

FOTO: NTNU

– At rektor har omgått styrets vedtak, skaper utryggghet og svekket tillit, mener Kristin Dæhli.

AV HELENE LINDQVIST

Bending Water V. Videoverk på Museet for samtidskunsts fasade, 2008, av Sven Pahlssonts.

Ny styreleder på Nasjonalmuseet

■ Tidligere president i NHO, Svein Aaser, har blitt oppnevnt av kultur- og kirkeminister Trond Giske til ny leder av Nasjonalmuseets styre. Aaser har tidligere vært konsernsjef for blant annet Nycomed, Stabburet og DnB NOR. I tillegg til det nye styrevervet for Nasjonalmuseet er han styreleder for Ski-VM 2011, ifølge NRK. Giske utnevnte også to styremedlemmer, tidligere stortingspolitikere og minister Grete Knudsen (Ap) og tidligere byråd for finans og utvikling i Oslo, André Støylen (H). Fra før har Stiftelsen Kunsthindustrimuseet i Oslo oppnevnt et styremedlem, Erik Jondell, direktør ved Eidsvoll 1814. Stiftelsen Arkitekturmuseet har også oppnevnt et styremedlem, Kerstin Barup, professor i bygningsvern ved Lunds Tekniska Högskola i Sverige. De tilsatte ved Nasjonalmuseet har valgt Eva Klerck Gange, kurator, og Tom Klev, tillitsvalgt for Forskerforbundet, som sine representanter.

Helseministeren møtte UH-sektoren

■ – Økt forskning gir mer helse for hver krone, sier helse- og omsorgsminister Bjarne Håkon Hanssen. Helseforetakene i Norge bruker nå omkring 1,5 milliarder kroner til forskning – det vil si 1,9 prosent av bruttobudsjettet. Nå vil Hanssen bedre kontakten med universitets- og høyskolesektoren.

– Gjennom økt samarbeid mellom sektorene kan vi få til en ytterligere styrking av satsingen på medisinsk og helsefaglig forskning, sier Hanssen i en pressemelding.

I midten av oktober samlet han og forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland hele universitets- og høyskolesektoren samt helsesektoren til kontaktmøte.

Skeptisk til styresammensetning

■ – Jeg er overrasket over at de ansatte har fått så stor plass i NTNUs styre. Det skal Ådne Cappelen ha uttalt på NTNUs styremøte nylig, ifølge Universitetsavisa. Cappelen er til daglig forskningsdirektør i Statistisk sentralbyrå, og en av fire eksterne representanter i NTNUs styre. Dersom studentrepresentantene regnes med blant de interne, er de eksterne representantene i mindretall. Det er et problem, mener Cappelen, fordi det er staten som gjennom grunnbevilgningen står for hovedfinansieringen av universitetet.

– Dersom universitetet var mer konkurranseutsatt, synes jeg ikke det ville vært rimelig med krav om eksterne representanter i styret, påpeker han til Universitetsavisa.

– Må vise at forskning har verdi

■ Forskere må være flinkere til å ta plass i mediene, uttaler Forskningsrådets kommunikasjonsrådgiver Kristen Ulstein til På Høyden.

– Dersom forskere ikke er villige til å sette prosjektene sine inn i en større sammenheng, blir resultatet en lukket forskningsverden, og dette er uheldig både med tanke på forståelsen av hva forskning er og for rekrutteringen. Forskning blir noe irrelevant og mystifisert, og det er vi ikke tjent med. Dersom forskningen blir ansett som irrelevant, vil finansieringen forsvinne, sier kommunikasjonsrådgiveren. Han mener også at forskere må bli flinkere til å innta en mer generell eksperiment, og være villige til å uttale seg om mer enn sitt eget fagområde.

FORSKERFORBUNDET

Fagbevegelsen vokser

■ Fagbevegelsen er i vekst, melder Klassekampen. Tidligere i år feiret LO medlemsrekord med 857 000 medlemmer, som er det høyeste tallet i organisasjonens historie, ifølge avisen. Også Forskerforbundet merker økt tilstrømming til organisasjonen. Ved nyttår hadde forbundet 16 000 medlemmer. Nå har tallet steget til i overkant av 16 650, noe sekretariatet er godt fornøyd med.

– Det er en vekst på fire prosent bare for i år, sier Hans Askildsen, Forskerforbundets ansvarlige for medlemsstatistikk, til Forskerforum.

Han ventet fortsatt økning i medlemsmassen, og tror forbundet kan nå 17 000 medlemmer i februar neste år.

– Altfor lite til UiA

■ To dager etter at statsbudsjettet vart lagt fram, kom lovnader om sju ekstra stipendiatstillinger til dei to nye universiteta i Agder og Stavanger. Tre av desse går til Universitetet i Agder (UiA).

– Dette er eit positivt signal, men det er så altfor lite. Fem stipendiat i alt er jo nesten ingenting, seier Torunn Lauvdal (bildet), rektor ved UiA, til Forskerforum.no. I utgangspunktet fekk UiA pengar til berre to stipendiatstillinger og ein postdoktorstilling.

– Om budsjettet var svart i fjor, er det i alle fall heilsvart i år, uttaler Lauvdal. Ho er skuffa over at UiA som nytt universitet ikkje får meir drahjelp frå regjeringa.

– På sikt blir dette heilt uholdbart, for vi ligg i utgangspunktet langt bak dei andre universiteta, uttaler ho til Forskerforum.no.

Ny redaktør i Forskerforum

■ Forskerforbundet har ansatt Kjetil A. Brottveit (bildet) som ansvarlig redaktør i Forskerforum. Han begynner i stillingen 1. januar 2009. For tiden har Brottveit permisjon fra stillingen som redaksjonssekretær i Forskerforum. Han har tidligere fungert i redaktørstillingen i flere perioder, senest fra januar til juni i år.

EU-stipender til Norge

■ To norske forskere nådde helt til topps i konkurransen om midler fra EUs nyopprettede Advanced Investigator Grants (AIG). De to er Edvard Moser fra Kavli-instituttet ved NTNU og Eiliv Lund fra Universitetet i Tromsø. I år er det første gang det deles ut midler gjennom AIG. Lund og Moser er tildeelt rundt 20 millioner kroner hver, på feltet som kalles «Life Sciences».

– De siste ti årene har mange forskere følt seg styrt. Støtte har blitt gitt til svære konstruksjoner med fastlagte strategier. Dette stipendet er annerledes, sier Lund til Uit.no.v

Lite penger til IKT-forskning

■ I statsbudsjettet for 2009 kom det ingen ekstra bevilgninger til IKT-forskning. – Vi er skuffet over dette, sier Forskningsrådets Arvid Hallén til Computerworld.

Til tross for at det ble bedt om 456 millioner til IKT-forskning, har ikke Norges forskningsråd blitt hørt av statsråd Aasland.

– IKT-forskningen er et område vi er skuffet over, hvor budsjettet er svakt. Vi har trukket det frem tydeligere i år enn tidligere år, men det ble ingen vekst. Langsiktig vil det bety at den grunnleggende IKT-forskningen svekkes, sier Hallén til Computerworld.

I fjor fikk IKT-sektoren 364 millioner kroner, og ønsket i år altså 92 millioner mer.

Underskriftskampanje engasjerer

■ På to uker har over 3000 personer sluttet seg til aksjonen «Lausungene 2008». Aksjonen ble startet av midlertidig ansatte forskere som protesterer mot regjeringens manglende satsing på rekruttering av forskere til faste stillinger. Initiativtagerne bak aksjonen ønsker å få støtte til kravet om at regjeringen må utforme en helhetlig rekrutteringspolitikk, inkludert midler til flere faste vitenskapelig stillinger. «Lausungene» planlegger også å utarbeide en alternativ rekrutteringsmelding, for å bøte på at statsråd Aasland bestemte seg for å legge bort rekrutteringsmeldingen. «Grasrotmeldingen» skal leveres sammen med underskriftene til storting og regjering til jul. Den alternative meldingen vil beskrive situasjonen for midlertidige forskere og komme med forslag til tiltak framover. Les mer om aksjonen på: <http://neoplex.org/lausungene/>

– To nye kutt

■ Etter å ha satt seg dypere inn i statsbudsjettet, har Universitets- og høyskolerådet oppdaget to alvorlige forhold, opplyser leder Jarle Aarbakke (bildet). Disse forholdene vil påføre sektoren en realnedgang i budsjettet.

– Det er særlig to forhold som ikke er med i budsjettet og som begge ligger klart utenfor UH-sektorens kontroll. Det ene dreier seg om den varslede økning i premiesatsen på pensjonsinnbetalinger. Det andre er at den reelle lønnsvekst ligger på ca 6,5 prosent, men det sektoren har fått kompensert for i budsjettet for 2008, var på 4,4 prosent, uttaler Aarbakke i en pressemelding.

– Utrekninger UHR har gjort, viser at disse to faktorene vil utgjøre et beløp på ca. 600 millioner. Dette er vesentlig større enn tilbakeføringen av basiskuttet, forklarer Aarbakke. Konsekvensen er en klar realnedgang i budsjettene til tross for at totalbudsjettene økes. Det vil gi reduserte utdanningstilbud og redusert utdanningskvalitet, ifølge UHR.

– Nok en realnedgang går ut over motivasjon og kvalitet – og dette må karakteriseres som lite satsning på framtiden for kunnskapsnasjonen Norge fra Regjeringens side, sier Aarbakke.

Lærere svake i IKT

■ Morten Søby, daglig leder av Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning (ITU) ved UiO, har uttalt til Aftenposten at lærerutdanningen er i utakt med de digitale kravene skolen stiller til sine elever. Dekan ved Høgskolen i Nesna, Per Arne Godejord, sier imidlertid til Forskerforum.no at lærerne som utdannes ved hans skole får god opplæring i IKT. Han er likevel enig i at det ikke står så bra til med datakunnskapen blant mange lærere i skolen. Problemet ligger hos Kunnskapsdepartementet og i Stortinget, tror dekanen.

– I motsetning til i grunnskolen og videregående skole er det ennå ikke kommet noen IKT-forskrift til universiteter og høyskoler. Slik det er nå, blir det helt opp til hver enkelt høgskole og hver enkelt lærer om de orker å lære seg IKT, sier han til Forskerforum.no.

Nominasjon til Holbergprisen 2009

■ Styret for Ludvig Holbergs minnefond inviterer til nominasjon av kandidater til Holbergs internasjonale minnepris for fremragende vitenskapelig arbeid innen fagfeltene humaniora, samfunnsvitenskap, juss og teologi, også kalt Holbergprisen. Stortinget opprettet prisen i 2003, og i 2009 vil prisen være på 4,5 millioner norske kroner. Tildelingen av prisen kunngjøres i september neste år.

Det utgår også en invitasjon til nominasjon av unge nordiske forskere til Nils Klim-prisen. Nomineringsfristen for Holbergprisen er 20. januar 2009 og 10. februar for Nils Klim-prisen.

Se mer på Holbergprisen.no.

Uklart for Ibsensenteret

■ Observatoriet ved Solli plass (bildet) blir likevel ikke museum for universitets- og vitenskapshistorie, slik tidligere vedtatt, skriver Uniforum. Nå ønsker universitetsdirektøren i stedet at bygget skal gi plass til et besøkssenter for formidling av naturfag og vitenskapshistorie. I dag holder Ibsensenteret til i Observatoriet. Men senterets direktør Frode Helland har ikke blitt konsultert i prosessen som har endret planene for bygningen. Underlig, synes han.

– Ibsensenteret bør trekkes inn i diskusjonen om framtidig bruk av Observatoriet, sier Helland til Uniforum.

Omstridt ideal

Biblioteksforskeren Ragnar Audunson arbeider tverrfaglig fordi det er den eneste måten han kan få svar på det han lurar på. Han er ikke alene. Tverrfaglighet er mange forskeres nye lidenskap. Den applauderes og idealiseres. Men hva skjer når festtalene er over? Er virkelig flerfaglig samarbeid den riktige veien til dypere innsikt?

TEKST: HELENE LINDQVIST FOTO: FIN SERCK-HANSEN

Man *må* jobbe tverrfaglig for å gripe biblioteket som institusjon.

RAGNAR AUDUNSON, PROFESSOR OG PROSJEKTLEDER FOR *PLACE*

– Biblioteket er kanskje den mest komplekse offentlige institusjonen vi har. Det er knyttet til alle politikkområder fra barnehage via innvandringspolitikk til eldreomsorg. Det er en læringsarena, en kulturarena, en kanal til det digitale. Man *må* arbeide tverrfaglig for å gripe denne institusjonen, konstaterer Ragnar Audunson. Han er professor ved Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag, Høgskolen i Oslo (HiO), og leder for det fireårige prosjektet *Place: Public Libraries – Arenas for Citizenship*. Slik Audunson antyder, er prosjektet såkalt tverrfaglig, og med seg på laget har han deltakere fra så vel Universitetet i Tromsø som Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo. I tillegg samarbeider *Place* nært med det pedagogikkorienterte HiO-prosjektet *Multiplicity*. Formålet med *Place* er å undersøke om offentlige bibliotek i flerkulturelle lokalsamfunn kan fungere som møteplasser som styrker demokratisk og flerkulturell kommunikasjon.

Vilje til samarbeid

Å samarbeide på tvers av faggrensene slik *Place* gjør, sies å utgjøre både en nasjonal og internasjonal trend.

– Mange av de mest spennende oppgavene å jobbe med i dag ligger i grenseflatene mellom fag. Forskning brukes til å håndtere stadig mer komplekse problemer, og noe av det økte behovet for tverrfaglighet skyldes utviklingen innenfor vitenskapene. Nye undringer oppstår, og med dem et nysgjerrighetsdriv rettet mot andre fag. I tillegg er det økende etterspørsel etter samarbeid fra de som finansierer forskningen, sier Knut Holtan Sørensen. Professoren ved det snart ti år gamle Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU i Trondheim er medredaktør for bøkene *Vitenskap som dialog – kunnskap i bevegelse* og *Faglighet og tverrfaglighet i den nye kunnskapsøkonomien*, som ble lansert nylig.

– Kanskje er det slik at fagdisiplinene som forskningsområder er i ferd med å bli kunstige, funderer Sørensen. Han tror universitetenes oppdeling i fag i første rekke opprettholdes fordi det skal undervises i dem. Ved Sørensens eget institutt, som han for øvrig omtaler som et helt

vanlig institutt, drives det forskning, undervisning og formidling med hovedvekt på kjønnsforskning og teknologi- og vitenskapsstudier. Flere av de ansatte deltar i samarbeidsprosjekter med fagmiljøer innenfor medisin, naturvitenskap og teknologi. I forskningsmeldingen «Vilje til forskning» fra 2005 argumenteres det for en slik tverrfaglighet. Faktisk heter det at en kritisk og opplyst samfunnsdebatt *krever* at viktige spørsmål og konflikter belyses fra flere hold. Som et eksempel trekkes spørsmålet om omfanget av, og årsaken til, klimaendringer fram. Her trengs det ifølge meldingen både kunnskap om sammenhenger i naturen og i sosiale systemer, og om sammenhenger mellom naturen og mennesker.

Mangfoldig bibliotek

Med slike visjoner fra politisk hold kan en fort bli ledet til å tro at det er lettere å få pengestøtte til tverrfaglige prosjekter enn til andre prosjekter. Sørensen tror ikke det er slik. Dessuten mener han at det er vanskeligere å lage gode tverrfaglige prosjekter enn gode enkeltfaglige prosjekter.

– Tverrfaglighet bør være drevet av at du vil noe. Du må ha et formål med det, understreker han. Biblioteksforskeren Audunson påpeker viktigheten av at tverrfagligheten også springer ut av problemstillingen.

– Krav utenfra til å jobbe tverrfaglig kan nok forekomme, men prosjektet vårt er satt sammen etter faglige kriterier og ut fra de problemstillingene vi ønsker å forske i, poengterer han.

– Bibliotekene har alltid hatt ett ben solid plantet i informasjonsteknologi, og ett i kultur og tradisjon, forklarer prosjektlederen. Biblioteket er altså ikke kun et sted å låne bøker. Det har også funksjoner de færreste tenker på eller er klar over. Audunson forteller at det gjennom den såkalte Storbyundersøkelsen, som ble gjennomført i fem store byer i fjor høst, kom fram at 54 prosent av de som besøkte bibliotekene, gjorde det av andre grunner enn å låne bøker.

– Et sentralt begrepspar i prosjektet vårt er høyintensive versus lavintensive møteplasser. Høyintensive møteplasser er arenaer der vi

Forskerne bak det tverrfaglige prosjektet *Place* ønsker å finne ut om offentlige bibliotek i flerkulturelle lokalsamfunn kan fungere som møteplasser som styrker demokratisk og flerkulturell kommunikasjon.

lever ut våre sentrale verdier og livsprosjekt. For noen kan det være jobb og fag, for andre religion, for atter andre «heavy metal» eller supporterklubben til favorittlaget i fotball. Lavintensive møteplasser er møteplasser der disse ulike verdiene og interessene eksponeres for hverandre. Vi mener at det flerkulturelle samfunnet trenger lavintensive møteplasser, og ønsker å finne ut om bibliotekene kan spille en slik rolle, sier Audunson.

Innbakte barrierer

Prosjektet drar god nytte av deltakernes varierte kompetanse. Audunson har lenge forsket på

bibliotekenes samfunnsmessige rolle. En annen medarbeider har spesialisert seg på økonomisk verdsetting av folkebibliotek. En tredje er bysosiolog, mens en fjerde har tyngde i forskning på informasjonspolitikk og sosial kapital.

– Vi har prosjektovergrepene delprosjekt der alle jobber sammen, og der vi skriver artikler i fellesskap. I tillegg arbeider de enkelte medarbeiderne alene med sine prosjekt, men også her har vi tette diskusjoner hvor vi tar sikte på at de ulike perspektivene skal befrukte hverandre, sier Audunson. Slikt samarbeid på tvers av faggrensene spiller ofte inn på metodetilnærming og forståelsesrammer. Men Audunson og

kollegene har ikke støtt på noen motsetninger så langt.

– Jeg tror heller ikke at vi vil møte slike problemer, sier han, og fortsetter:

– Vi har jobbet lenge med utviklingen av dette prosjektet. Det er grundig konstruert, og nøye finpusset. Først på tredje forsøk fikk vi tilslag fra Forskningsrådet om støtte.

Like smurt går det ikke for alle, ifølge Anniken Førde, førsteamanuensis ved det tverrfaglige instituttet for planlegging og lokalsamfunnsforskning ved Universitetet i Tromsø.

– Å finne fram til et felles språk og modeller, er en av utfordringene forskere som arbeider

Å finne fram til et felles språk og modeller, er en av utfordringene forskere som arbeider tverrfaglig står ovenfor.

ANNIKEN FØRDE, FØRSTEAMANUENSIS VED UNIVERSITETET I TROMSØ

PLACE

- PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship
- Ledes av HiO-professor Ragnar Audunson
- Undersøker offentlige biblioteks rolle i flerkulturelle lokalsamfunn
- Støttes i fire år av Norges Forskningsråd, 2007–2011
- Et samarbeid mellom Høgskolen i Oslo, Universitetet i Tromsø og Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

Knut Holtan Sørensen er professor ved det snart ti år gamle Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU. – Kanskje er fagdisiplinene som forskningsområder i ferd med å bli kunstige? funderer han. (Foto: Erik Norrud)

tverrfaglig står ovenfor. Det kreves også en reell åpenhet for den andre, og at en er villig til å la seg utfordre på eget faglig ståsted, sier hun. Barrierer for tverrfaglighet ligger innbakt i disiplinene, mener Førde. Likevel understreker hun at språkbarrierer ikke alltid er en slik.

– Samfunnsfag og humaniora har for eksempel mye av det samme teoritilfanget, påpeker hun.

– Diffust begrep

Sammen med tre kolleger står Førde bak boka *I disiplinenes grenseland*.

– Tverrfaglighet blir nok feiret og heiet fram en del. Både i og utenfor academia blir det ofte lansert som et ideal. Med boka går vi forbi festtalene, og ser på tverrfaglighet i praksis, sier førsteamanuensen.

– Vi tar for oss både teoretiske, metodologiske og praktiske implikasjoner ved det å jobbe tverrfaglig. Tverrfaglighet er jo et ganske diffust begrep, og vi prøver å rydde litt i begrepsbruket, forteller hun. Sørensen ved NTNU er enig i at begrepet er komplisert.

– Den vanlige oppfatningen av tverrfaglighet er temmelig romantisk: at man lager stimulerende møtesteder og integrerer innsikter. Men mesteparten av tverrfaglig arbeid foregår ikke sånn. Både i forskningen og næringslivet er det vanligere at man jobber med hver sine deler for

så å legge dem sammen til slutt. Slik blir delene ikke helt integrert, man får en sum av separate deler, sier professoren.

– Og fordi begrepet betegner så mange forskjellige praksiser, kan det være fort gjort å snakke forbi hverandre, legger han til.

Puslespill, basar og heksegryte

I dagligtale rommer betegnelsen «tverrfaglig» gjerne vidt forskjellige ting. Men det eksisterer også mer eller mindre etablerte klassifiseringer av ordet. I 2006 presenterte Norges forskningsråd debatheftet «Trenger vi nye former for tverrfaglighet og samspill? En forskningspolitisk kommentar til fem foresightprosjekter». Her forklares det at en vanlig måte å klassifisere ulike typer tverrfaglighet på er å dele inn i flerfaglig forskning (multidisciplinary), tverrfaglig forskning (interdisciplinary) og transdisiplinær forskning (transdisciplinary).

For å gjøre det hele mer forståelig lanserer Forskningsrådet også metaforene «puslespill», «basar» og «heksegryte». Disse skal representere hovedformene for framtidens tverrfaglighet. I puslespillet (multidisciplinary) gir brikkene liten mening på egen hånd, og må settes sammen for å danne et mønster. Basaren (interdisciplinary) beskrives på sin side som kjennetegnet av «et sydende liv og et faglig fellesskap». Denne kan imidlertid fort bli preget

av motsetninger og sviktende kommunikasjon. Det kan også være vanskelig å sette seg inn i hverandres fagterminologi og metodevalg. Til sist representerer heksegryte (transdisciplinary) gryta der alt smeltes om, og blir til en helt ny, og kanskje overraskende, blanding. Et søk på Google viser at disse metaforene ikke er plukket opp av andre. Kanskje oppleves de ikke så relevante?

– Laget på kontoret

– Jeg synes ikke metaforene Forskningsrådet har laget, har så mye for seg. Det er tydelig at dette er noe de har satt sammen på kontoret. Det er teoretiske konstruksjoner uten særlig empirisk forankring, hevder Sørensen.

– Forskningsrådet har ikke studert hvordan folk faktisk jobber tverrfaglig. «Puslespillet», for eksempel, blir for stramt, og delvis misvisende. En produserer sjelden kunnskap ved å lete etter ferdiglagde deler som kan passe sammen. Kategorien signaliserer også at noen «legger» puslespillet, men tverrfaglighet er i virkeligheten mer dynamisk og interaktivt, påstår Sørensen. Generelt mener han Forskningsrådet overfokuserer på samhandling, mens tverrfaglig arbeid i virkeligheten for det meste er enfaglig arbeid. Men selv om NTNU-professoren ikke er så glad i lettvinne inndelinger, deler også han inn i ulike typer tverrfaglighet. «Sammenlegging», «syntese» og «revisjon» er hans foreløpige forsøk på å lage kategorier. Navnene på de to første taler trolig for seg selv. Den tredje kategorien, revisjon, må han forklare.

– Revisjon er når en vurderer andres faglige arbeid ut fra eget faglig ståsted. For eksempel en økonom som skal vurdere lønnsomheten i et ingeniørvitenskapelig prosjekt. Eller en pedagog som skal vurdere formidlingskvalitetene

Tre typer tverrfaglighet

Tverrfaglig forskning deles vanligvis i tre:

- Flerfaglig (multidisciplinary)
 - Tverrfaglig (interdisciplinary)
 - Transdisiplinær (transdisciplinary)
-
- Flerfaglig forskning har vi når problemområdet er felles, men forskerne holder seg innenfor rammene for sitt eget fagområde. Hver disiplin oppnår disiplinsspesifikke resultater, og en eventuell integrasjon blir opp til en tredjepart.
 - Tverrfaglig, eller interdisiplinært, kalles et prosjekt hvor forskere fra flere disipliner både skaper og bruker ny kunnskap i arbeidet med en felles utfordring.
 - I den transdisiplinære forskningen løses grensene mellom disiplinene opp. Ved å bryte faggrensene oppnås ny innsikt, og helt nye disipliner kan oppstå.

ved et realfaglig eller humanistisk prosjekt, forteller han. Denne type tverrfaglighet fører ifølge Sørensen lett til konflikt.

– Et generelt problem innen tverrfaglighet er jo også at enkelte ofte har en tendens til å tenke at sitt eget fag alltid er best. For eksempel blir humaniora og samfunnsfag fort vurdert som mindre verdt enn medisin, naturvitenskap og teknologi, sier professoren. Han understreker at det ikke nytter å samarbeide om en ikke respekterer hverandres ståsted. Enkelte fag mener han dessuten har «helhetsambisjoner» på egne vegne, de vil helst gjøre alt selv. Som eksempler på slike trekker han fram historie og sosialantropologi. Naturviterne er en annen gruppe Sørensen mener ser ut til å kvie seg for å samarbeide tverrfaglig, i hvert fall med områder utenfor naturvitenskap og teknologi.

– Naturviterne har ofte problemer med å se relevansen andre fag kan ha for deres eget. Men kanskje er dette også en realitet, at det er lettere å se at informatikere og sosiologer har noe å si hverandre, enn statsvitere og fysikere, sier han.

Evig motstand

Biblioteksforskeren Audunson ser først og fremst det fruktbare i å jobbe tverrfaglig.

– Men dersom dette styres politisk og administrativt og ikke faglig, kan det opplagt bli negativt. Da kan vi få en type kunstig og utenpåklistret tverrfaglighet som gir overfladisk forskning, sier han. Det finnes i det hele tatt ganske mange innvendinger mot tverrfagligheten, selv om «alle» snakker om den, og den tilsynelatende er svært så populær. Anniken Førde mener det ligger i akademias natur at tverrfagligheten alltid vil møte motstand.

– Akademia er organisert i disipliner, og tverrfagligheten representerer et disiplinkritisk ståsted. Derfor vil den alltid møte motstand både fra enkeltpersoner, institutter, fakulteter og rammeverk. Dette gjør det vanskelig å drive tverrfaglig forskning. I tillegg faller tverrfaglige

Tre bøker om tverrfaglighet

- Vitenskap som dialog – kunnskap i bevegelse. Sørensen, Gansmo, Lagesen og Amdahl (red.). Tapir Akademisk Forlag 2008.
- Faglighet og tverrfaglighet i den nye kunnskapsøkonomien. Sørensen, Gansmo, Lagesen og Amdahl (red.). Tapir Akademisk Forlag 2008.
- I disiplinenes grenseland. Førde, Nyseth, Jentoft og Bærenholdt (red.). Fagbokforlaget 2007.

studier utenfor studieorganiseringen, fordi de ikke passer inn i systemet, sier hun.

– Samtidig eksisterer det jo fagfelt som ikke passer inn i den disiplinære modellen. For eksempel faget samfunnsplanlegging og stedsutvikling, som jeg jobber med. Andre eksempler er ressursforvaltning og samfunnsmedisin. Alle disse er grunnleggende tverrfaglige felt, påpeker hun. Knut Holtan Sørensen mener det er viktig å få fram at det fremdeles er gjort lite forskning på det å jobbe tverrvitenskaplig.

– Alle mener noe om tverrfaglighet, men dette er som regel ikke fundert i forskning. Mitt fagmiljø har riktignok akkurat gitt ut to bøker om emnet, men bøkene stiller vel så mange spørsmål som de gir svar, sier han. Når det gjelder utbredelse av tverrfaglig samarbeid, tror han det er langt mer vanlig enn de fleste tror. Men det er vanskelig å si akkurat hvor vanlig.

– Dersom det fantes tall i dag på hvor vanlig tverrfaglighet er, ville jeg ikke trodd på dem, sier han.

Ikke flinke nok?

En gjenganger blant innvendingene mot tverrfagligheten er at den blir overfladisk. Når fagfeltene møtes på midten, får ingen mulighet til å gå i dybden, sies det. Men ikke alle ser slik på det.

– Det er bare en myte at tverrfaglighet er uforpliktende løssnakk. Jeg tror ikke det er noe større problem med overfladiskhet der enn i andre sammenhenger, sier Sørensen. Like skeptisk er han til de som sier at tverrfaglighet via manglende publiseringsmuligheter fører til manglende prestisje. Tanken her er at siden anerkjente tidsskrifter ofte er tett knyttet opp mot fagdisipliner, vil de tverrfaglige artiklene falle mellom to, eller flere, stoler – og altså ikke bli publisert.

– Det at tverrfagligheten skal representere en publiseringsfelle, er feil. Det er jo mange tidsskrift som definerer seg som tverrfaglige, og prestisjetunge tidsskrift som «Science» og «Nature» er jo ikke knyttet til et enkelt fagområde, påpeker professoren. Han mener tverrfaglighet i visse tilfeller snarere kan fungere som en hendig unnskyldning for manglende publisering.

– Det kan hende de som ikke får publi-

Kan tverrfaglig samarbeid tilføre ditt fag noe verdifullt?

Hilde Sandvik, førsteamanuensis i historie, Universitetet i Oslo

– Ja! For tiden arbeider jeg selv tverrfaglig med jurister, på et prosjekt om forutsetninger for folkestyre fra 1750-1850. Vi planlegger også et tverrfakultært samarbeid om demokrati.

Hege Brækhus, professor ved Det juridiske fakultet, Universitet i Tromsø

– Ja. Det er viktig for jurister å samarbeide med andre fagområder, og de fleste fag er relevante å samarbeide med. Selv er jeg knyttet til sentret Kvinnforsk her ved universitetet.

Berit Johannessen, førsteamanuensis i helsefag, Universitetet i Agder

– Ja. I min egen forskning på alternative behandlingsformer har kulturfagene med sitt overordnede perspektiv inspirert meg og utvidet min horisont på en måte naturvitenskapene ikke kan.

sert tekstene sine tror det er fordi de har arbeidet tverrvitenskapelig. Men kanskje skyldes det egentlig at de ikke er gode nok, spekulerer Sørensen. Han medgir likevel at det innen visse fagkombinasjoner kanskje kan være reelt vanskelig å publisere.

– Men det er ikke noe generelt problem, mener han.

Anniken Førde fra Universitetet i Tromsø er ikke like sikker.

– De fleste tidsskriftene det er prestisjefyllt å publisere i, er organisert etter fagdisipliner, sier hun.

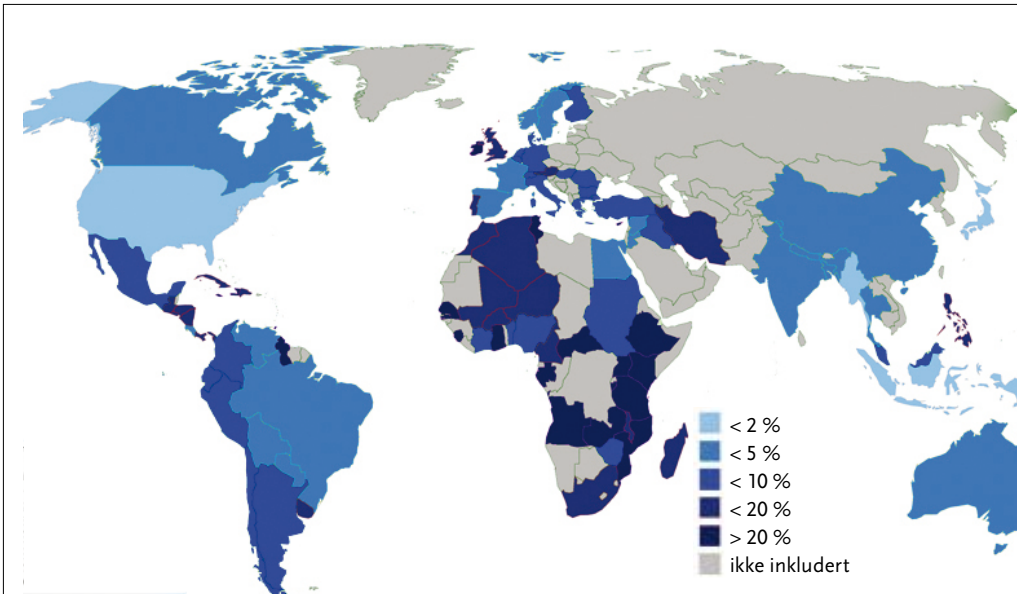
Det tverrfaglige biblioteksprosjektet *Place* løser problemet ved å la deltakerne publisere i sine respektive fagtidsskrift.

– Vi med bakgrunn i biblioteks- og informasjonsfag publiserer i fagfellevurderte tidsskrifter innenfor vårt fagfelt. Det samme gjør deltakerne med bakgrunn i bysosiologi og arkitektur, forklarer Audunson. Da hender det også at de trekker inn perspektiver fra hverandres fagområder.

– I tillegg til artikler planlegger vi faglige seminarer og konferanser, og til sist en avsluttende bok som bringer de ulike delene av prosjektet sammen, sier HiO-professoren. ■

Det er bare en myte at tverrfaglighet er uforpliktende løssnakk.

KNUT HOLTAN SØRENSEN, PROFESSOR VED NTNU

Andel av et lands statsborgere med universitetsutdannelse som bor i et annet OECD-land. Kilde: OECD

AFRIKA

Nettverk mot brain drain

■ Fleire afrikanske land skal no ta i bruk eit nytt datanettverk. *Reversing Brain Drain into Brain Gain for Africa* er eit prosjekt drive av Unesco, Hewlett-Packard og det nasjonale vitskapssenteret i Frankrike, CNSR. Det første universitetet sør for Sahara som vil nytte godt av det nye nettverket, er Cheikh Anta Diop University (UCAD) i Dakar i Senegal. Datanettet vil gjere det lettare for forskarar å samarbeide med kollegaer i andre delar av verda. Fullt utbygd skal nettverket takast i bruk av fem universitet i fem afrikanske land. I tillegg til Senegal er også Algerie, Ghana, Nigeria og Zambia med i prosjektet.

STORBRITANNIA

Tverrfaglighet lønner seg ikke

■ Det nye britiske belønningssystemet, Research Excellence Framework (REF), slår uheldig ut for tverrfaglig forskning, viser en ny studie. Problemet er at tverrfaglig og flervitenskapelig forskning blir mye mindre sitert enn annen forskning. Ettersom kvalitet i akademisk forskning delvis blir bedømt etter antall siteringer, kan dette få stor innvirkning på visse typer forskning, skriver Timeshighereducation.co.uk. Dessuten går dette imot den britiske regjeringens ønske om å oppmuntre til tverrfaglighet. I studien har man undersøkt 960 000 artikler som er publisert siden 1995, og i noen disipliner, som biovitenskap, helsevitenskap og naturvitenskap, var antall siteringer i gjennomsnitt dobbelt så mange som for flervitenskapelige artikler.

SVERIGE

Høgskular diskriminerer kvinner

■ Kjønnssdiskriminerande opptaksreglar er sett i system i den svenske høgskulen, og det er kvinnene som blir ramma, viser ei undersøking utført av den svenske stiftinga Centrum för rättvisa. I rapporten kjem det fram at to av tre høgskular bruker opptaksreglar for å få ei jamnare fordeling mellom kjønn. 60 prosent av alle som studerer ved svenske høgskular er kvinner, og i over ni av ti tilfelle er det kvinnene som blir valde bort. Aller verst er det ved legeutdanninga på Göteborgs universitet (GU), der ein har funne nesten 1800 tilfelle av diskriminering sidan hausten 2006, skriv Centrum för rättvisa.

STORBRITANNIA

Slår saman London-universitet

■ To universitet blir no slått saman for å skape eit nytt høgare utdannings- og forskingssenter innanfor helse og vitskap i Sørvest-London. Det er dei to universiteta St. George's og Royal Holloway som skal skape éin utdannings- og forskingsinstitusjon innanfor paraplyorganisasjonen University of London. Etter samanslåinga vil den nye institusjonen kunne tilby fag som naturvitskap, samfunnsvitskap, kunsthøgskule og humanistiske fag – samt utdanning av helsepersonell, skriv Guardian.co.uk.

DANMARK

Dansk universitet i Kina

■ Danske Universiteter vil i samarbeid med det danske Videnskabsministeriet arbeide for å etablere et dansk universitetssenter i Beijing i samarbeid med et av Kinas sterkeste eliteuniversiteter, melder interesseorganisasjonen Danske Universiteter. Dette vil kunne føre til et langsiktig dansk-kinesisk forskningssamarbeid, danske studenter vil kunne ta en del av utdannelsen i Kina, og det vil bli lettere å rekruttere dyktige kinesiske forskere til danske forskningsmiljøer. Om alt går bra, vil danske forskere allerede fra 2009 kunne starte opp et samarbeid med kinesiske forskningsmiljøer, med utgangspunkt i Beijing.

STORBRITANNIA

Vil fjerne taket på studieavgifter

■ Universitetet i Oxford mener det nåværende taket for studieavgifter i England på 3140 pund er urimelig lavt, og må tas bort. Lord Patten (bildet), kansler ved Oxford, mener regjeringens politikk er et inngrep i universitetenes selvstendighet. – Universitetene blir behandlet som «social security offices» i stedet for akademiske institusjoner, sier lord Patten. Uttalelsen kommer etter en offentlig disputt mellom universitetet i Oxford og ulike ministre i regjeringen. Spørsmålet var om lærestedene skal kunne tvinges til å senke opptakskravene. Forrige skoleår var det bare 58 prosent av de som kom inn ved Oxford som kom fra statlige skoler, skriver Guardian.co.uk.

IRLAND

Opprørt over utgiftspause

■ Dei irske universiteta reagerer kraftig på at regjeringa vil kutte 97 millionar euro i eit innovasjonsprogram som skal reformere utdanninga og betre rekrutteringa. Utdanningsdepartementet har gjeve ordre om ei utgiftspause i utbetaling av midlar frå Strategic Innovation Fund (SIF), og leiaren i Irish Universities Association, Ned Castello, karakteriserer kuttet som «ekstremt demoraliserande», skriv Irishtimes.no. Mange viktige tiltak er no sett i fare, og det blir stopp i utbetalinga av 44 millionar euro som skulle ha vore brukt til å reformere utdanning på grunnnivå og til å rekruttere utanlandske studentar.

FRANKRIKE

Prioriterer forskning og utdanning

Den franske regjeringa prioriterer forskning og høgare utdanning i budsjettet for 2009, og tilfører sektoren 1,8 milliardar euro. Dette er ein auke på 6,5 prosent samanlikna med inneverande år. Målet er at talet på studenter som mislukkast det første studieåret skal halverast innan fem år, og at 50 prosent av ungdomen skal ta bachelor-eksamen. Dei statlege utgiftene per student vil auke, mellom anna blir det fleire og større stipend og lån, fleire studentbustader og betre tilgang til studiar for funksjonshemma studentar. Vidare skal forskning innanfor privat sektor gjevast skatte-subsidiar, skriv University-worldnews.com.

EU

Industrien støtter matteutdanning

■ Leiarane i dei mektigaste industriselskapa i Europa har teke initiativ til å utvikle eit tettare samarbeid mellom utdanningsinstitusjonar og industrien. Målet er å skape ny interesse for matematikk, vitenskap og teknologi, og på den måten prøve å unngå mangel på faglærte ingeniører i framtida. Då den mektige lobbyorganisasjonen European Round Table of Industrialists (ERT) nyleg var samla, uttalte Leif Johansson, viseformannen i ERT og direktør i Volvo, at industriselskap som er medlemmer i ERT er forplikta til å støtte opp om Europas skular, lærarar og universitet, slik at dei kan motivere studentane og sette desse faga inn i ein meningsfull karrierekontekst. Johansson lova også at ein slik samarbeidsavtale vil bli langsiktig, skriv Euractiv.com.

ROMANIA

Satsar på høgare utdanning

■ Investeringsplanen i høgare utdanning i Romania er 30-dobla i løpet av dei siste sju åra. Men utfordringane er store når det gjeld kvalitet på utdanninga, skriv University-worldnews.com. I 1989 var det 600 studenter per 100 000 innbyggjarar i Romania. Sidan den gongen har talet auka til 3500 per 100 000 innbyggjarar. Talet på lærestader har auka frå 20 til meir enn 100. Av desse er 49 statlege universiteter, og resten er private høgskular og universitet. Hovudproblemet i dag er mangel på kvalifiserte lærere, og landet mister mange fagutdanna til andre land i Europa som betaler betre. Andelen av befolkninga som har høgare utdanning i Romania er om lag 8 prosent.

USA

Foreldre får betalingsproblemer

■ Amerikanske foreldre vil ikke kunne klare å finansiere like mye av barnas universitetsstudier som før, viser en undersøkelse av Fidelity Investments. Den økonomiske krisen har ført til at en tredjedel av foreldrene sparer mindre eller har sluttet å spare til barnas framtidige utdanning. Mange har også oppdaget at alternativ finansiering er blitt vanskelig. Huseiere har problemer med å få lånt penger med pant i fast eiendom, og nesten en tredjedel svarer at de ikke tror de kommer til å få stort nok studielån til å klare levekostnadene, ifølge nettstedet Personal.fidelity.com.

KOREA

Kjempar om studentane

■ Universiteta i Sør-Korea kjemper for å rekruttere studenter. Problema botnar først og fremst i at ungdomskulla er blitt mindre, og kampen om studentane hardnar til. I Korea er det 370 000 førsteårsstudenter, men over 22 000 plassar står no ledige ved koreanske høgskular og universitet. Korkje statlege eller private universitet i hovudstaden Seoul merkar så mykje til endringane enno, og førebels har dei få problem med å skaffe nye studenter. Men lærestadene utanfor hovudstaden strevar hardt med å rekruttere førsteårsstudenter, skriv English.donga.com.

DANMARK

Krig mellom universitetene

■ Stemningen mellom universitetsrektorene i Danmark er spent. Bakgrunnen er uenighet om hvordan de statlige forskningsmidlene skal fordeles. Til tross for iverdige forsøk har man ikke blitt enige om hvordan fordelingen av basismidlene skal skje. Uenigheten har splittet rektorene i to grupper. På den ene siden står de tre store universitetene i København, som mener lærestedenes forutsetninger for å drive forskning skal veie tungt ved fordelingen. På den andre siden står de små universitetene som mener at utdanningen av studenter skal ha stor betydning, skriver Information.dk.

KVEN: Martin Wählberg, stipendiat ved Institutt for moderne framandspråk, Det historisk-filosofiske fakultet, NTNU. Deltek i det tverrfaglege forskingsprosjektet *I skyggen av opplysningen*.

KVA: Om korleis samane er framstilte i franske romanar og vitskapleg litteratur på 1700-talet, særleg skildringa av seksualiteten til det samiske folket.

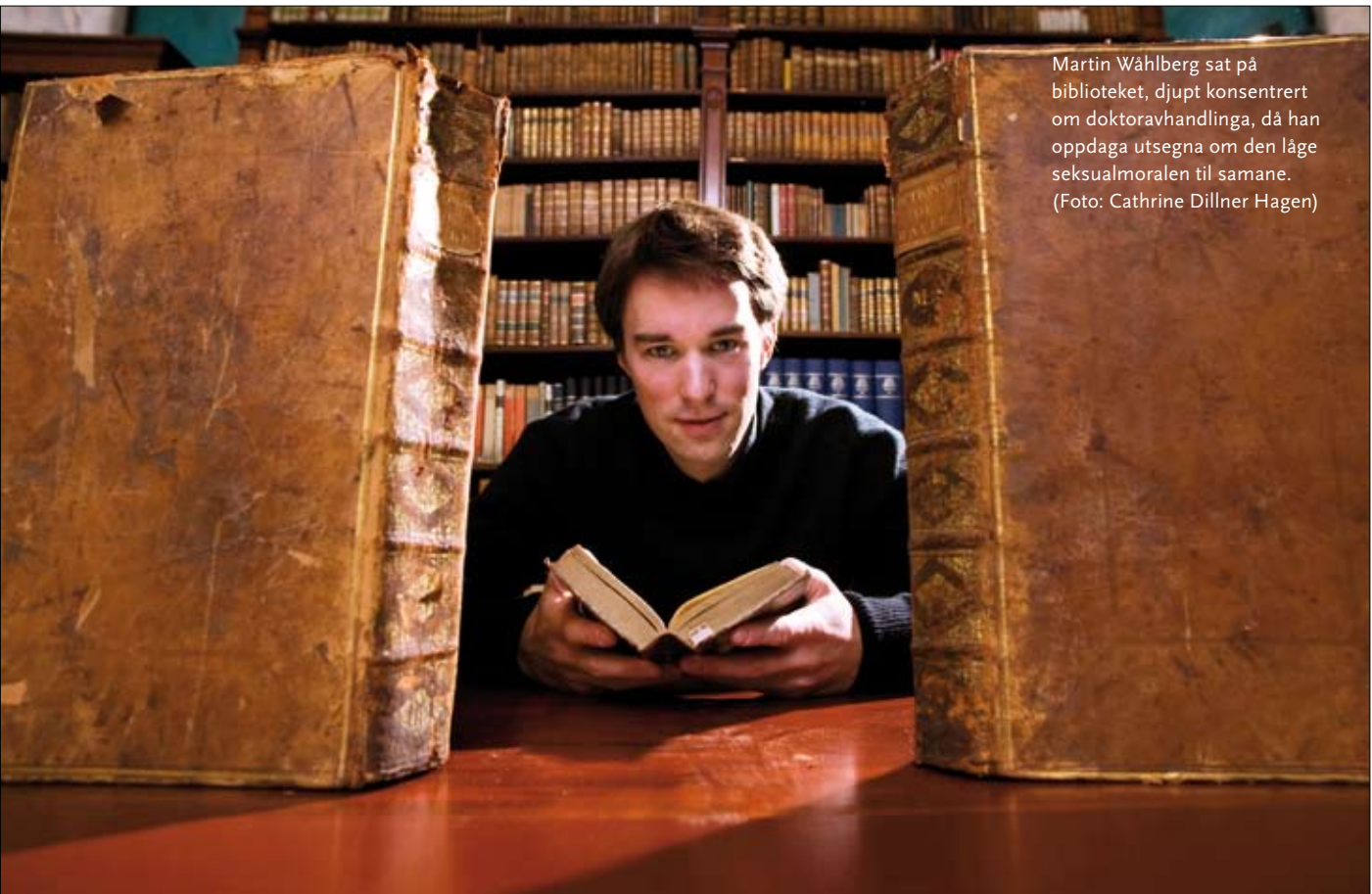
KORLEIS: Studiar av litterære, filosofiske og vitskaplege tekstar frå 1700-talet har ført til fleire artiklar om samane. For ein av artiklane fekk Wählberg ein internasjonal pris og vart kåra til «Årets yngre franskforskar».

AV JOHANNE LANDSVERK

– Eg viser i artikkelen at det som vart skrive om seksualiteten til samane fekk store konsekvensar for raseteorien på 1700-talet, seier stipendiat Martin Wählberg, som har fleire artiklar på lur. (Foto: Cathrine Dillner Hagen)

Myten om samanes umoralske sexliv

Martin Wählberg sat på biblioteket, djupt konsentrert om doktoravhandlinga, då han oppdaga utsegna om den låge seksualmoralen til samane. (Foto: Cathrine Dillner Hagen)

PROSJEKT/TEMA: Om korleis samane er framstilte i fransk litteratur i opplysningstida på 1700-talet. Del av det tverrfaglege NFR-prosjektet *I skyggen av opplysningen*. **INSTITUSJON:** Institutt for framandspråk, NTNU. **FAGRETNING:** Fransk litteratur. **FINANSIERING:** Forskingsrådet. **ARBEIDSFORM:** Studiar av historiske kjelder. **UUNNVERLEGE VERKTØY:** Biblioteket. **PUBLISERINGSFORM:** Artiklar i vitskaplege tidsskrift, mellom anna tidsskriftet *Studies on Voltaire and the Eighteenth Century* i Oxford. **NY KUNNSKAP:** Måten samane vart framstilte på i litteratur og -vitskapsteori, og særleg framstillinga av seksualiteten deira, fekk store konsekvensar for utviklinga av raseteorien på 1700-talet.

«Det er ei ære blant samar å prostituere konene sine til framande.» Setninga fekk Martin Wählberg til å sperre opp augo. Han sat på biblioteket, djupt konsentrert om ein roman av Marquis de Sade, då han plutselig kom over den utrulege påstanden om samane.

– Først syntest eg det bare var morosamt, for de Sade er ein ekstrem, pornografisk forfattar. Men så begynte eg å lure på om det kunne vere noko i den tvilsame utsegna, seier Wählberg, som er stipendiat på Institutt for framandspråk ved NTNU.

No sit han i den ærverdige Knudtzonsalen i det gamle Gunnerusbiblioteket og fortel historia om korleis denne eine setninga skulle føre han inn ei eit nytt forskingsprosjekt om framstillinga av seksualiteten til samane i franske 1700-talsromanar. Og om artikkelen som førte til at Wählberg i sommar vart kåra til «Årets yngre franskforskar».

For Wählberg oppdaga at påstanden til de Sade, berre med små endringar, også var brukt av fleire andre 1700-talsforfattarar, som Voltaire og Regnard.

Og det var då Wählberg fekk blod på tann.

– Eg måtte berre finne ut av kva dette var. Eg ville prøve å finne opphavet til at myten om det umoralske seksuallivet til samane kunne ha spreidd seg til så mange, seier han.

Ville krydre tekstane

Ein av dei første som skreiv om denne skikken hos samane, var den austerriske diplomaten Herberstein på 1500-tallet. Men han som fekk størst innverknad, var Johannes Scheffer, ein professor ved universitetet i Uppsala, som på 1600-talet skreiv den første historiske avhandlinga om samane, *Lapponia*. Der fann Wählberg noko interessant.

– I skildringa av samane skreiv Scheffer at det kunne ha vore tilfelle i historia der samane baud fram konene sine til andre. Seinare har ulike forfattarar utbrodert dette etter sin eigen fantasi.

– Kvifor trur du denne myten om samane spreidde seg?

– Skal eg gjette, var det nok for å krydre tekstane. Pikante forteljingar er morosamt for menn, og dei ønskte nok òg å understreke det som var annleis enn det europeiske.

Og Wählberg fortel historia om den franske vitskapsmannen og matematikaren Pierre Louis de Maupertuis, som på 1700-talet reiste på ekspedisjon til samiske område i Nord-Sverige, og som meinte at han på ekspedisjonen hadde bevist at jorda er rund som ein mandarin og ikkje oval som ein sitron. For å få eit godt ettermæle bestilte han eit maleri der han poserte i samedrakt.

– Men meir kjend enn ekspedisjonen hans var rykta som spreidde seg i Paris om alle affærene Maupertuis hadde hatt med samiske jenter under ekspedisjonen. Og det vart litt av ein skandale då to samiske søstrer, som begge skal ha vore elskarinnene hans, dukka opp i den franske hovudstaden. Ei rekkje franske forfattarar har skrive om skandalen, og dette var nok med på å spreie ryktet om manglande dyd blant samiske jenter, trur Wählberg.

Konsekvensar for raseteorien

Ein av dei største naturhistorikarane på 1700-talet var Georges-Louis Leclerc, greve av Buffon. Wählberg har studert det store verket til Buffon, *Histoire naturelle, générale et particulière*. I ei av desse bøkene tek Buffon for seg alle menneska i verda, for å prøve å skilje dei ulike rasane frå kvarandre.

– Han startar med eit langt kapittel om samane, som han meiner er den lågaste av alle menneskerasar. Men det som skil samane frå andre rasar, er den forkastelege seksualmoralen, meiner Buffon. Han tek altså utgangspunkt i det samiske folket når han skal lage eit teoretisk fundament for raseteorien sin. Han bruker den litteraturen han kjenner, og på den måten kom myten om samanes umoralske sexliv også inn i vitskaplege verk. Eg viser i artikkelen at det som vart sagt om seksualiteten til samane, fekk store konsekvensar for raseteorien på 1700-talet, seier han.

Wählberg har prøvd å vise at Buffons raseideologi ikkje berre handlar om trekk ved utsjånaden, men om skikkar.

– Her går eg imot den franske filosofen Michel Foucault, som meiner at raseteoretikarane på 1700-talet, som til dømes Buffon, berre bruker målbare storleikar, som til dømes hudfarge. Men eg vil vise at seder og skikkar er viktige kriterium for utviklinga av raseteorien til Buffon. Seksualiteten og sedene er ikkje målbare.

Bruker ikkje litteraturteori

I forskinga har Wählberg også brukt ein annan metode enn det som har vore vanleg i dei siste tjue åra.

– Eg har vald å ikkje bruke fransk litteraturteori, som har stått svært sterkt i det litteraturvitskaplege miljøet i Noreg heilt sidan 1970-talet. I artikkelen min har eg brukt historiske og filologiske metodar. Eg har samanlikna språket, og det at same fenomenet dukkar opp i forskjellige tekstar i eit mangfald i ulike variantar. Eg trur denne metoden er ein ny trend også internasjonalt. Det at eg fekk denne prisen, er også ei anerkjenning av metoden, meiner han.

Artikkelen om samane sin «gjestfridom»

Vitskapsmannen Pierre-Louis de Maupertuis poserer i samedrakt, etter ein ekspedisjon til samiske område i Nord-Sverige der han ville bevisе at jorda er rund som ein mandarin, og ikkje oval som ein sitron. Maupertuis vart likevel meir kjend for alle affærane med samiske jenter. (Foto: Kopi av portrett utført av Tournières, Saint-Malo. Musée d'histoire, Frankrike)

vart antatt ved første forsøk i tidsskriftet *Studies on Voltaire and the Eighteenth Century* som kjem ut i Oxford. Og det var denne artikkelen som førte til at det internasjonale *l'Association internationale d'études françaises* i sommar kåra Wåhlberg til «Årets yngre franskforskar».

– Eg trur det berre har skjedd ein gong før at ein forskar frå Norden har fått denne prisen, seier han stolt.

– Eg kjenner heller ikkje til at nokon andre i miljøet som jobbar med fransk litteratur på 1700-tallet har forska på dette temaet.

NTNU størst på opplysningstida

Wåhlberg er også stolt av at framandspråkmiljøet ved NTNU får ein del av æra for prisen. For forkinga hans går inn i prosjektet *I skyggen av opplysningen*, der fjorten forskarar er engasjerte i ulike prosjekt som skal kaste lys over meir ukjende sider ved opplysningstida.

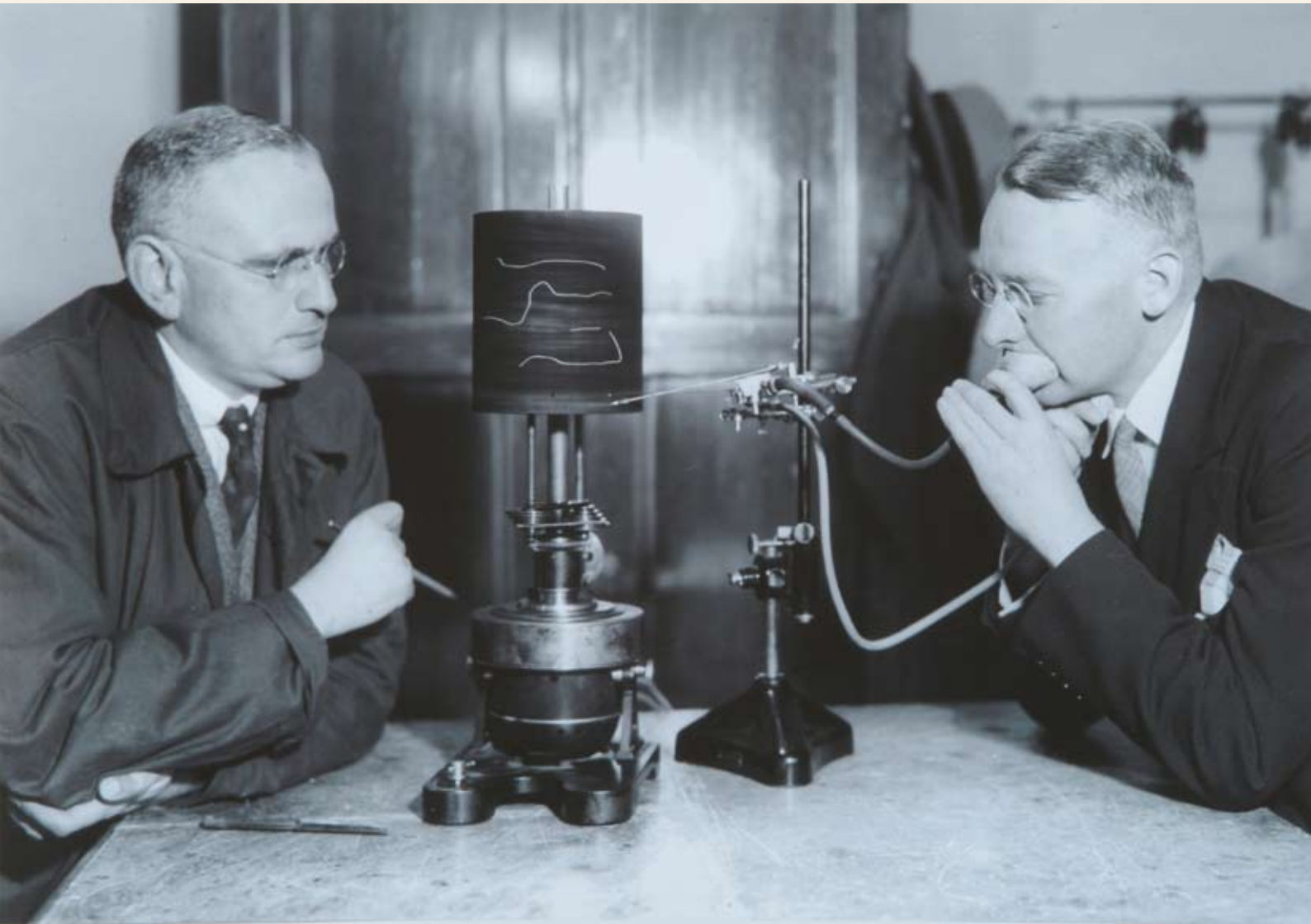
– Dette må vere Noregs største miljø inn- anfor forking på 1700-talet, og alt føregår på fransk og engelsk. Det er eit stort tverrfagleg prosjekt, der emna er kulturhistorie, filosofi, estetikk og litteratur.

Planen er at alle dei ulike doktorgradsav- handlingane og prosjekta i *I skyggen av opplys- ningen* skal publiserast.

– Vi gjev også ut ein felles antologi, og der er ein av dei andre franske artiklane mine med. Den handlar om det filosofiske grunnlaget for at det samiske folket vart presentert som «det andre» – samanlikna med andre europeiske fol- keslag. På 1700-talet var ein opptatt av climate- ori, ein meinte at grunnen til at ulike folkeslag oppfører seg ulikt, er avhengig av klimaet ein voks opp i, forklarar Wåhlberg, som også har musikkutdanning som cellist. For eigentleg er det musikk han skriv om i doktorgraden sin, og korleis musikk er brukt i romanane på 1700- talet. Men doktorgraden må kanskje stå på vent litt til. For Wåhlberg har fleire artiklar på lager. Han er ikkje ferdig med samane. ■

I skyggen av opplysningen

- Tverrfaglig prosjekt om 1700-talet ved Det historisk-filosofiske fakultet, NTNU.
- Forskargruppa er leia av professorane Svein-Erik Fauskevåg og Knut Ove Eliassen.
- Studerer litterære, estetiske og filo- sofiske aspekt ved opplysningstida som framstår som marginale og omstridde.
- Målet er å utarbeide eit felles vitskap- leg verk, med bidragsytarar frå norske og utanlandske universitet.
- Wåhlberg er ein av seks stipendiatar i prosjektet.

Bildet viser Ernst Selmer (til venstre) og Alf Sommerfelt som bruker kymograph, et registreringsapparat for lyd. Kymographen ble brukt fra rundt 1915. Lyden ble registrert ved at man snakket inn i en trakt. Denne trakten var forbundet med en slange og en membran, og til membranen var det festet en nål som beveget seg i takt med lydbølgene. Disse svingningene ble så med nålen risset inn i sotet papir som var festet til en trommel. Trommelen roterte med jevn hastighet, drevet av et opptrekkbart, mekanisk urverk. Samtidig ble også lydbølgene både fra nese og strupehode registrert på samme måte. Papiret ble deretter lakkert for holdbarhetens skyld.

Datering av bildet er ikke sikker, det kan være fra 1930-tallet. Fotograf er ukjent.

Selmer (1890-1971) var fra 1924 til 1937 dosent i germansk filologi og allmenn fonetikk ved Historisk-filosofisk fakultet ved Universitetet i Oslo. Fra 1937 til 1960 var han professor i tysk filologi og allmenn fonetikk ved samme fakultet.

Sommerfelt (1892-1965) var fra 1926 til 1931 dosent i sammenliknende og allmenn språkvitenskap ved Historisk-filosofisk fakultet ved UiO. Fra 1931 til 1962 var han professor i allmenn språkvitenskap ved samme fakultet.

All informasjon er hentet fra Universitetshistorisk fotobase ved Universitetet i Oslo, som har leid ut bildet til bruk i Forskerforum.

Afrikanske forskere rapporterer om store problemer med å få gjennomslag for egne prioriteringer og mål i internasjonale forskningsnettverk. Universitetet i Bergen og norsk UD driver et Nilen-prosjekt hvor norske forskere og lokale afrikanske forskere har like mange faglige representanter. (Foto: Tore Sætersdal)

Hard kamp om forskning i Afrika

Afrikanske forskere har lite å stille opp med imot samarbeidspartnere fra rike institusjoner i nord. – Norge tier om utfordringene og har vært lite synlig i debatten, mener kritikerne.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Gjesteforskerne Yasin Abdalla fra Khartoum (t.v.) og Kassahun Berhanu fra Adis Abeba er uenige om hvorvidt de har noe de skulle ha sagt i felles forskningsprosjekter med norske institusjoner. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

Den etiopiske forskeren Damtew Teferra hevder at rike donorland bommer i sitt krav til relevans for afrikanske forskningsprosjekter. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

Bare fem prosent av den afrikanske befolkningen blir i dag innrullert i høyere utdanning. Mens de statlige universitetene tidligere dominerte sektoren i de afrikanske landene, finnes det i dag en overflod av ideelle og kommersielle aktører som driver høyere utdanning – mens de statlige universitetenes rolle er marginalisert. Norske forskere med opphold i Afrika rapporterer om manglende infrastruktur for forskning og akademisk kultur generelt. Ikke desto mindre ligger noen av verdens mest påtrengende forskningsoppgaver i Afrika, ikke minst på helseområdet.

– Universitetene er preget av en gammel-dags struktur med byråkratiske systemer, og det finnes svært få forskernettsverk, forteller Tore Sætersdal. Han er arkeolog med spesialisering i afrikansk arkeologi og erfaring fra Zimbabwe, Mosambik og Tanzania. Sætersdal leder Nile Basin Research Programme (NBRP) ved Unifob Global ved UiB. Gjesteforskerprogrammet støtter forskeropphold i Bergen for ti forskere fra Nil-landene hvert semester. Programmet er finansiert av Utenriksdepartementet, og profilen er annerledes enn tradisjonelle samarbeidsprosjekter mellom norske og afrikanske forskere. Programmet styres av like mange forskere fra Afrika og fra UiB. Målet er at forskere som normalt ikke samarbeider i Afrika, skal knytte kontakt og skape et varig akademisk nettverk i Nilen-regionen.

– Forskere er nødt til å jobbe i en gruppe med kolleger fra institusjoner og land som de kanskje ikke normalt samarbeider med ut fra sin egen institusjon. Vi begynner å se resultater fra disse gruppene gro i kjølvannet av oppholdene i Bergen, sier Sætersdal.

Proforma-forhandlinger
Nilforskningsprogrammet ved UiB er imidlertid ikke uten implikasjoner for de afrikanske forskerne. Nylig møtte Forskerforum assistant professor i geografi Yasin Abdalla fra Univer-

sitetet i Khartoum. Abdalla er en av høstens NBRP-gjesteforskere i Bergen.

– Vi har ingen mulighet til å stille på like fot med rike vestlige land i samarbeidsprosjekter, sier Abdalla. Han mener ethvert universitet må kunne avgjøre sine egne faglige prioriteringer, men at dette er umulig i forholdet mellom sudanske og vestlige forskningsinstitusjoner. Ifølge Abdalla ligger det i kortene at de afrikanske forskerne ikke skal forhandle når de blir invitert til forhandlinger om forskningssamarbeid.

– Man trekker prioriteringer ned over hodet på oss. Vi burde kanskje ha sagt nei, men vi kan ikke, for vi mangler penger til å utvikle universitetet, sier Abdalla.

Den etiopiske samfunnsforskeren Kassahun Berhanu ved Addis Abeba-universitetet har tidligere samarbeidet med Norad og deltar for tiden i Nilforskningsprogrammet ved UiB. Berhanu mener det finnes forhandlingsrom fra begge sider i samarbeidsprosjektene mellom norske og etiopiske forskere. Det er imidlertid viktig å tilpasse forskningsprosjektene til politiske prioriteringer i donorlandet, ifølge Berhanu.

– Vi blir invitert til å forhandle om prosjektene, og det gjør vi, hevder han.

Nile Basin Research Programme

Gjesteforskningsprogram mellom forskere fra Norge og fra Nil-landene Egypt, Sudan, Eritrea, Etiopia, Kenya, Tanzania, Uganda, Rwanda, Burundi og Kongo. Programmet er fullfinansiert av det norske utenriksdepartementet og styres fra Unifob Global ved Universitetet i Bergen. Programmet er del av Nile Basin Initiative.
www.nile.uib.no

Dysser ned
Etiopiske Damtew Teferra ved Center for International Higher Education i Boston har laget den mest oppdaterte oversikten over internasjonale forskningsprosjekter i Afrika. Under et besøk i Bergen i regi av Sanord (The Southern African – Nordic Centre) hevdet Teferra at Norge og andre donorland tier om de store utfordringene for forskningssamarbeidet mellom nord og sør. Ett av problemene er kravet til relevans.

– Hvem er det som definerer hva som er relevant, hvem skal det være relevant for, og i hvilket tidsperspektiv? spurte Teferra forsamlingen av internasjonalt orienterte forskere i Bergen. Han trakk fram sitt eget hjemland som et paradoks i relevansdiskusjonen.

– Skal Etiopia fortsette med å tro på relevansen av jordbruk som det eneste næringsgrunnlaget vårt? Vi er et jordbruksland, så det må jo være relevant? sa Teferra.

I boken *African higher education: An International Reference Handbook* viser Teferra hvordan Verdensbanken og IMF (Det internasjonale pengefondet) har hatt en ødeleggende innvirkning på oppbyggingen av selvstendig afrikansk forskning de siste 25 årene. I 1980 regnet Verdensbanken ut at investering i afrikansk høyere utdanning ga lavere avkastning enn investering i grunnutdanning. Verdensbanken påvirket de vestlige bistandsorganisasjonene og afrikanske mottakerland av lån til ikke å støtte høyere utdanning og forskning. I 2000 og 2002 presenterte Verdensbanken nye studier som viste at høyere utdanning har stor betydning for Afrika. Dermed ble politikken lagt om

– Etter å ha insistert på sin politikk i 25 år, innrømmer nå Verdensbanken at man burde ha satset på høyere utdanning og forskning. Dette har afrikanske forskere hevdet hele tiden, men de mangler stemme internasjonalt, påpeker Teferra. Han viser til at Norge ikke har bidratt til å endre forholdene for afrikansk forskning og høyere utdanning.
– Norske bistandsorganisasjoner har ikke vært synlige i dialogen om høyere utdanning i Afrika, hevder Teferra.

– Apartheidbevegelse

I den perioden afrikanske land ble forhindret i å bygge opp en sektor for høyere utdanning og forskning, har vestlige forskere styrt forskningsprosjekter inn og ut av de aktuelle landene. I den samme perioden har forlagene kommersialisert de akademiske publiseringskanalene, slik at funn fra Afrika ikke kommer landene og deres forskere til gode. I stedet har vestlige og australske virksomheter patentert biologisk materiale fra forskningsprosjekter som blir utført i Afrika, slik at dataene er utilgjengelige for de lokale samarbeidsmiljøene. Ifølge professor Rune Nilsen ved Senter for internasjonal helse ved UiB er forskningsnettverk uten fri flyt av kunnskap bortkastet.

– Altfor mange forskningsprosjekter høster kunnskap i Afrika for deres egen sak, sier Nilsen. Han er tidligere leder for Universitets- og høgskolerådets program for utviklingsrelatert forskning og utdanning (Nufu), som er et program under Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU). Han har selv forsket i afrikanske institusjoner i Etiopia og Tanzania

Tidligere Nufu-leder Rune Nilsen mener forskere i Afrika rammes av en ny form for apartheid hvor kunnskap bare er tilgjengelig for dem som kan betale. (Foto: Andreas Høy Knudsen)

siden 1980-tallet. Ifølge Nilsen er tilgangen på kunnskap blitt selve hovedskillet mellom forskere i sør og nord.

– Kommersialiseringen av forskningspublikasjoner og data utgjør en økende kraft i det som kan kalles den sterkeste apartheidbevegelse nå, nemlig akademisk apartheid, hevder Nilsen.
– Bidrar Norge til en slik apartheidbevegelse?
– Ja, Norge er delvis ansvarlig for dette fordi det i så liten grad er et fokus på kunnskap og universitetsnivå i norsk bistandstenkning, sier Nilsen.■

Etterlyser nordisk modell i utlandet

Den rødgrønne regjeringen har langt å gå i internasjonal kunnskapspolitik, hevder forsker.

Førsteamanuensis Tor Halvorsen ved UiB har spesialisert seg på internasjonal kunnskaps- og forskningspolitikk. Han etterlyser at Norge fremmer internasjonalt «den nordiske modellen» med egalitære trekk, en romslig fordeling av kunnskapsressurser og demokratisk tilgang til utdanning. Norge har en plikt til å fremme demokratiet i den tredje verden, og bare deltakelse fra de som i dag er rammet av globale utfordringer, kan gjøre at Afrika får en alternativ kunnskap for en alternativ utvikling, ifølge Halvorsen.

Ett av tiltakene bør være å reforhandle alle avtaler som fremmer vestlig regulert eiendomsrett til kunnskap, slik at fellesskapet får tilgang til kunnskapen, ifølge Halvorsen. Dessuten må forskningssamarbeidet handle om språklig mangfold, styrking av de humanistiske fagene, kvinnes rolle i forskning og utvikling, i tillegg til tiltak for å bygge ned det store digitale skillet mellom i-land og u-land, motvirke hjerneflukt og stoppe biologisk piratvirksomhet.

Norge er ett av de landene som på bilateral

grunnlag fortsatte å støtte høyere utdanning selv om Verdensbanken frarådet dette fordi avkastningen av grunnutdanning skulle være så mye høyere. Norge var allikevel lojal i politikken vår overfor Verdensbanken.

– Unesco får etter hvert god støtte fra Norge, men jeg spør meg om dette er nok, sier Halvorsen. Han viser til at regjeringen har langt å gå i internasjonal forskningspolitikk.

– I stedet for å forfølge våre verdier internasjonalt, dilter regjeringen etter OECD og EU i byggingen av en konkurransebasert kunn-

skapsøkonomi som fører til skeivfordeling, sier Halvorsen. Han mener at Norge og andre WTO-donorland ikke er oppmerksomme på verdien av den kunnskapen som henter sin legitimitet fra det lokale fellesskapet i konkurransen med den kunnskapen som markedet formidler.

I en artikkel i bladet Venstre om! viser Halvorsen hvordan skeivfordeling av kunnskap fører til vestlig dominans i språk, pensum og valg av forskningstema. Internasjonale institusjoner krever privatisering av universitetsutdanning, studentbetaling og omprioritering av forskningsmidler etter økonomisk nytte. Resultatet er at de beste kandidatene sluses ut til forskerutdanninger i nye private universitetsavdelingers moderinstitusjoner i land som Australia og USA.

– Kanskje mer enn noen gang er det gjennom kunnskapsinstitusjoner at vi kan fremme global solidaritet. Hvordan vår offentlige demokratiske kunnskapstradisjon skal overleve, vil være avhengig av hvordan vi velger å opptre internasjonalt og globalt, fastslår Halvorsen. ■

20 NØTTER

- 1) Kva heiter partileiaren for dei svenske socialdemokraterna?
- 2) Kva for trekkfugl har det latinske namnet *Grus grus*, er over ein meter høg og migrerer i V-formasjon?
- 3) Kva heiter Islands største bank, som i oktober vart sett under administrasjon?
- 4) Kva er sinober?
- 5) Nemn minst fire av dei sju europeiske byane som har arrangert sommar-OL etter 1945.
- 6) Kva vart krigshelten Martin Linges son Jan Herman ein verdskjend konstruktør av?
- 7) Under kva for namn vart Arne Garvang ein kjend figur for tv-tittarar på 80-talet?
- 8) Kva vil det seie å stille sitt lys under ei skjepe?
- 9) Kva heitte slagbjørnen som Mikkjel Fønhus skreiv si kanskje mest kjende bok om?
- 10) Kva for russisk OL- og VM-vinnar i langrenn døydde nyleg i ei bilulykke?
- 11) Kva for song inneheld lina «freedom's just another word for nothing left to lose»?
- 12) Kor stor del av befolkninga i Noreg var innvandrarar per 1. januar 2007? (Margin: 1 prosent)
- 13) Kva var årsaken til at dagen etter 4. oktober 1582 vart 15. oktober 1582?
- 14) Nemn minst fire av dei sju dødssyndene.
- 15) I kva for amerikansk delstat er Sacramento hovudstad?
- 16) Kva er det slovenske selskapet Gorenje storprodusent av?
- 17) Kva for knottboren virusssjukdom ramma sau i Danmark i fjor og storfe i Sverige i år?
- 18) Kva år starta den økonomiske nedgangstida kjend som den store depresjonen?
- 19) I kva for fransk klubb spelar Fredrik Strømstad og Thorstein Helstad?
- 20) Kva for filmskapning har blant anna blitt tolka av Max Schreck, Bela Lugosi, Klaus Kinski og Gary Oldman?

På ein kyrkjegard i Sacramento vart ein tidskapsel nedgravd i 1988, men kva heiter delstaten Sacramento er hovudstad i?

- 1) Mona Sahlin.
- 2) Trana.
- 3) Kaupthing.
- 4) Eit mineral, og ein farge framstilt av dette mineralet.
- 5) London, Helsinki, Roma, München, Moskva, Barcelona, Aten.
- 6) Batar (blant anna Soling og Yngling).
- 7) Pelle Parafin.
- 8) Å skjule det ein har eller kan, ikkje vise det fram.
- 9) Rugg.
- 10) Aleksej Prokurov.
- 11) *Me and Bobby McGee*.
- 12) 8,9 prosent.
- 13) Den gregorianske kalenderen erstatta den julianske kalenderen.
- 14) Høgmo, griskheit, begjer, misunnining, fråtseri, vreide og latskap.
- 15) California.
- 16) Kvitevarer.
- 17) Blåtunge.
- 18) I 1929.
- 19) Le Mans.
- 20) Nosteratu/Dracula.

10 KJAPPE

SIGRUN K. ERTESVÅG
Medlem nr. 40027252 i
Forskerforbundet

STILLING: Førsteamanuensis ved Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger.
UTDANNING: Dr.polit. i pedagogikk.
FØRSTE JOBB: Å plukke groar av poteter i potetkjellaren heime, eg trur løna var fem øre per bøtte.
SOM VAKSEN: Førstekonsulent ved Rogneby Kompetansesenter.
KARRIEREMÅL: Verte endå dyktigare i den jobben eg har.

Skuleforskaren

Kva jobbar du med no?

– Forsking kring Respekt-programmet, eit skuleomfattande utviklingsprogram som Senter for atferdsforskning har i gang i nærare 100 skular rundt om i landet. No utviklar vi eit kartleggingsmateriale for å identifisere føresetnadane skular har for å gjennomføre slike program.

Kvar tenkjer du best?

– Kvar som helst, så lenge eg innimellom kan dele tankane mine i konstruktiv refleksjon med kollegaer.

Kva er den viktigaste fagboka i ditt akademiske liv?

– Må eg velje *ei*, må det vere ei av dei eg skriv sjølv, ettersom prosessen med å formidle kunnskap gjennom bøker er svært utviklande.

Kva er tabu i ditt fag?

– Å ikkje vere etterretteleg i forskning og å forsømme studentane.

Kva skal til for å bli ein god førsteamanuensis?

– Gode analytiske evner, ein god porsjon tolmod og evne til å formidle forskning munnleg og skriftleg.

Kven er den beste læraren du har hatt?

– Utan tvil Harald Valås, professor emeritus, Pedagogisk institutt, NTNU. Ein framifrå pedagog som hadde utruleg tolmod med ein stakkars student som ville knekke «statistikk-koden».

Dersom du måtte velje deg eit anna fagfelt, kva ville du ha falle ned på?

– Eg har stor beundring for lærarar. Dei har ein jobb mange meiner er enkel, men ingen vil bytte. Mange tilsette i skulen har stort arbeidspress og store utfordringar, men medverkar trass dette til store framgangar for elevane og seg sjølve. Det står det respekt av.

Om du var forskings- og høgare utdanningsminister, kva for enkelttiltak ville ha vore viktigast for deg å få gjennomført?

– Syte for at det vart like meritterande i høgskule- og universitetssystemet å vere ein framifrå formidlar, som det er å publisere i dei rette kanalane. Begge deler er nødvendig for å styrke undervisning og forskning.

Kvar var du EU-avstemmingskvelden 1994?

– Ja, sei det. Eg var på jobbreise (eg hadde sjølvsgt førehandsrøysta), men kan ikkje hugse kvar.

Kva vil du lese meir av i Forskerforum?

– Endå meir om aktuell forskning, gjerne pedagogisk, men andre felt er òg interessant.

AV JOHANNE LANDSVERK

SER DU EIN BLID MANN I FORSKERFORBUNDET SOM GÅR OG LEIKAR MED EIN BADEBALL, ER DET BJØRN T. BERG, DEN NYE LEIAREN I FAGPOLITISK AVDELING.

BALLSPELAR OG BYRÅKRAT

TEKST: JOHANNE LANDSVERK FOTO: LINDA BOURNANE ENGELBERTH

– Eg er audmjuk når eg overtek denne jobben etter Sigrid (som no er generalsekretær. red. merk.). Eg kan aldri bli ei ny Sigrid, eg må vere Bjørn. Men eg kjenner Forskerforbundet. Eg kjenner sektoren, og har god oversikt over tillitsvalde, seier Bjørn T. Berg, som nyleg begynte i jobben som leiar i fagpolitisk avdeling i Forskerforbundet.

På kontoret hans i sjette etasje heng eit skjerf på døra – eit svart skjerf med kvite bokstavar.

– Ja, eg er nok fan av Rosenborg, seier Berg og ler. Latteren sit laust hjå trønderen frå Byåsen i Trondheim.

– *Så du er oppteken av fotball?*

– Eg spelar fotball på eit lag i 8.divisjon. Der er vi i alle fall heilt sikre på å ikkje rykke ned, seier han.

Som fagpolitisk leiar er hovudoppgåva til Berg å ha ansvaret for forskings- og utdanningspolitikken i Forskerforbundet.

– Eg skal innhente informasjon og følgje med på utgreingar og høyringsuttalar, og eg skal sørgje for at hovudstyre og leiar har oppdatert kunnskap og dokumentasjon om det som skjer i sektoren. Heile poenget er å arbeide for betre lønns- og arbeidsvilkår for medlemmene våre. Ein viktig del av jobben min er også å halde kurs, og då møter eg mange tillitsvalde. Denne kontakten er viktig, for vi er eit lite sekretariat som skal representere over 16 000 medlemmer, og slik får eg innputt om kvar skoen trykker. Difor oppmodar eg dei tillitsvalde til å kome med innspel om dagsaktuelle ting.

Berg er også ekspert på statistikk og analysar, noko han fekk smaken på då han tok hovudfag i statsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

– Vi kan utføre enkle spørjeundersøkingar og analysar her i Forskerforbundet. Men vi bestiller også ein del kartleggingar og analysar frå eksterne forskingsinstitutt. Slike undersøkingar er viktige for å sikre oss kva for oppfatningar som eksisterer på grasrota, seier Berg.

Etter hovudfaget kunne Berg eigentleg ha tenkt seg ein forskarkarriere.

– Eg hadde lyst til å fortsetje som forskar, men eg hadde ikkje tolmod til å handle meg gjennom ulike midlertidige stillingar.

Difor begynte han som personalkonsulent ved Høgskolen i Hedmark (HiHm), og etter kvart hamna han i studieseksjonen med sentralt ansvar inn mot høgskulens kurs- og oppdragsverksemd. I Hedmark var han også tillitsvald for Samfunnviterne ved HiHm og fylkesleiar i Hedmark og Oppland.

– *Men kvifor hamna du i Forskerforbundet?*

– Nei, det var heilt tilfeldig. Den førre redaktøren i Forskerforum hadde snakka med ein frå Samfunnsviterne på røykerommet. Og han viste at eg skulle til Oslo fordi eg hadde fått meg kjærast.

Enden på visa var at Berg i 2000 kom til intervju og fekk jobb i fagpolitisk avdeling i Forskerforbundet, i eit vikariat.

– Det var rett og slett eit lykketreff, konstaterer han.

Og i Forskerforbundet vart han i sju år før han søkte eitt års permisjon for å jobbe i Fornying- og administrasjonsdepartementet. Men no er han tilbake – denne gongen i ein leiarstilling. Og det er ingen tvil om at Forskerforbundet har sett pris på den hyggelege og dyktige trønderen.

– Då eg kom hit igjen, hadde dei kjøpt ny badeball til meg. «Velkomen tilbake!» stod det.

– *Kvifor går du rundt med den badeballen?*

– Det er då fint med litt tull i kvardagen? Men det begynte med at eg fekk ein badeball i gåve frå Norsk Regnesentral, og så har ballen blitt liggande her i gangane.

– *Eg har forresten høyrte at du er god å kaste ball med?*

– Har du høyrte det? Ja, veldig mykje her er teamwork. Vi jobbar godt saman i team.

Ei av sakene han brenn for, er at forskarane i Noreg skal få meir samanhengande tid til forskning.

– Eg meiner det må vere eit kjernepunkt for Forskerforbundet: å verne om og kjempe for meir tid til forskning. Forskingsdelen er endå meir pressa etter innføringa av kvalitetsreforma. Dette gjeld ikkje berre universitet og høgskular, men like mykje institutt- og museumssektoren. Slik det er no, er det lite rom for forskning innanfor vanleg arbeidstid, og mange må ta fritida til hjelp.

– *Kva er dei viktigaste politiske sakene for Forskerforbundet nett no?*

– Ein viktig ting er forskingsinnsatsen. Med det statsbudsjettet som er lagt fram no, er det temmeleg opplagt at målet om 3 prosent av BNP innan 2010 ikkje kan bli nådd. Forskerforbundet vil difor gripe sjansen til å kome med nytt innspel om vekstmålsetting. Vi ligg langt etter dei andre nordiske landa i forhold til kor mykje vi bruker på forskning, ikkje berre når det gjeld prosentdel av BNP, men også når vi måler forskingsinnsats per innbyggjar. Og det kan vi berre ikkje godta.

– *Du snakkar om 3 prosent av BNP, men er ikkje 3 prosentmålet på tur ut?*

– Jau, det kan hende, det er varsla at vekstmål for forskingsinnsatsen

skal diskutera i den kommande forskingsmeldinga. Her skal sjølvsagt Forskerforbundet også komme med innspel.

– *Du verkar engasjert i politikk?*

– Ikkje i partipolitikk. Eg er ein skikkelig byråkrat. Men det som engasjerer meg, er urettferd. Eg blir engasjert av å jobbe for ei god sak, slik at folk kan få det betre.

Det vart ein ganske brå start for Berg i den nye leiarjobben, for han begynte i jobben like før statsbudsjettet vart lagt fram. Og han er kjent for å førebu seg grundig.

– No skal eg skrive innspel til KUF-komiteen og finanskomiteen. Og så skal eg på høyring i KUF-komiteen – om statsbudsjettet. Dessutan planlegg eg kurs for tillitsvalde og stipendiatseminar for medlemmer.

– *Kva var du minst nøgd med i statsbudsjettet?*

– Den totale løyvinga til forskning, som er langt ifrå tilstrekkeleg for å nå regjeringas egne målsetjingar om å trappe opp den offentlege forskingsinnsatsen til 1 prosent av BNP innan 2010. I tillegg vil eg trekkje fram basisløyvingane til universitet og høgskular. Politikarane kallar det ei satsing, men det dei har gjort, er å rette opp tidlegare kutt til same nivå som i 2006. Forskerforbundet skulle gjerne sett at basisløyvingane vart styrkt, og at det vart tilsett fleire forskarar i faste stillingar.

Med den høge snittalderen som er blant forskarane i dag, må vi få fleire til å forske, meiner han.

– Men dette er også avhengig av at lønns- og arbeidsvilkåra er gode nok til å kunne tiltrekke seg folk som vil satse på ein forskarkarriere. Ein av fem ordinære vitenskapleg tilsette er i midlertidige stillingar. Og vi veit at desse har lågare lønn enn dei som tek doktorgraden med seg ut i næringslivet. Dette lønnsgapet må vi prøve å gjer noko med.

– *Har du nokre vyar for framtida?*

– At Forskerforbundet skal bli eit endå klarare talerøyr for sektoren forskning og høgare utdanning. Studentane blir automatisk tekne med i alle utval som er, men ikkje Forskerforbundet. Vi må jobbe for at det skal bli like naturleg å ta med representantar frå Forskerforbundet som talerøyr i råd og utval, meiner Berg.

Telefonen ringer, og Berg begynner å le inn i telefonrøyr.

– Det var ein i fotballklubben. Det er tysdag, og han lurte på om det er trening i dag. Eg er nemlig lagleiar.

Han skottar bort på Rosenborg-skjerfet som heng på døra.

– Jau, då. Nokre vil vel seie at eg er oppteken av fotball. Men det er mykje morosamare å spele sjølv enn å sjå på, avsluttar den fagpolitiske ballspelaren.

FORSKER FORBUNDET

En framtid i forskning?

Vi inviterer til høstens store symposium om og for midlertidig ansatte forskere
18. november 2008, kl. 15.00-22.00 på Stratos

(Stratos er toppetasjen på Folketeaterbygningen ved Youngstorget, inngang i Operapassasjen)

Del 1 kl. 15.30-17.30

Seminar om forskerrekruttering og fremtidsutsiktene for yngre forskere

Innleder: Jon Iddeng (midl. rådgiver Forskerforbundet UIO)

Innlegg ved Tora Aasland (SV) og Jarle Moen (1. amanuensis NHH)

I panelet:
Håkon Benestad (prorektor UIO),
Ine Marie Eriksen Søreide (Høyre),
Odd Einar Dørum (Venstre),
Bjarne Hodne (leder Forskerforbundet)

Under debatten blir det mulighet for innlegg fra salen.

Del 2 kl. 18.00-19.00

Vilkår og rettigheter for midlertidig vitenskapelige ansatte (MVA) ved UiO

Kort presentasjon av Forskerforbundets arbeid for MVA og aksjon Lausungene 2008

Det blir lynkurs for midlertidig vitenskapelig ansatte:

“Kjenn dine rettigheter”

Deretter blir det mulighet til å møte Forskerforbundets tillitsvalgte ved UiO og en representant for juridisk seksjon for samtale

17.30-18.00

Mat, drikke og uformell samtale...

19.00 - ut kvelden blir det mingling, mat, drikke og DJ med sløy musikk

Kom når du vil, men fortrinnsvis før, mellom eller etter programpostene.
 Symposiet er åpent for alle, men vi vil gjerne ha en påmelding. Send epost til symposium@forskerforbundet.uio.no

UNIVERSITETSFORLAGET.NO

Nordisk pedagogik

Nordic Educational Research

Pedagoger fra Norden har her en viktig kilde for debatt, forskning, publikasjoner og informasjon om hva som skjer i ulike fag- og forskningsmiljøer, også på konferansesiden. Artiklene blir publisert på de skandinaviske språkene og engelsk. Tidsskriftet utgis i samarbeid med Nordisk Forening for Pedagogisk Forskning (NFPF). Fire hefter i året.

Bli medlem i NFPF/NERA og få gratis abonnement på tidsskriftet Nordisk pedagogik

Som medlem i NFPF/NERA har du følgende fordeler:

- Gratis abonnement på tidsskriftet
- Lavere påmeldingsavgift til den årlige kongressen
- Deltakelse i foreningens nettverk
- Medlemskap i European Educational Research Association (EERA)
- Lavere påmeldingsavgift til EERA's årlige konferanse, European Conference on Educational Research (ECER)
- Abonnement (frivillig) på Scandinavian Journal of Educational Research til nedsatt pris

Les mer på: www.universitetsforlaget.no/npabonnement@universitetsforlaget.no
 Tlf. 24 14 75 12 eller www.universitetsforlaget.no

UNIVERSITETSFORLAGET

Se også www.idunn.no – Norges nasjonale tidsskriftdatabase

Den norske spansklær foreningen, ANPE
<http://www.anpenorge.no/>

Ikke medlem ennå?
VÊr i kontakt med kollegaer i ditt fag gjennom forum og faglige mter.
Etabler nettverk med andre spansklÊrere pÂvÂr kongress, som neste gang blir organisert i Troms i 2010.

Delta i vårt virtuelle nettverk: asociacion-noruega-profesores-espanol@ub.uio.no.
 Få informasjon om faget og samarbeid med dine kollegaer på lokalt og nasjonalt nivå.

DET ER LETT Å BLI MEDLEM. Gå til <http://folk.uio.no/jmaria/Anpe/inscrp2008.html> og følg instruksjonene.

Vil du delta i en konkurranse? Vi trenger en logo til vår forening. Se konkurransereglene her: <http://www.anpenorge.no/doc/logo.pdf> og delta med din klasse eller alene.
Spørsmål?: anpedireccion@ub.uio.no

Voksesmerter

FORSKERFORBUNDET VOKSER. Ved inngangen til 2008 hadde forbundet 16 000 medlemmer. Ved siste opptelling hadde tallet steget til over 16 650. Det er en vekst på fire prosent bare for i år. Forbundet forventer en fortsatt økning i medlemsmassen, og regner med å nå 17 000 medlemmer i februar 2009. Tallene viser en gledelig utvikling og forteller at forbundet vil utgjøre en stadig større maktfaktor i norsk samfunnsliv. Kanskje er Forskerforbundets vekst en del av en generell trend for tida. For mens verdens børser og markeder er i fall, er fagbevegelsen i vekst. Klassekampen skrev 23. oktober at LO har feiret medlemsrekord med 857 000 medlemmer, som er det høyeste tallet i organisasjonens historie. Denne veksten gjelder først og fremst fagforbund som tradisjonelt organiserer «arbeidere», et begrep Klassekampen for øvrig mener slett ikke er utdatert. Likevel er det mulig å se fellestrekk med veksten i Forskerforbundet: Det handler om å føle seg trygg på å få hjelp i tider der arbeidsmarkedet eller arbeidsforholdet føles usikkert.

I HØST ER DET LOKALE lønnsforhandlinger. Det er ikke uvanlig at medlemsmassen til Forskerforbundet øker markant i slike perioder. Ansatte i universitets- og høyskolesektoren, og andre sektorer hvor forbundet har medlemmer, oppdager at det kan være smart å ha en stor organisasjon i ryggen når verdien av deres innsats skal avgjøres.

For Forskerforbundet representerer medlemsveksten imidlertid nye utfordringer. Flere medlemmer betyr flere saker som må behandles og flere forhandlinger som må følges opp. Den største utfordringen er kanskje likevel at det blir stadig flere ansatte i andre yrker enn forskeryrket som ønsker å bli medlemmer. I takt med at utdanningsnivået øker i hele landet, så blir det flere mennesker som innehar bachelorgrad, mastergrad, hovedfag eller forskerutdannelse. De opplever å ikke passe helt inn i andre aktuelle forbund og velger gjerne Forskerforbundet, fordi det er der de kjenner seg mest hjemme. Det er mennes-

ker som enten velger å ikke bli forskere eller forskere som går over i andre jobber som ikke er typiske for sektoren. Hva gjør man når disse vil organisere seg? Hvordan ivaretar man de «marginale» gruppene i forhandlinger om bedre vilkår og lønn?

Redaktør
Elin H. Rekdal

FORSKERFORBUNDET ØNSKER å være landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern. Medlemmene er «ansatt i vitenskapelige, administrative og bibliotekfaglige stillinger ved universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter, museer, arkiver, forskningsråd, departementer, direktorater og i helsesektoren,» heter det på forbundets hjemmesider. Denne oversikten dekker et bredt felt, like-

vel omfatter den ikke hele medlemsmassen. Marginale grupper risikerer å forsvinne i mengden av medlemmer fra de store sektorene. Og selv om administrative og bibliotekfaglige stillinger er nevnt, er det ingen tvil om at Forskerforbundet først og fremst forstås som et forbund for forskere, som navnet tross alt viser til.

Forskerforum har den siste tiden hatt flere artikler og kronikker som diskuterer «de andre». De som ikke direkte jobber som forskere, men likevel ønsker å være organisert i forbundet, da det er den organisasjonen de identifiserer seg mest med. Det har særlig handlet om ansatte i undervisningsstillinger ved ulike læresteder. I forrige nummer lurte Ove Kr. Hauge og Per Ramberg på om det var slik at Forskerforbundet hadde *glemt* dosentene i årets lønnsforhandlinger. «Er det slik at forbundet ikke anerkjenner deres kompetanse,» spurte de. I dette nummeret svarer Forskerforbundets forhandlingsjef Frank O. Anthun de to dosentene. Anthun påpeker at forbundet nok ikke «har vært flinke nok til å synliggjøre innsatsen vår for denne stillingsgruppen.»

MEN DET ER IKKE BARE medlemmer i undervisningsstillinger som føler seg glemt i en stadig større organisasjon. I dette nummeret av Forskerforum kommer det fram at enkelte andre medlemsgrupper ikke lenger ønsker å bli betraktet som en minoritet. Kronikkforfatter Arve T. Thorsen skriver at snart vil ansatte i teknisk-administrative stillinger utgjøre 15 prosent av Forskerforbundets medlemsmasse. Han representerer «Forening for administrativt personale», som skal «tale de teknisk-administratives sak innad i forbundet.» Disse utgjør en viktig stemme som ikke må overses, påpeker han, og forklarer tydelig at det for denne gruppen handler om å føle *identitet* med sektoren, selv om man ikke direkte jobber med forskning. Også her handler det om medlemmer som opplever at *forskeren* anses som viktigere enn andre i forbundet. At det kommer to likelydende innlegg i høst er ikke tilfeldig, og det handler nok mye om at dette er grupper som på grunn av medlemsveksten har blitt sterkere.

Forskerforbundet forbereder seg på utfordringene som vil komme, og har nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere medlemsgrunnlag og fremtidig vekst. Forbundet må bestemme seg for *hvor* de vil vokse mest framover.

– Vi har våre kjerneområder, og spørsmålet er om vi skal vokse for enhver pris, og hvor vi skal vokse, sa generalsekretær Sigrid Lem til Forskerforum 8/08. Hun nevnte forskningsgrupperinger i det private næringsliv som spesielt interessante å satse på. En slik satsning vil innebære at forbundet spisser profilen mot forskningsrelaterte yrker.

Men hva da med de mange andre yrkesgruppene som er representert i forbundet? Bør forbundet skrelle vekk grupper som ikke kan ivaretas godt nok? Eller bør man vurdere å endre profil for å inkludere alle medlemmene på en tydeligere måte?

En ting er klart: Det vil ikke bli noen lett oppgave å bestemme retning for veksten framover. Ikke minst fordi både forbundets navn og identitet er så sterkt knyttet opp mot én stillingskategori: Forskeren.

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til elin.rekdal@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,–. Innlegg må være maksimum 2000 tegn hvis de skal komme på trykk og blir ikke honorert.

Fra støttemedlemmer til likeverdige kamppeller

Snart vil ansatte i teknisk-administrative stillinger utgjøre 15 prosent av Forskerforbundets medlemsmasse. Minoriteten av medlemmer som jobber i ikke-vitenskapelige stillinger begynner dermed å bli stor, skriver kronikkforfatter Arve T. Thorsen. Forbundet bør ta godt vare på disse medlemmene. De kan ikke lenger betraktes som underutdannede sekretærer, påpeker han.

Forening for administrativt personale (FAP) er en såkalt «fagpolitisk forening» i Forskerforbundet. Vårt mandat er å tale de teknisk-administratives sak innad i forbundet. Hvordan kan vi best gjøre dette, på en måte som både gagnar teknisk-administrativ gruppe og som samtidig gjør FAP til en konstruktiv aktør internt i forbundet? Formulert med andre ord: Hvordan være en aktiv og identitetsbyggende minoritetsorganisasjon og samtidig bidra til det heles vel?

Arve T. Thorsen er dr.art. og forskningsrådgiver ved Humanistisk fakultet ved Universitetet i Oslo. I tillegg er han styremedlem i Forskerforbundet ved UiO og nettverks- og profileringsansvarlig i Forskerforbundets forening for administrativt personale (FAP).

Vi som er aktive i FAP, har på et strategiseminar nylig stilt oss selv dette nokså grunnleggende spørsmålet. Og vi har gjort oss noen tanker.

Per i dag sitter snart 15 prosent av medlemmene i Forskerforbundet i teknisk-administrative, altså ikke-

vitenskapelige, stillinger. Det er en ganske stor minoritet. De som tilhører denne minoriteten har *tre* ting felles: De har for det første høy utdanning. De som ikke har det, finner andre fagforeninger som bedre kan tale deres sak. For det andre identifiserer de seg i høyere grad med sektoren enn de av sine kolleger som er medlemmer av andre foreninger. Det er jo derfor de har meldt seg inn i en organisasjon som heter Forskerforbundet og som en gang i måneden sender sektormagasinet Forskerforum hjem

i postkassen deres. For det tredje føler de seg hjemme i forbundets tilnærming til jobben deres. Forskerforbundets profil i lokale lønnsforhandlinger – som vi er ivrige tilhengere av i FAP – passer dem rett og slett bedre enn de konkurrerende organisasjonenes tilnærming: Der hvor de andre (Parat og NTL) primært opererer med gruppekrav og ansiennitet, kommer vårt forbunds tillitsvalgte inn med en tydelig fokus på den enkeltes ytelse og bidrag til helheten. Nøkkelordet her er noe så gammeldags og flott som yrkesstolthet. Det store flertall av våre medlemmer er opptatt av å gjøre en god og ansvarsfull jobb, enten de er knyttet til studieadministrasjon, forskning, personal, økonomi, arkiv eller tekniske støttefunksjoner. Forskerforbundet er det forbundet som kjemper mest overbevisende for at dedikerte medarbeidere skal ha litt igjen for det de gjør for institusjonene de tilhører.

Dette er medlemmer forbundet bør ta godt vare på, og vi i FAP ser nettopp det som en viktig rolle for oss. Vi skal derfor ta initiativ til arrangementer og aktiviteter som er særlig relevante for vår gruppe, slik at det å være medlem av Forskerforbundet i enda større grad enn i dag kan bety en forskjell for den enkelte. Men i tillegg må FAP og Forskerforbundet finne nye måter å tilpasse seg en utvikling i sektoren som til nå ikke er blitt møtt med tilstrekkelig oppmerksomhet. Mens det tidligere var slik at administrativt ansatte både betraktet seg selv

og ikke minst ble betraktet av sine vitenskapelige kolleger som underbetalte og underutdannede *sekretærer*, stiller en stadig mer kompleks institusjonell virkelighet stadig høyere krav til både kompetanse, engasjement og ytelse i alle stillinger. Resultatet er at administrative jobber er blitt relevante muligheter for mange ambisiøse og høyt utdannede mennesker, som, enten de selv er forskere eller ikke, ønsker seg en karriere i den administrative delen av sektoren og som med dagens arbeidsmarked er svært etterspurt også andre steder i samfunnet.

Tiden har med andre ord løpt fra dem som eventuelt måtte ha håpet at de administrativt ansatte kunne være stilltiende støttemedlemmer i et forbund som primært tjente noen andres sak. Det gamle systemet med et vitenskapelig A-lag og et administrativt B-lag er avløst av et langt mer komplisert mønster av arbeidsdeling. Fortsatt er forskning og undervisning sektorens og derfor forbundets selvfølgelige hovedfokus. Men stadig flere forstår at forskerne er avhengige av at mange andre gjør jobben sin for at mest mulig skal komme ut av den innsatsen de gjør, både for dem selv og for de institusjonene de er ansatt ved. Det er her vi finner grobunnen for vår gruppes yrkesstolthet, og det er her nye utfordringer ligger. Vi kommer ikke utenom å se på alle medlemmer av forbundet og derfor også deres karrierer som *likeverdige*. På samme måte som Forskerforbundet har

Smidigere lønnsstiger må suppleres med bedre utviklingsmuligheter for den enkelte.

kjempet for og fortsatt skal kjempe for en best mulig karrierebygging for sine vitenskapelige medlemmer, må FAP og forbundet for øvrig gå i bresjen for at også vår gruppe skal ha både gode uttellings- og utviklingsmuligheter i sektoren.

Her er det en stor jobb å gjøre, og FAP skal ta sin del av den. For det første må vi ta tak i utfordringene knyttet til at lønssystemet i offentlig sektor ofte ikke gjør det mulig å tilby folk som gjør en god jobb der de er, en konkurransedyktig lønn. Resultatet kjenner vi alle: på hver arbeidsplass i sektoren er det gjerne flere «svingdørstillinger». Ikke før har en person lært seg den jobben det der er snakk om, så forsvinner den samme personen igjen, ofte fordi betingelsene rett og slett ikke er gode nok. Resultatet er frustrasjon, merarbeid og nye runder med opplæring både for forskere og medadministratorene, inntil også den nye slutten og runddans kan fortsette. Et lengre og rausere lønsspenn i alle stillinger ville ha gjort noe med dette problemet, og vi vil ta til orde for et bedret uttellingssystem for folk som gjør en god jobb og som institusjonene vil være tjent med å beholde. Akkurat her har vi faktisk noe å lære av næringslivet, som vet å betale de beste for å holde på dem.

Smidigere lønnsstiger må suppleres med bedre utviklingsmuligheter for den enkelte. Noen passer ikke til å sitte i mange år i samme stilling. De utvikler seg, og stillingen gjerne med dem. Mens vi har en god ordning for de mest produktive og drivende forskerne i mel-

lomstillinger (personlig professoropprykk), finnes det ikke noen god tilsvarende ordning for administrativt ansatte. I langt større grad enn i dag burde man gjøre bruk av seniorkonsulentkodens og rådgiverkodens rausere lønsspenn for å holde på de gode førstekonsulentene, som er blitt modne for mer selvstendige og ansvarsfulle oppgaver. I tillegg bør det finnes alternativer til lederstillinger for de dyktigste rådgiverne i sektoren, for bedre å holde på oppbygget kompetanse. Slike mekanismer for karriereplanlegging finnes i liten grad i dag. Resultatet er langt mer gjennomtrekk i administrative nøkkelstillinger enn det burde være og det institusjonenes kjernevirksomhet er tjent med.

FAPs kurs vil være stø her. Og den vil innebære et supplement til og ikke et brudd med forbundets vitenskapelige profil. Fokus også for oss vil alltid være hva som tjener sektorens kjernevirksomhet best. Vår jobb i FAP er å bidra til at de som sitter i de teknisk-administrative stillinger blir tatt godt vare på, og at de dyktigste, som på ulike måter bidrar til den institusjonelle verdiskapingen, får best mulige uttellings- og utviklingsmuligheter, slik at de kan være ressurser for institusjonene så lenge som mulig.

I tillegg, og faktisk kanskje framfor alt, vil vår jobb være å bidra aktivt til inkludering og brobygging på tvers av det tradisjonelle skillet mellom fag og administrasjon. Det er tydelig at det trengs, skal vi dømme etter blant annet Trond Berg Eriksens essay i Morgenbladet i uke 40. Der konkluderte han med at administra-

Fokus også for oss vil alltid være hva som tjener sektorens kjernevirksomhet best.

sjonen kveler fagligheten og at «det trengs en prinsipiell avklaring på spørsmålet om administrasjon er der for den faglige virksomheten eller omvendt». Tiden for å bygge bro over den svimlende kløften som Eriksen her skremmer både seg selv og andre med, er der nå. De siste årenes reformer og styringsgrep har, på godt og vondt, skapt en felles virkelighet for oss alle. Systemet med enhetlig ledelse har gitt mange de samme lederne, vi lider alle under de dårlige og gleder oss over de gode, som vi vil ha flere av. Og vi prøver alle etter beste evne å forvalte fornuftens egentynge i det virvar av insentivordninger, uttellingssystemer, tellekanter og kvalitetssikringssystemer som de siste årenes reformer og politiske initiativer har skapt. Om denne nye hverdagen i sum er et fremskritt eller ikke, er i grunn ikke spesielt interessant å diskutere. Helt avgjørende er det derimot å snakke mye mer sammen, på tvers av alle gamle og nye skillelinjer, om hvordan vår felles hverdag midt oppe i alt dette kan bli best mulig, til beste for forskning, undervisning og for institusjonenes samfunnsoppdrag. Det kan best skje i et klima hvor man ikke i utgangspunktet mistenker en betydelig del av Forskerforbundets medlemsmasse for å være del av en global konspirasjon mot den frie forskningen, der de hver på sin måte gjør sitt beste for å bidra til fellesskapet. Det gjør de ikke som blinde lakeier for systemet, men som aktive og bevisste medarbeidere med eierskap til egen hverdag og med den største respekt for hva deres vitenskapelige kolleger faktisk jobber med.

Det er i dette perspektivet FAPs nyvalgte styre nå vil utmeisle sine planer, og det er med dette utgangspunktet i *et felles arbeidsplassperspektiv* at Forskerforbundet kan regne med oss som aktiv bidragsyter til forbundets politikk og strategi i tiden framover.

Kva filosofien kan lære bort

Ei reise i norsk samfunnsvitskap er altfor ofte møte med ulike stammesamfunn av rettruande.

Dette er ei bok for nye studen- tar i samfunnsvitskap, ei bok om det forfatarane meiner er filoso- fiske grunnspørsmål som er sær- leg relevante for samfunnsfaga. Kva som skil filosofiske og sam- funnsvitskaplege spørsmål, vert ikkje drøfta eksplisitt her. Det må vi lese ut av dei spørsmåla for- fattarane stiller. Så kva for spørs- mål er det?

Det er for det første epistemo- logiske spørsmål: Kva grunnlag (om noko) har vi for kunnskap? Her møter vi sofistane og Sokra- tes, rasjonalismen og empiris- men på 1600- og 1700-talet, Kant og til slutt Durkheims teori om at forstandskategoriane er sosialt skapte.

Det er grunnspørsmåla innan moralfilosofien: Kva er kriteria for rett handling og det gode liv? Og det er sentrale tema innan poli- tisk filosofi: Kva er grunnlaget for statsdanning, politisk fridom og rettferd? Også framstillinga på desse områda legg vekt på antik- ken og grunnposisjonar som eta- blerer seg i europeisk filosofi for nokre hundreår sidan. Men vi finn også nokre bidrag frå seint 1900-tall: Nussbaum, Habermas, Rawls, Berlin, Taylor.

Ulikt avsnitta ovanfor, er dette ei bok som driv med meir enn *namedropping*. Det er, innafor denne ramma, ein utførleg tekst om desse spørsmåla. Og teksten er presis, komprimert og sam- stundes relativt lettfatteleg, nes- ten utan kvileskjer. Prosaen er prega av språkleg variasjon, sam- stundes som nøkkelomgrep vert avklara undervegs. Framstillinga er prega av ein nøktern, pro et contra diskusjon. Det er slik sett ein eksemplarisk tekst: Han viser i praksis for studen- tar korleis ein kan diskutere kontradiktoriske teoretiske posisjonar på ein nøk- tern måte, samstundes som ein er engasjert i det emnet ein dis- kuterar og overfor prosedyrane for diskusjonen.

Boka avslører samstundes at mange av dei sentrale spørs- måla filosofien stiller framleis er omstridde og uavklarte, ho doku-

menterer kor tilkortkomen disipli- nen er, ein lagnad filosofien deler med samfunnsvitskapane.

Den viktigaste innvendinga mi mot boka er handsaminga av sosi- alfilosofiske spørsmål. Sosialfi- losofi vert her forstått som læra om korleis ei sosial rolle og eit samfunn vert konstituert, men er

Trygve Lavik og Kjersti Fjørtoft
Filosofi for samfunnsvitere
Universitetsforlaget, 2008
249 sider
Veil. pris: 349,–

tematisk avgrensa til nokre (rett nok gode) framstillingar av utsnitt av Mead og Goffman sine teoriar. Men sosialfilosofien omhand- lar vel også dei grunnleggande spørsmåla som ein strevar med innan fag som sosiologi og sam- funnsøkonomi: Kva er motiva for menneskeleg handling? Korleis analysere tilhøvet mellom indi- videt og samfunnet sine sosiale institusjonar?

Ei anna innvending er at den erkjenningsteoretiske drøf- tinga klarare kunne adressert dei særeigne vitskapsfilosofiske problema som gjeld samfunns- vitskapane til skilnad frå natur- vitskapane, og ført drøftinga heilt fram til grunnspørsmål som i dag pregar kontroversar mel- lom og innan disiplinær. Det ville innebore ein større plass til vår tids sofistar (til dømes delar av fransk filosofi). Og det ville inne- bore større plass til den omgreps- realismen (trua på at omgrepa er

avtrykk av røyndommen og ikkje formar den) som pregar delar av norsk samfunnsøkonomi og stats- vitskap.

Denne siste innvendinga byg- ger på følgjande førestilling: Slik det ser ut for meg, har dei domi- nerande retningane innafor norsk vitskapsfilosofi om samfunnsfaga hatt tre vesentlege kjennemerke: 1) Avgrensing mot radikal relati- visme: Nokre teoriar er meir ade- kvate enn andre, nokre teoriar er det reine nonsens. 2) Respekt for empiriske disiplinær validitets- krav: Vi kan kome til klårleik om vitskaplege teoriar er meir eller mindre adekvate, gjennom empi- riske undersøkingar og diskusjon om dei teoretiske føresetnadane dei kviler på. 3) Perspektivmang- fald: Det er berre unntaksvis i samfunnsfaga at ein teori uttøm- mande forklarar eit fenomen – ofte vil fleire teoriar gje innsikt i «same» fenomen.

Det fins gode argument både mot det første og det andre punk- tet, men konkluderer ein med at desse motargumenta er avgje- rande, kan ein ikkje drive med samfunnsvitskap. Men mange gjer det – om enn berre i namnet. Få vil derimot argumentere prins- pielt mot det tredje punktet – per- spektivmangfald. Men i praksis kan motstanden vere sterk. Ei reise i norsk samfunnsvitskap, med sine ulike disiplinær som igjen er spalta i ulike kunnskapssamfunn sentrerte kring sine omgrep og kvalitetskrav, er altfor ofte møte med ulike stammesamfunn av rettruande. Som om det skulle stå noko meir på spel enn fallible teo- riar om utsnitt av røyndommen. Norsk vitskapsfilosofi har ein tra- disjon for å søke å motverke slike uvitskaplege haldningar i sam- funnsfaga. Denne boka inngår i ein slik tradisjon. Men ho kunne ført han lenger, og i større grad medverka til fornying av det fag- filosofiske bidraget til nye sam- funnsfagstuden- tar.

AV ODDGEIR OSLAND

Folkesuvereniteten i Amerika

Bjørn Erik Rasch (red.)
Amerikansk politikk. Politisk system og politisk tenkning
Abstrakt Forlag, 2008
325 sider
Veil. pris: 345,–

Presidentvalet i USA er overstått når dette vert lest. Boka forklarar godt kvifor det ikkje er ein sensa- sjon dersom Barack Obama vart ny president.

Obama er eit høgdepunkt i det politiske strevet for likskap som USA har vore prega av heilt sidan 1776. Han ville vore lenka til bomullsmar- kene om han levde tidleg på 1800-talet, men to hundre år etterpå er det ganske sann-

synleg at ein afroamerikanar vert vald til president i USA.

Det var ei sjelden lærerik opp- levning å lesa denne boka den siste månaden før presidentvalet. Boka viser korleis amerikanarane syste- matisk har dyrka fram ein folkesu- verenitet som gjer at presidenten i verdas mektigaste land no kan vel- jast frå alle lag av folket.

Boka er delt i to. Den fyrste delen om politisk system beskriv korleis Kongressen og presiden- ten deler makta, og korleis pre- sidentval, statsforvaltning og veljarmobilisering føregår. Grunn- lova inneber at USA gjev stort sjølv- stende til delstatane, som igjen delegerer sjølvstende til det lokale planet. Det vert vald politimeis- trar, statsadvokatar og dommarar i eit entusiastisk grasrotdemokrati. Samtidig har USA ein sterk føderal myndigheit i Washington, repre- sentert ved den folkevalde Kon- gressen, presidenten og høgsterett (der presidenten utnemner nye dommarar). Her inngår Obama og McCain i eit campaign trail som er utvikla over fleire hundre år.

Den andre delen av boka tek for seg politisk tenking, og diskute- rer idéhistoriske tema som nasjo- nalkarakteren, religionens viktige plass i det politiske systemet, og forholdet mellom liberalisme og konservatisme. Amerikanarane har alltid følt seg som eit eksepsjo- nelt folkeslag, både utifrå naturrik-

domane som det alltid var plenty av, og det demokratiske systemet som vart eit slikt strålende eksem- pel for nasjonalstatane i Europa, og den pragmatiske nasjonalka- rakteren som seier at alt er moge- leg berre du er villig til å jobba for det. Forfatarane legg vekt på at det politiske livet i USA er tradisjons- bunde, og at ingen av politikarane i Washington ynskjer verkeleg end- ring. Både demokratane og repu- blikanarane støttar opp om the American way of life, og det er ikkje snakk om å eksperimentere med sosialisme eller det som verre er. Så lenge Barack Obama er kris- teleg og lever eit anstendig liv, kan veljarane stola på at han vert ein god president.

Når det gjeld den faglege kva- liteten på boka, så er ho botnsoli- lid. Men eg synest det er pussig at Bernt Hagtvedt sitt idéhisto- riske kapittel om grunnlova i USA kjem til slutt i staden for i byrjinga av boka. Torbjørn Knutsen sitt histo- riske kapittel om religion i USA er over 40 sider langt, og sjølv om religion er viktig, følast dette som ei overdriving. Boka kunne elles ha gjeve lesaren ei systematisk framstilling av landet si generelle historie. Som det er no, dukkar 1. verdskrig opp her, og så er det litt om depresjonen der, og borgarkri- gen dukkar opp både her og der. Dette gjev eit uklart inntrykk av landet si politiske historie i ei bok som er spekka med politikk.

AV LARS NYRE

Språkløft for massene

Åse Kari H. Wagner, Sven Strömqvist og Per Henning Upp- stad
Det flerspråklige mennesket – En grunnbok om skriftspråklæring
Fagbokforlaget, 2008
324 sider
Veil. pris: 440,–

Så mange som 430.000 voksne nordmenn har lese- og skrivepro- blemer, og opp mot to tredjedeler av ikke-vestlige innvandrere lesar og skriver så dårlig at de har pro- blemer med å orientere seg i den norske hverdagen. Å hevde at alle

Poenget illustrerer for det første at Norge som språksamfunn har et alvorlig problem, for det andre at skriftspråk ikke er det samme som talt språk. Tankene bak og uttryk- kene i skrift er bevislig forskjel- lig fra talt språk, og vi er alle mer eller mindre flerspråklige. Pro- blemet er at denne erkjennelsen ligger langt utenfor norsk skolepo- litikk, som baserer seg på en skrift- språklæring som holder seg til det enspråklige, hørende mennesket. Dette står i kombinasjon med en

skjematisk forståelse av lesing og skriving som «kodeknekking» av på forhånd fastlagte betydninger av ord og tegn.

Jo svakere elever er i norsk som førstespråk, jo hardere blir de rammet av svakhetene i språkinnlæringen i norsk skole. Morsmålsundervisning for elever med norsk som andrespråk er redu- sert til et verktøy for å spore dem inn på norskundervisning. Det er bedre å gi elevene omfattende undervisning i morsmål og norsk, ifølge forfatterne. Også barn med norsk som morsmål får problemer i den grad de mangler kontakt med skriftspråk og pedagogiske ressur- ser hjemme. Resultatet viser seg allerede i barnehagen, hvor barn får lov til å velge bort leseaktivite- ter og samtaler og dermed blir hen- gende etter i språkutviklingen.

I motsetning til et land som Sverige presterer Norge påfallende dårlig når det gjelder minoritets- språklige elever i den internasjo- nale leseundersøkelsen PIRLS. Ved hjelp av eksempler på barn med ulik språksituasjon hjemme viser forfatterne hvordan elever med manglende skolegang fra hjemlan- det og store sosiokulturelle brudd blir klassifisert som uintelligente og mentalt tilbakestående. Den norske fellelesskolen klarer dermed ikke å jevne ut sosiale skiller, men ender opp med å reproducere man- glende språkkompetanse hjemme- fra.

Åse Kari Wagner og hennes medforfattere viser fram en ene-

stående kombinasjon av praktiske eksempler fra norske og utenland- ske skoler og teoretiske betrakt- ninger som underbygger skolens strategier. Forskningsfeltet «lite- racy» er foreløpig lite utbredt i Norge utenfor Lesesenteret ved Universitetet i Stavanger. *Det flerspråklige mennesket* presen- terer tungtveiende argumenter for å drive denne forskningen videre. Det gjelder å erkjenne at skrift er et eget språk, og at språk er et sett av koder med potensial for mening – ikke et malspråk som alt skal over- settes til. Hvis Wagner og hennes kolleger får utbredt en ny skrift- teori på bakgrunn av blant annet dette, kan vi stå foran et bredt løft i lese-, skrive- og taleferdighetene i hele befolkningen. Et slikt dannel- sesprosjekt blir det god bok av.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Kort fortalt

Kari Hoel
Monumentalarkitektur i Oslo. Fra kongens slott til kunnskapens tempel
Vigmostad og Bjørke, 2008
349 sider
Veil. pris: 398,–

Bygningene i boken ligger alle i Oslo og representerer forskjell- lige stilperioder gjennom 200 år. Omtalte bygg er bl.a. Slottet, Hjula Væveri, Vigelandmuseet, Kunstnerens Hus, Sankt Hallvard kirke og kloster og Universitetsbi- blioteket på Blindern. Forfatteren er professor i kunsthistorie ved Universitetet i Oslo.

Bente Aamotsbakken og Susanne V. Knudsen
Sjangrer i gjenbruk
Gyldendal Akademisk, 2008
167 sider
Veil. pris: 298,–

Boken diskuterer hvordan digi- tale medier har bidratt til å destabi- lisere mange sjangrer. Men hva definerer en sjanger, og hvilke utviklinger har sjangrer vært igjennom sett i et historisk per- spektiv? Boken er ment for stu- denter i lærerutdanning, ulike bachelor-utdanninger og lærere. Forfatterne er begge professorer ved Høgskolen i Vestfold.

Charles Edquist og Leif Hommen (red.)
Small Country Innovation Sys- tems. Globalization, Change and Policy in Asia and Europe
Edward Elgar Publishing Ltd, 2008
576 sider
Veil. pris: 1875,–

Komparative studier av nasjo- nale innovasjonssystemer i ti land. Fem land har hurtig øko- nomisk vekst og fem har sakte vekst, hvorav Norge er i siste kate- gori. Terje Grønning og Dorothy Sutherland Olsen fra UiO og Fafo-forsker Svein Erik Moen har skrevet kapitlet om Norge.

Anne Hellum og Kirsten Ketscher
Diskriminerings- og likestillingsrett
Universitetsforlaget, 2008
432 sider
Veil. pris: 399,–

Boken drøfter fellestrekk ved dis- krimineringsrettslig beskyttelse av ulike grupper og rettigheter, i tillegg til diskrimineringsver- nets innhold i arbeid og utdan- ning i forhold til kjønn, tro og fagforeningstilknytning. Hellum er professor i kvinneverett ved UiO. Ketscher er professor i sosialrett ved Københavns universitet og professor II ved UiO.

Aksjon Lausungene

Aksjon Lausungene har fått lov til å trykke et innlegg som Per Nyborg, tidligere leder i Forskerforbundet, holdt i 1968. Innlegget beskriver situasjonen til midlertidig ansatte forskere. Hvis vi leser innlegget uten å vite at dette var i 1968, så er det lett å se at ingenting har forandret seg. Kanskje bortsett fra at forskning ikke lenger blir satt opp mot fargefjernsyn.

Vi som står bak aksjonen slutter oss til kravet fra Nyborg i 1968 – om fast ansettelse av kvalifiserte forskere.

JON KERR NILSEN
stipendiat i fysikk ved
Fysisk institutt, Universitetet i Oslo

Har vi fått et forskerproletariat?

I de senere år har det vært et slagord «å satse på forskning». Vitenskapsmenn og forskningsinstitusjoner har gått inn for en generell styrking av norsk forskning som innebærer at en større prosentvis del av statsbudsjettets midler må gå til forskningsoppgaver: Utvidelse når det gjelder personell, utstyr og deltakelse i internasjonale prosjekter. Dette virker umiddelbart fornuftig for oss som er involvert i forskning, og det er lett å henvise til at vi bruker relativt mindre til forskning i Norge enn det gjøres i land vi pleier å sammenligne oss med. Men i en viss utstrekning savnes argumenter av den type som kan brukes i Stortinget for å overbevise andre om at det er viktigere å satse på forskning enn på fargefjernsyn. Det synes for meg som om myndighetene har svelget slagordet og vil «satse på forskningen», men uten å ha det

helt klart for seg hva dette innebærer, og store pengesummer har gått til universiteter og høyskoler, og når myndighetene dessuten har opprettet rekrutteringsstipendier har de vel satset og satset sterkt? Jeg skal være villig til å gå med på at satsen er brukelig, men som i skibakken er ikke dette tilstrekkelig til at resultatene blir av toppklasse. Og for å utnytte denne parallellen, selv om man er god i Bekkelagsbakken er man ikke garantert seier i Holmenkollen. Myndighetene har jo egentlig satset på universitets- og høyskoleundervisning, dermed er man ikke automatisk på topp i forskning. Hvordan er så stillingen for forskningen og forskerne etter at universitetene har fått nye hus og flere lærere? Jo, man har en del mannskap og kontorer, men det er smått med utstyr og forskningsbudsjett og for den nye lesergruppen, universitets- og høyskolelektorer, er det minimalt med opprykksmuligheter, de kommer ikke videre. Er det disse som utgjør forskerproletariatet? Langt i fra, dette er middelklassen. Vi som innehar mellomgruppestillinger har det relativt bra tross alt: Fast ansettelse og tålelig bra gasje om ikke annet. *Men vi sitter på livstid og blokkerer for de som er yngre.* Proletariatet består av vitenskapelige assistenter og stipendiater, her under de nye rekrutteringsstipendiatene. De er ansatt for ett år ad gangen eller for tre år med adgang til fornyelse og noen få, heldige for hele fem år. Lønnen er vesentlig lavere enn for fast ansatte (lektorer og amanuenser). De stiller erfaringsmessig sva-kest i kampen om penger til å utføre sin forskning.

Men nå kommer jeg til sakens kjerne: *Forskere i utdanningsstillinger har ingenting å utdanne seg til!* Studenttilgangen har tilsynelatende foreløpig kulminert og derfor opprettes det på mange viktige fagområder nesten ingen nye vitenskapelige stillinger. Myndighetene har vist at de er villige til å bruke penger på undervisning, men at de liker best forskning som er gratis. Dette er i ferd med å bli et livsviktig problem for forskere i utdanningsstilling. En rekke av dem er nå utdannet, ofte så velutdannet at de er sine over ordnede faglig overlegne, de har sin doktorgrad (norsk eller utenlandsk), de har vist seg verd å satse på, men så finnes det ikke stillinger for dem. Noen har fått fortsette utover sin tid i rekrutteringsstilling, men de vet ikke hva som vil skje til neste år. Hvorfor reagerer ikke de som er ansvarlige for denne situasjon? Hvordan kan de forsvare å opprette rekrutteringsstipend uten senere å gi stipendiatene ansettelsesmuligheter? Forskningen trenger sine rekrutter som aldri før, og det går ikke an å satse bare på utforskning av kontinentalsokkelen eller forurensningsproblemene. Vi trenger mange nye forskere over et bredt spektrum bare for å følge med. Fast ansettelse av kvalifiserte forskere som vi ellers vil miste er det øyeblikkelige problemet. Men dette problemet ville aldri dukket opp hvis de bevilgende myndigheter hadde gjort det de så lenge har snakket om: Investert i forskning.

*Skrevet i 1968 av
PER NYBORG,
tidligere leder av Forskerforbundet*

Forskerforbundet svarer dosentene

«Fagforeningenes tanker om dosentstillingen – finnes de?»

I ovennevnte interessante innlegg i Forskerforum 8/08 etterlyser Per Ramberg og Ove Kr. Haugaløkken i flere spørsmål Forskerforbundets og Utdanningsforbundets engasjement i forhold til dosentstillingen. De ber også om forklaringer på hvorfor vi har fremmet krav om opprykksordning fra dosent til professor, og hvorfor vi ikke inkluderer dosentstillingen i professorkravet i justeringsoppgjørene.

Det har ikke vært mulig for meg å konferere om innholdet i dette svaret med mine kollegaer i Utdanningsforbundet, så det får stå for min egen regning.

Når det gjelder våre to organisasjoners engasjement kan opplyses følgende:

Vi har åpenbart ikke har vært flinke nok til å synliggjøre innsatsen vår for denne stillingsgruppen, men våre to forbund har i en årrekke vært aktive pådrivere for å få opprettet en karrierestilling for førstelektorene.

I 2003 fikk vi gjennomslag for kravet om karrierestilling ved at stillingskoden 1483 undervisningsdosent ble opprettet. Vi var imidlertid misfornøyd både med tittelen undervisningsdosent, og det forholdet at det ikke ble innført noen opprykksordning etter bedømmelse til denne stillingen.

I 2006 ble tittelen, etter krav fra Forskerforbundet, Utdanningsforbundet og Unio, endret til stillingskode 1532 dosent, og samtidig ble det vedtatt å etablere en opprykksordning fra førstelektor til dosent. Men først i august 2007, etter gjentatte purringer fra orga-

nisasjonenes side, fikk Kunnskapsdepartementet effektivisert opprykksordningen.

For øvrig har vi aldri ment at den nye stillingen statusmessig skulle ligge under professorstillingen. Vi anerkjenner fullt ut at de kvalifikasjonsvilkårene denne stillingen representerer er på høyde med kompetansekravene til professor. I justeringsoppgjøret 2008 fremmet vi således, gjennom Unio, krav om at kode 1532 dosent skulle innplasseres i samme lønnspenet som kode 1013 professor. Dessverre fikk vi ikke gjennomslag for dette kravet, noe vi heller ikke fikk for kravene våre til stillingskodene 1404 professor og 1110 forsker.

Når det gjelder innspillet vårt om opprykksordning fra dosent til professor, er begrepet «opprykksordning» noe misvisende. Vi burde antakelig brukt betegnelsen «overgangsordning», altså et tilbud til dosenter som ønsker å rette virksomheten sin inn mot en mer tradisjonell og publikasjonsrettet vitenskapelig produksjon. Dette er et ledd i arbeidet vårt for å skape en større fleksibilitet i sektoren. I denne forbindelse har vi fått gjennomslag for adgangen til at førstelektorer kan søke om overgang til førsteamanuensis, og vi håper på at det snart vil være mulig for førsteamanuenser å søke om overgang til førstelektor og/eller opprykk til dosent.

FRANK O. ANTHON,
forhandlingsjef i Forskerforbundet

«Blindern-systemet» og ansettelser

I et innlegg i Forskerforum 8/08, går journalist Mauritz Sundt Mortensen til et drabelig angrep på både innbilte og reelle problemer ved «det norske universitets- og forskningssystemet» og spesielt ved det han kaller «Blindern-systemet».

Han sier bl.a.: «Det kan nevnes mange groteske eksempler på at forskere med eksamener fra USA blir grovt forbigått – særlig på Blindern.»

Kom med eksemplene, takk, jeg kjenner ingen.

Videre: «Forfallet belyses også ved dramatisk senkning av kravene til alle grader – fra cand.mag.- til doktorgrader.»

Dette er også en påstand helt

GJESTESKRIBENTEN

Vitenskapelig utstyr er viktig

Mye av den forskningen som utføres ved våre universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter, er avhengig av moderne vitenskapelig utstyr, til dels utstyr som koster mye penger. Kanskje det mest ekstreme i denne sammenhengen er den forskningen som foregår i Cern og som har fått mye oppmerksomhet i det siste. Jeg tenker her på «Large Hadron Collider», hvor det er brukt over 30 milliarder kroner på å bygge en partikkelakselerator som forhåpentlig skal kunne avsløre hva som skjedde like etter dannelsen av universet. Dette er ren grunnforskning, og en god beskrivelse av dette prosjektet kan leses i Forskerforum 5/08. Norge deltar i denne forskningen og bidrar med penger og folk.

Men også mye annen forskning er avhengig av vitenskapelig utstyr, selv om beløpene er av mindre størrelsesorden enn det som kreves i Cern. Problemet er at i Norge har det ikke vært bevilget nok penger til nødvendig utstyr. Utviklingen av nytt utstyr skjer stadig raskere, og dersom vi skal utføre forskning av høy internasjonal kvalitet, må det mye mer penger til. Vi har i det siste sett flere reportasjer på TV hvor det har blitt vist fram instrumenter som er over 50 år gamle og som slett ikke holder mål. Slik kan vi ikke ha det. Et felles krav om mer midler til vitenskapelig utstyr og laboratorier er kommet fra NHO, Universitetet i Oslo, NTNU og Sintef i januar i år. De krever at det investeres 20 milliarder kroner over en tiårsperiode til dette formålet. Dette sier noe om størrelsen på behovet.

Hvorfor er det så viktig at vi i Norge øker bevilgningene til vitenskapelig utstyr? For det første er det viktig å fornye og vedlikeholde utstyr vi alt har. Dessuten må vi kunne anskaffe nye instrumenter etter hvert som de utvikles, dette for å kunne utføre forskning av best mulig kva-

litet. Men vi må også ha moderne utstyr for å få til et samarbeid med forskere i andre land. Bare dersom vårt utstyr er av samme eller bedre kvalitet enn det de andre benytter, er vi interessante å samarbeide med. Og bare gjennom slikt samarbeid kan vi få tilgang på de nyeste vitenskapelige resultater fra andre steder i verden med en gang.

Det kan synes som det har vært enklere å skaffe midler til de virkelige store prosjektene, som for eksempel det jeg nevnte fra Cern. Slike prosjekter får mye oppmerksomhet, og der-ved flere bevilgninger. Også det nye Senter for fremragende forskning (SFF) har klart å skaffe bra med midler til utstyr. Altfor mange andre gode forskere har imidlertid hatt problemer med utstyrsbevilgninger. Jeg anbefaler på ingen måte at bevilgningene til de virkelig store prosjektene reduseres. Jeg har ikke noe tro på at dette vil bedre situasjonen for den jevne forsker. Det som er nødvendig er at vi sammen klarer å overbevise politikerne om hvor vik-

tig det er at bevilgninger til vitenskapelig utstyr økes dramatisk. Selv om forskerne ved universiteter og høyskoler etter min mening lønnes altfor dårlig, er det likevel mye penger som går til slike lønninger. Da er det dårlig økonomi å ikke bevilge nok til at disse personene kan gjøre en best mulig forskningsinnsats.

Når dette skrives, er statsbudsjettet for 2009 akkurat presentert. Regjeringen har erkjent problemet med altfor lite og altfor gammelt vitenskapelig utstyr. Det er foreslått en viss økning i bevilgningene til slikt utstyr. Dette er bra, men økningen er langt fra stor nok. Positivt er det imidlertid at avkastningen av deler av Forskningsfondet fra 2010 øremerkes utstyr. Kanskje vil dette gi mer forutsigbare bevilgninger til vitenskapelig utstyr, noe som er helt nødvendig.

Kolbjørn Hagen, tidligere leder av Forskerforbundet og professor emeritus i kjemi ved NTNU.

Director of Nordic Asia Research Institute

NIAS – Nordic Institute of Asian Studies seeks a new full-time Director. NIAS is an internationally recognized, 40 years old Asian studies institute. Together with 26 Nordic partner institutions NIAS works to promote the study of Asia. The academic focus is on the societal transformations of modern Asia in their historical context.

Qualifications: The new Director should be a recognised researcher with a substantial research record in Asian studies and have proven leadership skills and management experience. The new Director will be expected to continue active research in the Asian Studies field on a 25 % time basis.

Position available: as of 1st February 2009 or as soon as possible thereafter.

Further information: www.nias.ku.dk

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademien. De faste gjestene er Karin Gundersen, Kolbjørn Hagen, Bo Terning Hansen og Gunnar Sivertsen.

uten dokumentasjon. Våre doktorgrader er helt på høyde med doktorgradene i f.eks. Storbritannia, Tyskland og USA.

Og: «(...) Blindern-systemet hvor enkelte studenter har fått seg tildelt doktorgrader, og deretter hoppet rett inn i professorater – uten noen form for prøvetid og forskningsproduksjon utover eksamen.»

Jeg kjenner ikke til tilstandene ved Institutt for Presseforskning i 80-årene, som blir nevnt, men jeg kan forsikre ham at det finnes ikke noe «Blindern-system» som står for slike ansettelser. Ved det matematiske-naturvitenskapelige fakultet, som jeg kjenner inngående, blir ingen tilsatt i mellomgruppestillinger uten doktorgrad, langt mindre i professorater. Ved mitt institutt krever vi også forskningserfaring ut over doktorgrad for å kunne få fast ansettelse i mellomgruppestillinger.

Siden jeg selv fikk deler av min forskerutdannelse i USA, kjenner jeg godt det amerikanske «tenure»-systemet og er helt enig med Mortensen i dets fordeler. Dersom vi hadde hatt tilstrekkelig med mid-

lertidige stillinger, og dersom lovverket som regulerer fast ansettelse ble modifisert, kunne vi også hatt et tilsvarende system. Men det burde være mulig å ikke legge «Blindern-systemet» til last for overordnede departementale reguleringer.

Dersom Mortensen har noe belegg for de påstandene han kommer med om kritikkverdige forhold, og som tilsynelatende kan ha tilknytning til forhold ved journalistikkutdanningen, burde han ha kommet med konkret dokumentasjon. Vi andre på Blindern setter liten pris på at han i et nasjonalt tidsskrift beskriver «Blindern-systemet» som faglig svakt, råttent og korrupt, når han samtidig i sitt innlegg klart og tydelig viser at hans kunnskap om virksomheten på Blindern er marginal.

TYGE GREIBROKK,
instituttleder ved Kjemisk institutt,
Universitetet i Oslo

Försvarshögskolan söker

Professor i ledningsvetenskap

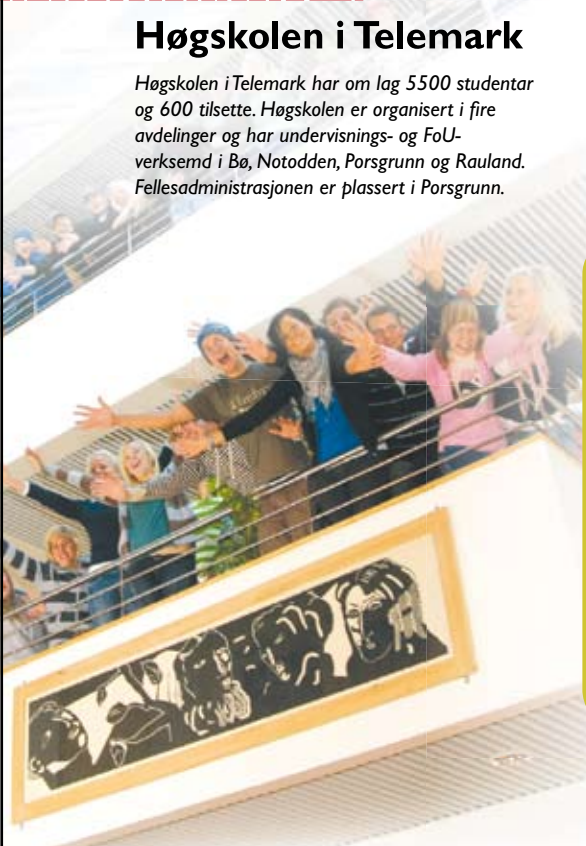
Läs mer på www.fhs.se

Försvarshögskolan verkar som högskola med examensrätt sedan den 1 januari. Våra huvudområden är krigsvetenskap, krishantering, säkerhetspolitik och strategi, ledning och ledarskap, folkrätt, militärhistoria och militärteknik. Officersutbildning utgör större delen av vår verksamhet, men vi välkomnar även civila studerande till kurser som inte erbjuds någon annanstans. Högskolan finns i Stockholm och Karlstad och har 300 medarbetare.

Høgskolen i Telemark

Høgskolen i Telemark har om lag 5500 studenter og 600 tilsette. Høgskolen er organisert i fire avdelinger og har undervisnings- og FoU-verksemnd i Bø, Notodden, Porsgrunn og Rauland. Fellesadministrasjonen er plassert i Porsgrunn.

Minoritetsforskning om barn og unge

Avdeling for helse- og sosialfag er tildelt et rekrutteringsstipend innen nevnte fagområde. Det søkes etter kandidater som har interesse for minoritetsforskning om barn og unges oppvekst. Samlet stipendiatperiode er 4 år med 25% undervisningsplikt. Den som tilsettes må ha hovedfag/mastergrad i samfunnsfag, helse- og sosialfag eller humanistiske fag. Søkere må utarbeide egen prosjektbeskrivelse.

Arbetssted er Porsgrunn.
Kontakt: førsteamanuensis Ketil Eide, tlf. 35 57 54 56.
Søknadsfrist: 30.11.08.
Se www.hit.no for fullstendig kunngjøring.

Vi skaper – sammen www.hit.no

FORSKER FORBUNDET

kunnskap gir vekst

Forskerforum er tidsskrift for Forskerforbundet, landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern. Forskerforum skriver om forsknings- og utdanningspolitiske spørsmål samt lønns- og arbeidsvilkår. Tidsskriftet har over 17 000 abonnenter og kommer ut med 10 nummer i året. Forskerforum har egen nettutgave, forskerforum.no. Forskerforum er medlem av Fagpressen og underlagt Fagpressens redaktørplakat. Forskerforum holder hus sammen med Forskerforbundets sekretariat, med om lag 30 medarbeidere.

Journalist og redaksjonssekretær

Forskerforum har to ledige stillinger – som journalist og som redaksjonssekretær. Begge skriver for papir- og nettutgaven av Forskerforum.

Vi søker personer med høyere utdanning. Søkerne bør ha særlig interesse for sektoren forskning og høyere utdanning – ikke minst rammevilkår, forskningspolitikk og arbeidsliv. Gode skriveferdigheter er en selvfølge, og bakgrunn fra media, akademia eller fagforeningsarbeid er relevant.

Forskerforum tar mål av seg til å være landets ledende nyhetskanal og debattskaper innen vårt stoffområde. Søkerne må beherske nyhetsformidling, samt kunne sette seg inn i og presentere komplekse saksfelt. Begge medarbeiderne må kunne håndtere flere journalistiske sjangere.

Journalisten og redaksjonssekretæren utgjør sammen med redaktøren det redaksjonelle miljøet. Mange ideer utvikles sammen, men evne til selvstendig arbeid er en forutsetning i begge stillinger. Egne forslag til saker forventes, og begge vil kunne få ansvar for egne stoffområder.

Redaksjonssekretæren har i tillegg administrative oppgaver, samt ansvar innenfor redigering og korrektur. Redaksjonssekretæren er stedfortreder for redaktør.

Lønn etter avtale, pensjons- og forsikringsordning.

Det er mulig å søke begge stillingene, oppgi hvilke(n) stilling(er) du søker på.

Forskerforum

Nærmere opplysninger om stillingene ved fungerende redaktør Elin H. Rekdal, tlf 21 02 34 20 / 997 12 129

Søknad sendes innen **21.11.08**

Forskerforum
Postboks 1025 Sentrum
0104 Oslo

post@forskerforbundet.no

www.forskerforbundet.no

NTNU – Det skapende universitet

Ved NTNU i Trondheim er den teknologiske kunnskapen i Norge samlet. I tillegg til teknologi og naturvitenskap har vi et rikt fagtilbud i samfunnsvitenskap, humanistiske fag, realfag, medisin, arkitektur og kunsthøgskolen. Samarbeid på tvers av faggrensene gjør oss i stand til å tenke tanker ingen har tenkt før, og skape løsninger som forandrer hverdagen.

Fakultet for naturvitenskap og teknologi

Seksjonssjef ved Forskningsseksjonen

Nærmere opplysninger om stillingen fås ved henvendelse til dekanus Bjørn Hafskjold, tlf 73 59 44 87/918 97 078, e-post: bjorn.hafskjold@nt.ntnu.no eller prodekanus for forskning Åse Krøkje, tlf 73 59 61 26/918 53 713, e-post: Ase.Krokje@bio.ntnu.no

Søknad sendes elektronisk via www.jobbnorge.no. CV, attester og vitnemål legges ved elektronisk, helst som ett vedlegg, eller kopier sendes pr. post til NTNU, Fakultet for naturvitenskap og teknologi, 7491 Trondheim. Merk søknaden med ref.nr. NT-62/08. **Søknadsfrist: 12.11.08.**

Se fullstendig utlysningstekst på www.nav.no, www.jobbnorge.no eller på NTNUs hjemmesider <http://nettopp.ntnu.no>

ØNSKER DU

utdanningsamarbeid med Polen?

Utlusning av polsk EØS-finansiert stipendfond

STIPENDFONDET DEKKER:

- Språkkurs
- Individuell mobilitet
- Bilaterale og multilaterale samarbeidsprosjekter
- Kompetansebygging ved polske høyere utdanningsinstitusjoner

Fondet skal legge til rette for mobilitet og samarbeid innen utdanningssektoren. Norske aktører kan ikke søke direkte, men kan få støtte gjennom partnerskap med en polsk utdanningsinstitusjon. SIU er kontaktpunkt i Norge (eos@siu.no).

Neste søknadsfrist er 30. november 2008.
For mer informasjon om stipendfondet: www.fss.org.pl/en

Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy

Vi støtter morgendagens helter innen forskning

Det er på de små scenene de store drømmene skapes. Og alle store forskerkarrierer startet et sted. StatoilHydro støtter blant annet VilVite, som er et naturvitenskapelig og teknologisk opplevelsessenter for barn og unge. Her kan man oppdage at matematikk og fysikk faktisk er veldig moro, og på langt nær så vanskelig som mange tror. Vi gleder oss over dagens talenter - morgendagens helter. Les mer på www.statoilhydro.com/helter

StatoilHydro

NOKUT Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Søk på Utdanningskvalitetsprisen

1 million kroner

Kunnskapsdepartementets pris for fremragende arbeid med utdanningskvalitet i norsk høyere utdanning

Søknadsfrist 1. februar 2009

Hver institusjon kan sende inntil 3 søknader

Les mer på **www.nokut.no**

INFORMASJON FRA FORSKERFORBUNDET

For kontinuerlig oppdatering, besøk våre hjemmesider www.forskerforbundet.no

I: NORSKE FORSKERE I VERDENSTOPPEN

Norge har, til forskjell fra de fleste vestlige land, klart å øke vår andel av verdens vitenskapelige produksjon i siste fireårsperiode, skriver Forskningsrådet. Norske forskere er også i verdenstoppen når det gjelder internasjonal sitering. Samlet har det vært en vekst i den vitenskapelige produksjonen på nærmere 18 prosent i den norske universitets- og høskolesektoren i perioden 2004–2007. Veksten fordeler seg ganske jevnt over fagområder og institusjoner.

– Veksten er bemerkelsesverdig i internasjonal sammenheng. Norges andel av verdens artikler har økt de senere årene, mens de fleste andre vestlige lands andeler har gått tilbake, sier seniorforsker Gunnar Sivertsen ved NIFU STEP til Forskningsrådet.

II: REGJERINGEN SVIKTER FORSKERREKRUTTERINGEN

Regjeringen har lagt frem et forskningsbudsjett som inneholder mange positive elementer, men svikter når det gjelder forskerrekruitering, mener Forskerforbundet og studentorganisasjonene NSU og StL. Regjeringens satsing på forskningsrekruttering er begrenset til 200 nye rekrutteringsstillinger, og stillingene er ikke tilstrekkelig fullfinansiert ifølge Universitets- og høskolerådets beregninger. Dette vil svekke basisfinansieringen til universitetene og høskolene.

– Vi som representerer dagens og fremtidens forskere hadde håpet at Regjeringen droppet rekrutteringsmeldingen fordi de skulle satse offensivt på rekrutteringstil-tak i statsbudsjettet. Men vi kan ikke lese dette statsbudsjettet som en satsing på forskningsrekruttering, sier leder i Forskerforbundet, Bjarne Hodne og studentlederne Ingvild Reymert i Norsk Studentunion og Øistein Svelle i Studentenes Landsforbund.

II: HVA SKAL NORGE LEVE AV ETTER AT OLJEN TAR SLUTT?

Forskerforbundet etterlyser en plan i Regjeringens statsbudsjett for hva Norge skal leve av etter at oljen tar slutt.

FORSKERFORBUNDETS LANDSRÅD STØTTER «LAUSUNGENE 2008»

Forskerforbundets Landsråd ser med bekymring på arbeidsforholdene og den manglende forutsigbarheten for forskerrekruiter i UH-sektoren. Vi støtter derfor initiativet fra «Lausungene 2008» og vil bidra til at en alternativ rekrutteringsmelding blir forelagt forskningsministeren.

Resolusjon vedtatt av Forskerforbundets Landsråd samlet til møte 13.–14. oktober 2008

KURSTILBUD I DESEMBER

Forskerforbundet arrangerer følgende sentrale kurs i desember:

- 02.-03.12.08: Arbeidsmiljø, IA-arbeid, samarbeid med verneombud
 - 04.12.08: Lønns- og arbeidsvilkår for postdoktorer
 - 09.-10.12.08: Opphavsrett
- Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

– Et slikt grep er nødvendig i den finanskrisen vi nå står ovenfor, med sterkt fallende oljefond, sier Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

Regjeringen bør vurdere å legge frem en egen stortingsmelding der vi kan starte en nasjonal dugnad for å bygge landet etter at oljen tar slutt, og der flere ulike miljøer i Norge kan gi innspill til hvor alvorlig situasjonen er for Norge på kort og lang sikt.

Forskerforbundet mener at forskningsminister Tora Aasland har lagt frem et budsjett med positive tiltak, men at hun ikke har vunnet frem i Regjeringen.

– Vi er godt fornøyd med satsingen på vitenskapelig utstyr, økningen av forskningsfondet, ørmerking av stillinger til kvinner i akademia, satsing på flere bygg i sektoren og reversering av hvile-skjæret. Men vi hadde sett for oss en langt større satsing på forskerrekruitering og økning av forskningsinnsatsen i Norge.

IV:

SAMMENSLÅING I TROMSØ

Regjeringen har besluttet at Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Tromsø blir slått sammen fra 1. januar 2009 under navnet Universitetet i Tromsø.

– Det nye universitetet gir hele landsdelen et godt og bredt studietilbud, sier forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland i en pressemelding.

Det nye universitetet skal ledes av et styre med funksjonsperiode fra 1. januar 2009 til 31. juli 2013.

V:

FORESLÅR ENDRINGER I LOV OM UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

Kunnskapsdepartementet har lagt fram et forslag til endring i universitets- og høyskoleloven angående bl.a. godkjenning av utenlandsk utdanning. Endringene som er foreslått er i hovedsak et ledd i oppfølgingen av Brautaset-utvalgets innstilling om godkjenning og godskriving av høyere utdanning i Norge.

Videre foreslås det endringer i reglene om bruk av falske vitnemål, utestenging av studenter på grunn av uønsket eller farlig atferd, tidsfrister for å fremme krav om begrunnelse for karakterfastsetting og krav om innstillingsutvalg ved ansettelse av direktør. I tillegg foreslås det enkelte justeringer i bestemmelsen som regulerer rettigheter for studenter som får barn i studietiden.

VII:

REKORDMANGE DOKTORGRADER

I 2007 ble det for første gang gjennomført mer enn 1000 doktordisputaser på årsbasis. Bare i første halvår 2008 er det gjennomført nærmere 750 disputaser, melder NIFU STEP i nyhetsbladet *Doktorgrader i tall*. Alt tyder dermed på at måltallet i Regjeringens nåværende opptrappingsplan – 1100 disputaser årlig – vil bli nådd i 2008.

VIII:

VERVEKAMPANJE

Alle medlemmer som verver ett eller flere nye medlemmer til Forskerforbundet i perioden 1. mai – 31. desember 2008 får vervepremie. Du velger selv om du ønsker premien for én verving, eller om du ønsker å spare til tre eller fem vervinger. Mer informasjon på www.forskerforbundet.no/verve-kampanje. Se også annonse annet sted i bladet.

VIII:

HAR DU SKIFTET JOBB? BRUK MIN SIDE!

Husk å melde fra til Forskerforbundet sentralt dersom du har skiftet arbeidssted, endret stillingsprosent eller gått av med pensjon. For å ha et oppdatert medlemsregister er vi avhengige av å få melding fra medlemmene om endringer i arbeidsforhold. Vi minner også om at medlemmene selv har et ansvar for å følge med på at kontingent til Forskerforbundet blir trukket av arbeidsgiver, og ber om at du melder fra til forbundet sentralt dersom kontingent ikke blir trukket eller dersom beløpet som trekkes ikke er korrekt. Logg deg inn på Min side for å oppdatere dine medlemsopplysninger: www.forskerforbundet.no/minside.

IX:

FORELØPIG KURSPLAN – 2009

Det er nå fastsatt en kursplan for Forskerforbundets sentrale kurs i 2009. Planen er foreløpig, og det tas forbehold om endringer. Invitasjoner til kursene sendes til lokal-lag og foreninger. Program og påmeldingsskjema for det enkelte

kurs legges ut fortløpende, og påmeldingsfrist vil være ca tre uker før kursstart. Se www.forskerforbundet.no/kurs.

X:

OU-MIDLER FOR 2009

Lokallag og foreninger i staten har fått invitasjon til å søke midler fra OU-fondet til tillitsvalgotpløring i første halvår 2009. Forskerforbundet ser gjerne at flere lokallag og/eller foreninger går sammen om felles søknader. Søknadsfristen er 15. november. Hovedstyret vil behandle søknadene 11. desem-

XI:

NYTT I SEKRETARIATET

Forskerforbundets Hovedstyre har ansatt Kjetil A. Brøttveit som ansvarlig redaktør i Forskerforum, med tiltredelse 1. januar 2009. Brøttveit har for tiden permisjon fra stillingen som redaksjonssekretær i Forskerforum, og har tidligere fungert i redaktørstillingen i flere perioder.

Forskningsløft og løfter

Statsbudsjettet som ble lagt fram 7. oktober, ble totalt sett ikke noen innfriing av forskningsløftene i regjeringserklæringen. Det som var forespeilet å bli et løft, er fortsatt uinnfridde løfter på viktige felt. Selv om ros skal gis til ministeren for god profil på budsjettet og bra satsing på utstyr og bygg, er budsjettet for svakt på rekruttering, og basisbevilgningene til institusjonene burde så avgjort vært høyere.

Dagen etter presentasjonen av statsbudsjettet ble det, ikke minst som svar på fraværet av en rekrutteringssatsing, satt i gang en kampanje, «Lausungene», som setter søkelyset på de midlertidige ansattes situasjon i vår sektor og fraværet av en forpliktende rekrutteringsplan. Underskrifter skal samles, og dokument skal forfattes, som inneholder beskrivelse av situasjonen for de midlertidig ansatte, forslag til karriereplaner og presentasjon av økonomiske konsekvenser. Denne type aksjon må hilses med glede og vil uten tvil ha påvirkningskraft på det arbeidet med en ny forskningsmelding som nå starter i departementet. Arbeidet med denne meldingen vil Forskerforbundet følge tett. Statsråden har gitt uttrykk for at meldingen skal ta opp blant annet rammebetingelser for forskningen, rekruttering og behovet for vitenskapelig utstyr. I statsbudsjettet for 2009 skrev regjeringen seg bort fra 3 prosent-målet knyttet til BNP. Den annonserte forskningsmeldingen vil etter statsrådens uttalelser legge inn andre parametere for forskningsinnsatsen enn BNP. Dette må ikke medføre et lavere ambisjonsnivå.

Det blir spennende å følge denne saken som har klare sammenhenger til den utfordringen Forskerforbundet har presentert for politikerne: Det er behov for en grundig gjennomgang av hvordan verdiskapingen skal ivaretas her til lands når oljen ikke lenger er bærebjelken i norsk økonomi. Erstatningen ligger ikke minst i økt forskningsinnsats. Og denne problematikken må man ta fatt i allerede nå. Forskning er langsiktig, tiden fremover må brukes til ikke bare å vedlikeholde miljøer, men utbygge og styrke bredden og toppmiljøene i norsk forskning så vi kan møte omstillinger i samfunnet godt forberedt.

Statsbudsjettet er mer enn en fordeling av tilgjengelige midler. Det er selv sagt også uttrykk for en politikk. Slik sett er vi nok på et noe mer offensivt spor med budsjettet for 2009 enn vi har vært de siste årene. Men det er tydeligvis fortsatt en ikke ubetydelig vei å gå for å få gjennomslag for det syn at forskning legger grunnlaget for verdiskapningen i samfunnet. Når en slik holdning ligger i bunnen, vil nok penger fordeles noe annerledes. Denne holdningsendringen må Forskerforbundet være med på å skape.

Forskerforbundets internasjonale engasjement

Forskerforbundet er medlem av to internasjonale organisasjoner; EI – Education International og ETUCE – European Trade Union Committee for Education. Den første organisasjonen er en verdensomspennende lærerorganisasjon som i Europa har etablert en gruppe for høyere utdanning HERSC – Higher Education and Research Standing Committee. ETUCE representerer fagbevegelsen på utdanningssiden i EU og EØS-området. Denne organisasjonen har rettigheter i forhold til EU.

Forskerforbundets internasjonale engasjement knytter seg særlig til arbeidet i HERSC. Dette arbeidet er i hovedsak knyttet til arbeidsvilkårene for vitenskapelig ansatte ved universiteter og høyskoler. Midlertidig tilsetting, tid til forskning, sosiale rettigheter, situasjonen for doktorgradsstudenter og mobilitet er eksempel på sentrale tema som har vært gjengangere på agendaen de siste årene. Andre saker som HERSC har fulgt med på, er WTO- og Gatt-forhandlingene, arbeidet i Unesco og

OECD og, på de siste par møtene, klima-enderinger.

Men den saken som HERSC har fulgt tettest, er Bologna-prosessen. Utvalget har fulgt opp den nasjonale implementeringen i de ulike landene og spesielt drøftet konsekvensene for de ansatte. Siden Norge var et av de første landene som fulgte opp Bologna-erklæringen med konkrete tiltak, har Forskerforbundet kunnet bidra i diskusjonene med sine erfaringer og vurderinger av konsekvensene.

En viktig oppgave for HERSC i de første årene var å bli anerkjent som en part i prosessen på linje med institusjonene og studentene. Selv om enkelte land, som Norge, tidlig åpnet for deltakelse av de nasjonale fagforeningene i prosessen, var det først i 2005 under ministermøtet i Bergen at EI ble anerkjent som et konsultativt medlem. Dette skjedde i den perioden Bologna-sekretariatet lå i Norge, og Forskerforbundet bidro sterkt til dette.

I utgangspunktet omfattet Bologna-prosessen harmonisering av gradsstruktur og innføring av Diploma supplement og karakterskalaen ETCS. Senere kom bl.a. krav om innføring av kvalifikasjonsrammeverk, kvalitets-sikring og utarbeidelse av retningslinjer for godkjenning av utenlandsk utdanning. Dette har Norge langt på vei innført.

Dette har gitt studentene bedre undervisning, samtidig som de ansatte har fått dårligere arbeidsvilkår og forskningsmuligheter. Dette kan ikke fortsette i lengden. En vellykket videreføring av Bologna-prosessen betinger at arbeidsvilkårene for de ansatte tas på alvor og bedres, noe Forskerforbundet vil fortsette å jobbe for framover.

Høgskolenes fremtid

Det har vært stille etter Stjernø-stormen. Ingen vet hva som kommer til å skje med høgskolenes arbeid mot universitet. De høgskolene som har hatt fokus på å bli universitet, arbeider derfor videre mot målet. I et møte Forskerforbundets styre hadde med KUF-komiteen, tolket jeg imidlertid stemningen slik blant politikerne at det burde de slutte med.

Å skaffe seg fire doktorgradsstudier er ikke gjort i en håndvending. Det trengs kvalitativ god vitenskapelig kapasitet for å klare å bygge opp et slikt studium, samt midler til å gjøre et slikt arbeid.

Høgskolene i Norge er veldig forskjellige, som universitetene er forskjellige. Mange høgskoler har lange tradisjoner med forskning og utviklingsarbeid, og et godt utdannet vitenskapelig personale til å gjennomføre dette arbeidet. Det er flere av disse som nå sikter mot universitetsstatusen.

Høgskoler og universitet er under det samme lovverket. Det kreves den samme kompetanse ved universitetene og ved høgskolene for å bli ansatt. Vi har de samme stillingskategorier og felles tariffavtaler. Begge institu-

Av Ragnhild Elster
Nestleder i
Forskerforbundet

i praksisfeltet? Gjennom denne forskningen skapes det ny kunnskap, som igjen vil bedre kvaliteten på utdanningen. Det er viktig at de som arbeider med profesjonsutdanningene driver med forskningen på feltet. Det har vi sett gjennom forskningen ved profesjonsutdanningene på universitetene. Forskning skal være internasjonal. I høgskolesektoren møter vi en del hindringer rett og slett fordi vi heter høgskole (University college). Det bør ikke være slik at internasjonalt forskningssamarbeid for høgskolene skal stoppe opp fordi vi har et navn som ikke indikerer at vi er en forskningsinstitusjon.

Kompetanseheving er viktig på alle områder, og for mange i høgskolesektoren er universitetsstatusen gulroten. Det skal komme en ny forskningsmelding i løpet av neste år. I den gamle meldingen, som varer til 2010, ligger kravet om antall doktorgrader på fire. Stjernø vurderte om det holdt med ett. Kravet om fire doktorgrader har vært rettesnoren for de som har begynt arbeidet mot universitetsmålet. Det er lagt ned mye arbeid i troen på å klare dette. Det vil være å svikte de høgskolene som arbeider mot dette målet å stoppe arbeidet nå. Denne satsningen styrker det faglige miljøet, skaper ny viten gjennom forskning, og vil som følge av det også styrke profesjonsutdanningene.

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

– Demokrati på alle nivå

Fagforeningene Norsk tjenestemannslag (NTL), Parat og Forskerforbundet ved UiB er samstemte i sin holdning om at alle nivå på universitetet trenger demokratisk valgte ledere.

– Dermed får alle grupper av tilsatte og studenter bedre informasjon og større mulighet for å påvirke avgjørelser, mener leder Ragnfrid Skavland i NTL.

Bjarne Meidell i Forskerforbundet sier de i utgangspunktet er sterkt skeptiske til ansatte ledere, men vil avvente resultatene fra evalueringen av styringsformene ved UiB.

På Høyden (UiB) 13. oktober

Bekymring hos forskerne

– Dette er ikke i henhold til våre forventninger, sier Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

Han er særlig overrasket over at Regjeringen nå ser ut til å nøye seg med å opprette 201 nye rekrutteringsstillinger.

(...)

sjonstyper utdanner til ulike profesjoner, og til mer fagorienterte utdanninger. De ansatte i begge institusjonstypene skal drive med forskningsbasert undervisning.

Av erfaring har vi sett at arbeidet mot universitetsstatus har gitt en betydelig kompetanseheving for mange i systemet. Det skaper også entusiasme at vi i fellesskap arbeider mot å bli bedre. Noen av motargumentene vi møter dreier seg om at vi i høgskolesektoren må konsentrere oss om profesjonsutdanningene og overlate forskningen til andre. Men hvem er nærmere til å forske på profesjonene enn de som underviser der, og som er med studentene

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet har over 16 000 medlemmer, og er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern.

Forskerforbundet organiserer ansatte i forskning, høyere utdanning og kulturminnevern som innehar en vitenskapelig, administrativ eller annen faglig stilling som krever høyere utdanning. Vi tilbyr også studentmedlemskap.

Forskerforbundet er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidsstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål som angår dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte, samt åpne konferanser om aktuelle tema.

- Du får tilbud om gunstige forsikringer og banktjenester.
- Du får tidsskriftet Forskerforum 10 ganger per år.

Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo

Telefon 21 02 34 00 – E-post post@forskerforbundet.no

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE:

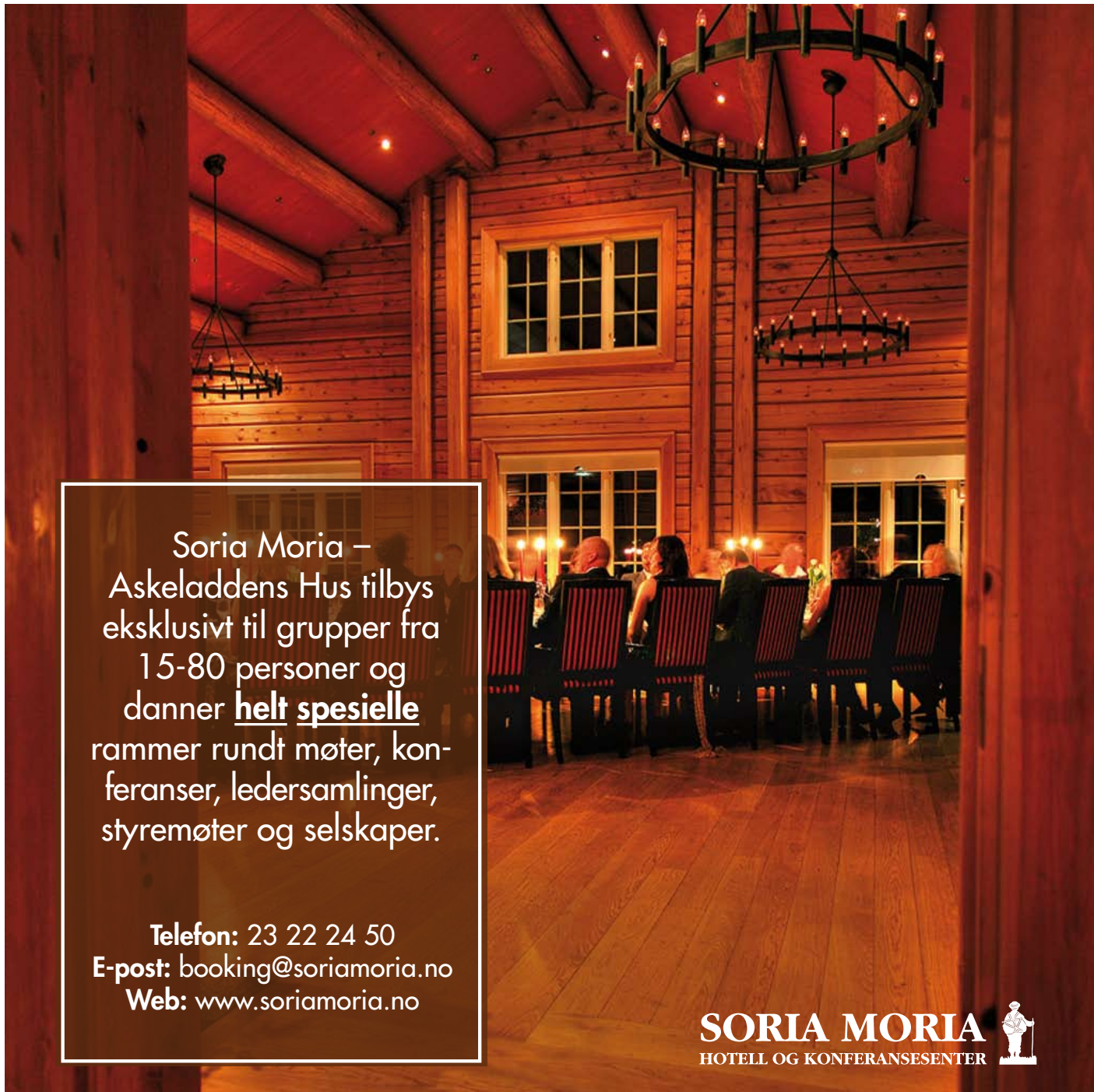
Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Ragnhild Elster, Høgskolen i Telemark (nestleder)
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo
Svein Kristiansen, NTNU
Sigurd Rysstad, UMB
Merethe J. Sollund, Nordlandsforskning
Kåre-Olav Stensløkken, Ullevål universitetssykehus
Karen-Lise S. Knudsen, Universitetet i Agder (1. vara)
Kristin Dæhli, NTNU (2. vara)
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrid Lem
Kommunikasjonsrådgiver Arvid Ellingsen
Informasjonsrådgiver Unn Rognmo
Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Ragnhild Hutchison (vikar)
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Juridisk rådgiver Birgitte Olafsen
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Brita Alsos
Juridisk rådgiver Hildur N. Nilssen
Juridisk rådgiver Mariann Helen Olsen
Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Rådgiver Elisabeth Tindeland
Kontorsjef Aina Nilsen
Kasserer Marit Brendengen
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Kristine K. Brox
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Lena Holum
Sekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Linda Pettersson
Sekretær Tore Sandnes
Sekretær Gerd Sandvik

Askeladdens Hus

- en opplevelse... utenom det vanlige!

Soria Moria –
Askeladdens Hus tilbys
eksklusivt til grupper fra
15-80 personer og
danner **helt spesielle**
rammer rundt møter, kon-
feranser, ledersamlinger,
styremøter og selskaper.

Telefon: 23 22 24 50
E-post: booking@soriamoria.no
Web: www.soriamoria.no